

Derybų su ES ir Lietuvos dalyvavimo ES institucijų veikloje koordinavimo bei Lietuvos stojimo į ES socialinių ir ekonominių pokyčių tyrimo programa

**MUITŲ POLITIKOS POKYČIŲ DĖL LIETUVOS NARYSTĖS ES
POVEIKIS ŠALIES UŽSIENIO PREKYBAI ŽEMĖS ŪKIO IR MAISTO
PRODUKTAIS**

Ataskaita

Tyrimo vadovė: dr. Irena Kriščiukaitienė

Darbo vykdytojai:

Dr. Irena Kriščiukaitienė

Dr. Nijole Pelanienė,

Rasuolė Andrulienė,

Agnė Laužadytė,

Donata Ketvirytė

Vilnius, 2003

TURINYS

SANTRAUKA	3
ĮVADAS	10
1. TYRIMO METODOLOGIJA	12
2. ES, BALTIJOS IR CELPA ŠALIŲ IMPORTO TARIFŲ PALYGINIMAS	17
3. PREKYBOS REŽIMO PASIKEITIMO LIETUVAI TAPUS ES NARE, ĮTAKOS UŽSIENIO PREKYBAI VERTINIMAS	21
3.1. PREKYBOS REŽIMO PASIKEITIMO ĮTAKA EKSPORTUI Į DABARTINES IR BŪSIMĄSIAS ES NARES	21
3.2. PREKYBOS REŽIMO PASIKEITIMO ĮTAKA EKSPORTUI Į TREČIĄSIAS ŠALIS	26
3.3. PREKYBOS REŽIMO PASIKEITIMO ĮTAKA IMPORTUI IŠ DABARTINIŲ IR BŪSIMŲJŲ ES NARIŲ	38
3.4. PREKYBOS REŽIMO PASIKEITIMO ĮTAKA IŠ TREČIŲJŲ ŠALIŲ IMPORTUOJAMOS PRODUKCIJOS VERTEI	55
IŠVADOS	73
LITERATŪRA	78
SUMMARY	79
PRIEDAI	87

Ši studija yra atlikta Europos Komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės užsakymu, vykdant Derybų su ES ir Lietuvos dalyvavimo ES institucijų veikloje koordinavimo bei Lietuvos stojimo į ES socialinių ir ekonominių pokyčių tyrimo programą. Ją taip pat bendrafinansavo Danijos užsienio reikalų ministerijos vietinės priešįstojiminės paramos programa (Local preaccession assistant).

SANTRAUKA

Tyrimo objektas – lietuviškos kilmės žemės ūkio ir maisto produktų eksporto ir importo vidaus vartojimui vertės pasikeitimas Lietuvai tapus ES nare.

Lietuviškos kilmės žemės ūkio ir maisto produktų eksportas 2002 metų duomenimis siekė 1699 mln. t, iš jo 1084 mln. Lt (63 proc.) buvo eksportuota į dabartines ir būsimąsias ES šalis, 615 mln. Lt (37 proc.) į trečiąsias šalis. Pagrindiniai prekybos partneriai ES šalyse – Vokietija, Danija, būsimosiose ES šalyse – Latvija, Estija, trečiojoje šalyse – Rusija, Ukraina, Baltarusija.

Žemės ūkio ir maisto produktų importas vidaus vartojimui 2002 metais sudarė 1925 mln. Lt, iš jo importas iš dabartinių ir būsimųjų ES narių – 1618 mln. Lt (84 proc.), iš trečiųjų šalių – 307 mln. Lt (16 proc.). Daugiausia produktų importuota iš ES ir NVS šalių.

Pagrindiniai teisės aktai, reglamentuojantys užsienio prekybos tarifinį reguliavimą Lietuvoje yra laisvosios prekybos sutartys su užsienio šalimis, Muitų tarifų įstatymas, LR muitinės kodeksas, Kompensacinių muitų, Protekcinų (apsaugos) priemonių, Antidempingo įstatymai, LR Vyriausybės nutarimas Nr. 268 (1997 03 24) “Dėl priemonių eksporto ir importo reguliavimo Lietuvos Respublikoje tvarkos”, kiti teisės aktai.

Lietuvai tapus ES nare užsienio prekyba tarp Lietuvos ir dabartinių ES, Baltijos bei CELPA (išskyrus Bulgariją ir Rumuniją) šalių bus reguliuojama pagal Bendrosios rinkos nuostatas. Tačiau jau dabar prekyboje su ES šalimis pagal Europos (Asociacijos) sutartį įteisintos nuostatos, pagal kurias:

- visiškai atsisakyta importo tarifų mažiau “jautriems” žemės ūkio ir maisto produktų;
- padidintos sūrio, pieno miltų, sviesto, kiaulienos, paukštienos, dešros, mėsos konservų, kiaušinių, pomidorų, šviežių obuolių tarifinės kvotos, pagal kurias importo muitai netaikomi.

Prekyboje su Baltijos šalimis muitų tarifai taikomi labai nedideliu produktų kiekiu (kai kuriems pieno produktams, konditerijos gaminiams, gaminiams iš kakavos, gaminiams iš mėsos ir žuvies, gaminiams iš javų, krakmolo, nealkoholiniams gėrimams). Prekyboje su Lenkija, Čekija, Slovakija, Slovėnija, Vengrija muitai taikomi tik “jautriems” žemės ūkio ir maisto produktams.

Pagal 2002 metų duomenis nuliniai muitai taikomi apie 80 proc. produktų, eksportuotų į dabartines ir būsimąsias ES šalis. Įstojus į ES nei eksportui, nei importui muitų tarifai ar jiems lygiaverčiai mokesčiai nebus taikomi.

Prekyboje su trečiosiomis šalimis muitų tarifai atitiks ES galiojančius muitų tarifus. Pažymėtina, kad ES taikomi importo muitų tarifai yra didesni negu taikomi Lietuvos, o geresnes sąlygas eksporto plėtrai sudaro eksporto subsidijos, kurios dabar Lietuvoje pagal pasirašytą su PPO susitarimą netaikomos.

Tyrimo tikslas – nustatyti, kokią įtaką Lietuvai integravusis į ES turės prekybos režimo pasikeitimas lietuviškos kilmės žemės ūkio ir maisto produktų eksportui iš Lietuvos ir importui vidaus vartojimui į Lietuvą.

Tyrimams atrinkti žemės ūkio ir maisto produktai, kurių eksporto ir importo vertė nemažesnė kaip 100 tūkst. Lt.

Lietuviškos kilmės žemės ūkio ir maisto produktų eksporto į dabartines ir būsimąsias ES šalis struktūroje didžiausią dalį sudaro maisto produktų liekanos; paruošti produktai gyvūnams – 22 proc., pieno produktai – 14 proc., tabako gaminiai.

Kaip parodė tyrimai didžiausią įtaką režimo pasikeitimas turės nealkoholinių ir alkoholinių gėrimų, gaminių iš mėsos ir žuvies, įvairių maisto produktų (KPN 21), cukraus eksportui į dabartinės ir būsimąsias ES šalis.

Lietuviškos kilmės žemės ūkio ir maisto produktų eksporto į trečiąsias šalis struktūroje didžiausią dalį sudaro pieno ir pieno produktai – 55 proc., paruošti pašarai gyvūnams – 12 proc., gaminiai iš mėsos ir žuvies – 7 proc., žuvis ir vėžiagyviai – 4,4 proc. Prekybos režimo pasikeitimas didžiausią teigiamą įtaką turės pieno ir pieno produktų, cukraus ir konditerijos gaminių, žuvų ir vėžiagyvių, produktų iš daržovių bei vaisių eksportui.

Eksporto kainų sumažėjimas padidins minėtų produktų konkurencingumą trečiųjų šalių rinkose ir skatins gamybos plėtrą.

Lietuviškos kilmės pieno ir pieno produktų eksportas 2002 metais sudarė beveik 500 mln. Lt. Jų eksporto į trečiąsias šalis dalis siekė 68 proc. Pagrindiniai užsienio prekybos partneriai trečiosiose šalyse – JAV, Rusija, Uzbekistanas. Didžiausią dalį pieno ir pieno produktų struktūroje sudaro sūrių ir pieno miltelių eksportas. Pagal atliktus skaičiavimus, integravusis į ES, vidutinė sūrių eksporto į trečiąsias šalis kaina sumažėtų 1357 Lt/t, tačiau eksporto į JAV padidėtų 320 Lt/t. Dėl kainų pokyčių tikėtina eksporto struktūriniai pokyčiai. JAV dalis lietuviškos kilmės sūrių eksporto struktūroje mažės, tačiau didės jų eksportas į Rusiją, kur prognozuojama, kad pieno produktų paklausa perspektyvoje didės 17 proc. Pieno miltelių eksporto plėtrai prekybos režimo pasikeitimas taip pat turės teigiamą poveikį ir daugiausiai padidins eksporto srautus į Rusiją.

Žuvų ir vėžiagyvių eksportas 2002 metais sudarė 161 mln. Lt. Jų eksporto struktūroje 61 proc. Sudarė eksportas į dabartines ir būsimąsias ES šalis ir 39 proc. – į trečiąsias šalis. Prekyboje su ES šalimis režimo pasikeitimas žuvų ir vėžiagyvių grupės produktams įtakos neturės, kadangi jau dabar taikomi nuliniai muitai, o prekyboje su trečiosiomis šalimis turės teigiamą poveikį. Pagal atliktus skaičiavimus eksporto į Rusiją kainos mažės, o į Ukrainą didės, tačiau, atsižvelgiant į eksporto apimtį ir muitų tarifų pokyčius, prognozuojamas bendras šios grupės produktų kainų trečiųjų šalių rinkose mažėjimas – vidutiniškai 3-4 proc. Kainų mažėjimas padidins šių produktų konkurencingumą Rusijos rinkoje ir skatins eksporto plėtrą. Tai bus naudinga tiek gamintojams, tiek eksportuotojams.

Gaminių iš mėsos ir žuvies eksportas 2002 metais siekė 114 mlrd. Lt (6,7 proc. Viso žemės ūkio ir maisto produktų eksporto), iš jų eksportas į dabartines ir būsimąsias ES sudarė apie 63 proc., į trečiąsias šalis – 37 proc. Prekybos režimo pasikeitimas didesnę įtaką turės šių produktų eksportui iš trečiųjų šalių nei iš dabartinių bei būsimųjų ES šalių. Į pastarąsias šalis didelė dalis gaminių iš mėsos ir žuvies jau dabar eksportuojama be muitų, o Lietuvai tapus ES nare, daugiausia atpigs konservuotų žuvų (KPN 16042090) ir dešroms gaminančių produktų importas iš Rusijos. Vidutinė kaina sumažės atitinkamai 42 ir 30 proc. Didėjant šių produktų konkurencingumui Rusijos rinkose, mažės produktų ir surimų (KPN 16042005), menkių (KPN 16041992) konkurencingumas JAV rinkose (vidutinė kaina padidės atitinkamai 10 ir 6 proc.). Į JAV ir Ukrainą eksportuojamų produktų kainų didėjimas perspektyvoje gali šiek tiek sumažinti eksporto plėtrą į šias šalis ir padidinti jų srautus į Rusiją.

Daržovių, vaisių, riešutų arba kitų augalų produktų eksportas pagal 2002 metų duomenis sudarė 106,7 mln. Lt arba 2,8 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų eksporto. Eksportas į ES sudarė 26,5 proc., į būsimąsias ES šalis – 25,5 proc. ir į trečiąsias – 48,0 proc. Pasikeitęs prekybos režimas sumažins paruoštų vartoti, konservuotų daržovių kainas esamų ir būsimųjų ES šalių rinkose. Tai didins jų konkurencingumą bendrojoje rinkoje, skatins daržovių ir vaisių perdirbimą Lietuvos rinkoje. Naujas prekybos režimas bus naudingas ir produkcijos eksportuotojams į trečiąsias šalis. Nors daugeliui produktų, eksportuojamų iš Lietuvos ir ES į trečiąsias šalis taikomi vienodi muitų tarifai, tačiau kai kurių produktų (bulvių, supjaustytų ir virtų riebaluose (KPN 20052020), migdolų ir pistacijų) pardavimo trečiųjų šalių rinkose kainų mažėjimas didina jų konkurencingumą užsienio rinkose.

Apibendrinant prekybos režimo įtaką lietuviškų žemės ūkio ir maisto produktų eksportui iš Lietuvos į kitų šalių rinkas, galima teigti, kad ji yra įvairiareikšmė:

- apie 60 proc. žemės ūkio ir maisto produktų eksporto struktūroje sudaro produktai, kurių kainomis prekybos režimo pasikeitimas tiesioginės įtakos neturės (80 proc. – būsimosiose ES ir 25 proc. – trečiosiose šalyse);
- daugiau kaip 14 proc. žemės ūkio ir maisto produktų eksporto struktūroje sudaro produktai, kurių kainos dėl prekybos režimo pasikeitimo padidės (tik trečiosiose šalyse);
- beveik 26 proc. sudaro produktai, kurių kainos dėl prekybos režimo pasikeitimo kitų šalių rinkose bus mažesnės ir konkurencingesnės.

Tokios tendencijos padidins bendrą žemės ūkio ir maisto produktų konkurencingumą užsienio šalių rinkose. Eksportuotojai patirs dvejopą naudą:

- eksportas lietuviškų žemės ūkio ir maisto produktų, kurių kaina dėl prekybos režimo pasikeitimo kitų šalių rinkose sumažės ir kurie konkurencingi užsienio šalių rinkose jau dabar, bus naudingas gamintojams ir eksportuotojams – atsiras didesnės galimybės verslo plėtrai, didės jų pajamos;
- atsiras galimybė mažinant kainas, bet nemažinant eksportuotojų pajamų, lengviau patekti į trečiųjų šalių, kuriose produkcija buvo nekonkurencinga dėl santykinai aukštesnių kainų, rinkas.

Kita vertus, kai kurių produktų gamybos gali tekti atsisakyti arba pakeisti jų eksporto geografiją ir/arba asortimento struktūrą. Ypač tai pasakytina apie pieno ir pieno produktų, žuvų ir vėžiagyvių eksportą į Ukrainą ir JAV.

Įvertinant kainų elastingumą pasiūlai eksporto režimo pasikeitimas nežymiai (0,2 proc.) sumažins žemės ūkio ir maisto produktų gamintojų pajamas. Javų sektoriui neturės įtakos. Sviesto, LPM, cukraus gamintojų pajamos nežymiai padidės, o sūrių ir paukštienos – sumažės.

Žemės ūkio ir maisto produktų importo į Lietuvą iš dabartinių ir būsimųjų ES šalių struktūroje didžiausią dalį sudaro vaisiai ir riešutai – 11 proc., gyvūniniai arba augaliniai riebalai, aliejus – 10 proc., įvairūs maisto produktai (KPN21) – 10 proc. Tyrimai parodė, kad daugeliui iš šių grupių produktų taikomi nuliniai importo tarifai, todėl prekybos režimo pasikeitimas importo srautams didesnės įtakos neturės. Didžiausią įtaką pajus produktų, kurių importui į Lietuvą yra taikomi santykinai dideli importo muitai, importuotojai, gamintojai ir vartotojai. Tarp tokių produktų paminėtini: mėsa ir jos produktai, tabakas, gėrimai, produktai iš daržovių, pieno produktai.

Importo iš trečiųjų šalių struktūroje didžiausia dalis tenka žuvims ir vėžiagyviams – 25 proc., vaisiams ir riešutams – 15 proc., įvairiems maisto produktams (KPN21) – 10 proc., javams – 7 proc. Prekybos režimo pasikeitimas didžiausią įtaką turės žuvų ir vėžiagyvių, gaminių iš javų, miltų, malybos produktų, vaisių ir riešutų, aliejaus rinkoms.

Mėsos ir mėsos produktų importas į Lietuvą 2002 metų duomenimis santykinai nedidelis – tik 496,5 tūkst. Lt. Iš dabartinių ir būsimųjų ES narių importuojama daugiau kaip 99 proc. šių produktų. ES narystės sąlygotas paukštienos importo maitų sumažėjimas turės neigiamą įtaką tiek Lietuvos, tiek kitų būsimųjų ES narių gamintojams. Lietuvoje dėl narystės sąlygotų importo režimo pokyčių, paukštienos importo maitai sumažės daugiau nei dvigubai. Tai neigiamai paveiks šalies paukštienos gamintojus bei turės teigiamą štaką šios produkcijos importuotojams ir vartotojams. Kiaulienos sektoriui maitų režimo pokyčiai įtakos beveik neturės, kadangi šalyje taikomi importuojami kiaulienai maitai yra analogiški taikomiems ES. Jautienos importas santykinai nedidelis ir importo režimo pasikeitimas didelės įtakos neturės.

Žuvų ir vėžiagyvių importo į Lietuvą struktūroje importo iš trečiųjų šalių dalis – 55 proc., (77 mln. Lt), iš dabartinių ir būsimųjų ES šalių – 45 proc. (71 mln. Lt). Lietuvai integravusis į ES, prekybos režimo pasikeitimas importui iš dabartinių ir būsimųjų ES šalių įtakos beveik neturės, kadangi jau dabar beveik visiems šios grupės produktams taikomas nulinis maitų tarifas, tačiau importas iš trečiųjų šalių “pabrangs”. Taikant kvotas, vidutinė importuojamų iš Norvegijos ir Islandijos minėtų produktų kaina padidėtų nežymiai, atitinkamai 1,2 ir 0,2 proc., iš JAV – 10,8 proc., netaikant kvotų, atitinkamai – 7,6 proc., 2,6 proc., ir 11,8 proc. Didžiausią įtaką vėžiagyvių grupės produktų pasikeitimui turės silkių ir skumbrių importas. Silkių importo iš trečiųjų šalių į Lietuvą statistinė vertė padidėtų – 14,4 mln. Lt, skumbrių – 17,4 mln. Lt. Taikant kvotas šių produktų kainos nedidėtų. Žuvų ir vėžiagyvių grupės produktų kainų didėjimas turės neigiamą poveikį tiek žuvų perdirbėjams, tiek vartotojams. Pabrangs produktai iš žuvų. Tikėtina, kad pasikeis šių produktų importo geografija – mažės importas iš JAV, Rusijos, didės iš ES ir, jei bus suteiktos kvotos, iš Norvegijos bei Islandijos.

Pieno ir pieno produktų importas į Lietuvą santykinai nedidelis – 34 mln. Lt. 98 proc. šių produktų importo tenka dabartinėms ir būsimosioms ES narėms. Didžiausią importo dalį sudaro sausieji pieno produktai ir sūriai, kurie Lietuvoje negaminami. Pieno produktams Lietuva taiko mažesnius importo maitus nei esamos ir daugelis būsimųjų ES narių, todėl narystė ES suteiks didesnę apsaugą nuo importo iš trečiųjų šalių. Kita vertus, režimo pasikeitimas sudarys galimybes importo didėjimui iš ES (esamų ir būsimų) šalių, tačiau įvertinus lietuviškų produktų kokybę, kainas bei vartojimo tradicijas, manoma, kad žymios įtakos importo srautams tai neturėtų daryti.

Vaisių ir riešutų importo į Lietuvą vertė 2002 metų duomenimis, siekė 75 mln. Lt. Importas iš dabartinių ir būsimųjų ES šalių sudarė 77 proc., iš trečiųjų – 23 proc. Prekybos režimo pasikeitimas didelės įtakos importo iš dabartinių ir būsimųjų ES šalių kainų pokyčiams neturės, kadangi daugumai produktų jau dabar taikomi nuliniai maitų tarifai. Vaisių ir riešutų sektoriuje didžiausią neigiamą įtaką prekybos režimo pasikeitimams turėtų egzotinių vaisių ir riešutų importui

iš trečiųjų šalių. Ypač pabrangtų bananų importo kaina iš Ekvadoro, JAV, Baltarusijos. Tai turėtų neigiamą poveikį vartojimui ir verstų importuotojus ieškoti naujų prekybos partnerių.

Javų importas į Lietuvą 2002 metų duomenimis, siekė 38 mln. Lt. Importas iš dabartinių ir būsimųjų ES šalių sudarė 43 proc., iš trečiųjų šalių – 57 proc. Prekybos režimo pasikeitimas javų importui iš dabartinių ir būsimųjų ES šalių įtakos beveik neturės, o taikomi muitai importui iš trečiųjų šalių geriau saugos rinką ir bus naudingi javų augintojams. Neigiamą poveikį gali turėti tik ryžių rinkai, jei jų importas viršys nustatytą kvotą.

Malybos produktų ir krakmolo importas į Lietuvą 2002 metais siekė 60,5 mln. Lt. Apie 95 proc. jų importuota iš dabartinių ir būsimųjų ES šalių. Beveik visiems Malybos produktų ir krakmolo grupės produktams pagal laisvosios prekybos sutartį Lietuva ir ES taiko nulinius muitus, tačiau muitai, taikomi trečiųjų šalių importui į ES didesni nei į Lietuvą. Dėl šios priežasties, Lietuvai tapus ES nare, malybos produktų rinką būtų geriau apsaugota nuo importo iš Rusijos ir Ukrainos. Tai turėtų teigiamą poveikį kruopų, krakmolo rinkų plėtrai, bet neigiamą šios produkcijos importuotojams.

Gaminių iš javų, miltų importas į Lietuvą 2002 metų duomenimis sudarė apie 61 mln. Lt. Importas iš dabartinių ir būsimųjų ES šalių sudarė apie 88 proc. Gaminių iš javų, miltų sektoriuje didžiausią įtaką prekybos režimo pasikeitimas turės sausainių importui iš Lenkijos ir Čekijos. Jų atpigimas neturėtų turėti didelės įtakos vidaus rinkai, kadangi importo apimtys santykinai nedidelės. Kiek didesnę įtaką gali turėti šių produktų importas iš Lenkijos, jau dabar užimantis santykinai nemažą dalį vidaus rinkos. Iš trečiųjų šalių importo struktūroje didžiausią dalį sudaro tešlos gaminių importas iš Rusijos ir Ukrainos. Jų kainų didėjimas saugos vidaus rinką ir bus naudingas vietiniams gamintojams, bet nenaudingas importuotojams ir vartotojams.

Gyvūninių arba augalinių riebalų, aliejaus grupės produktų importo į Lietuvą vertė 2002 metais sudarė 185,6 mln. Lt. Gyvūninių arba augalinių riebalų, aliejaus grupės produktų importo iš dabartinių ir būsimųjų ES šalių dalis sudarė daugiau kaip 90 proc. Tyrimai rodo, kad importo režimo pokyčiai neturės įtakos nei aliejaus gamintojams, nei importuotojams, nei vartotojams, kadangi tiek Lietuvoje tiek ES importo muitai šiam produktui nėra taikomi, prekybos režimas liberalus.

Įvairių maisto produktų (KPN21) importo vidaus vartojimui vertė 2002 metų duomenimis sudarė 189,5 mln. Lt. Importo iš dabartinių ir būsimųjų ES šalių dalis bendroje šių produktų struktūroje sudarė 83 proc., iš trečiųjų – 17 proc. Daugeliui šios grupės produktų tiek Lietuvoje, tiek ES taikomi nuliniai muitai. Iš produktų, kurių importui prekybos režimo pasikeitimas turės įtakos, paminėtini kavos ekstraktai, esencijos, koncentratai, mielės, padažai, sriubos ir sultiniai bei jų pusgaminiai, valgomieji ledai. Minėtų produktų kainų mažėjimas padidins vartojimą, tačiau jų dalis

bendroje įvairių maisto produktų importo struktūroje santykinai nedidelė ir žymios įtakos neturės nei gamintojams nei importuotojams.

Prekybos režimo įtaka žemės ūkio ir maisto produktų importui vidaus vartojimui, yra įvairiareikšmė:

- beveik 70 proc. Žemės ūkio ir maisto produktų importo struktūroje sudaro produktai, kurių kainoms prekybos režimo pasikeitimas tiesioginės įtakos neturės (75 proc. – būsimosiose ES ir 62 proc. trečiosiose šalyse);
- apie 8-9 proc. žemės ūkio ir maisto produktų importo struktūroje sudaro produktai, kurių kainos dėl prekybos režimopasikeitimo padidės (tik trečiosiose šalyse);
- apie 21-22 proc. sudaro produktai, kurių kainos dėl prekybos režimo pasikeitimo padidės ir sudarys geresnes sąlygas vidaus rinkos apsaugai.

Įvertinant kainų elastingumą paklausai importo prekybos režimo pasikeitimas nežymiai padidins (0,1 proc.) žemės ūkio ir maisto produktų vartotojų išlaidas. Didžiausią įtaką jų didėjimui turės pokyčiai kiaulienos, jautienos ir sviesto prekyboje.

IVADAS

Tyrimo objektas – lietuviškos kilmės žemės ūkio ir maisto produktų eksporto ir importo vidaus vartojimui režimai bei vertės pasikeitimai Lietuvai tapus ES nare.

Užsienio prekyba reguliuojama tarifinėmis ir netarifinėmis priemonėmis.

Pagrindiniai teisės aktai, reglamentuojantys užsienio prekybos tarifinį reguliavimą Lietuvoje yra laisvosios prekybos sutartys su užsienio šalimis, Muitų tarifų įstatymas, LR muitinės kodeksas, Kompensacinių muitų, Protekcinų (apsaugos) priemonių, Antidempingo įstatymai, LR Vyriausybės nutarimas Nr.268 (1997 03 24) “Dėl priemonių eksporto ir importo reguliavimo Lietuvos Respublikoje tvarkos”, kiti teisės aktai.

Lietuvai tapus ES nare, jos dabartinė užsienio politika tarsi pasidalins į dvi dalis:

- prekybą bendrojoje ES rinkoje;
- prekybą su trečiosiomis šalimis.

Pagal Bendrosios rinkos nuostatas bus reglamentuojama prekyba tarp visų ES šalių: Lietuvos ir dabartinių ES, Baltijos bei CELPA, kuri pagal 1999 – 2002 metų duomenis sudarė apie 73 proc. grynosios žemės ūkio ir maisto produktų apyvartos (lietuviškos kilmės maisto produktų eksportas – apie 63 proc., importas vidaus vartojimui – 84 proc.).

Prekyboje su ES šalimis pagal Europos (Asociacijos) sutartį bei 2000 12 22 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr.1484 patvirtintus dalinius pakeitimus įteisintos nuostatos pagal kurias:

- visiškai atsisakyta importo tarifų mažiau “jautriems” žemės ūkio ir maisto produktams;
- padidintos sūrio, pieno miltų, sviesto, kiaulienos, paukštienos, dešros, mėsos konservų, kiaušinių, pomidorų, šviežių obuolių tarifinės kvotos, kuriems importo tarifai netaikomi.

Prekyboje su Baltijos šalimis taikomi nuliniai maito tarifai, o prekyboje su Lenkija, Čekija, Slovakija, Slovėnija, Vengrija – santykinai nedideli maitai “jautriems” žemės ūkio ir maisto produktams.

Bendrojoje ES šalių rinkoje, kaip numatyta Europos Bendrijos sutartyje, nebus:

- muitų ar jiems lygiaverčių mokesčių;
- apribojimų ar kitų lygiaverčio pobūdžio priemonių.

Prekyboje su trečiosiomis šalimis daugumai produktų muitų tarifai turės atitikti ES galiojančius muitų tarifus:

- importui į Lietuvą galios ES trečiosioms šalims taikomi muitų tarifai;
- eksportui iš Lietuvos į trečiąsias šalis galios pastarųjų taikomi muitų tarifai ES šalims.

Tyrimo tikslas – išsiaiškinti, kokią įtaką, Lietuvai integravusis į ES, prekybos režimo pasikeitimas turės žemės ūkio ir maisto produktų eksportui iš Lietuvos ir importui į Lietuvą.

Tyrimas atliktas naudojant:

- Lietuvos muitinės departamento duomenis apie lietuviškos kilmės žemės ūkio ir maisto produktų eksportą ir importą vidaus vartojimui;
- Lietuvos, dabartinių ir būsimųjų ES bei trečiųjų šalių teisės aktuose reglamentuojamo muitų už įvežamus žemės ūkio ir maisto produktus muitų tarifų normos;
- Lietuvos ir ES taikomos preferencijų sistemos.

Atliekant tyrimą naudoti 2002 metų duomenys, o tais atvejais, kai atskirų produktų apimtys, 2002 metais buvę santykinai nedidelis (mažiau nei 100 tūkst. Lt), žymiai padidėjo 2003 –aisiais, ir 2003 – ūjų devynių mėnesių duomenys. Skaičiuojant pasikeitimų įtaką buvo daroma prielaida, kad užsienio prekybos apimtys Lietuvai tapus ES nare, išliks nepakitę.

Tyrimams buvo atrenkami žemės ūkio ir maisto produktai (01 – 24 prekių grupės pagal kombinuotąją prekių nomenklatūrą, kurių kodą sudaro aštuoni ženklai) ir tos šalys su kuriomis eksporto ir/ar importo vertė nemažesnė kaip 100 tūkst. Lt.

Atliekant tyrimą nustatomi:

- žemės ūkio ir maisto produktų Lietuvos ir ES taikomų prekyboje su šalimis, nepriklausančiomis dabartinėms ir būsimosioms ES šalims – narėms, prekybos režimų skirtumas;
- grynojo eksporto ir importo vertės padidėjimas ar sumažėjimas (“pabrangimas” ar “atpigimas”);
- eksportuojamo ar importuojamo produktų vieneto vertės pasikeitimas.

Darbe taip pat nurodomos tendencijos – kokį poveikį prekybos režimo pasikeitimas turės prekybos srautų pokyčiams.

1. TYRIMO METODOLOGIJA

Eksporto pokyčių tyrimas.

Vertinant prekybos režimo pasikeitimo įtaką atskiroms žemės ūkio ir maisto produktų grupėms, siekiama nustatyti:

- ar šalis produktų eksportui iš Lietuvos ir ES taiko skirtingus muitus;
- ar ES nagrinėjamiems žemės ūkio ir maisto produktams prekyboje su trečiąja šalimi taiko eksporto subsidijas.

Žemės ūkio ir maisto produktams taikomų muitų skirtumas prekyboje tarp Lietuvos ir trečiųjų šalių bei ES ir trečiųjų šalių galimas dėl:

- pasirašytų laisvosios prekybos sutarčių, kuriose gali būti nustatytos skirtingos prekybos sąlygos. Jei Lietuva pasirašiusi laisvosios prekybos sutartį su tam tikra trečiąja šalimi, o ES nepasirašiusi, Lietuvai tapus ES nare, eksporto sąlygos pablogės, jei atvirkščiai - pagerės;
- trečiųjų šalių taikomos preferencijų sistemos. Ekonomiškai stiprios šalys mažiau išsivysčiusiems šalims taiko preferencijas. Muitų tarifų skirtumas atsiranda dėl to, kad kai kurios šalys Lietuvą priskiria prie mažiau išsivysčiusių ir prekių įvežimui iš Lietuvos taiko preferencijas, o ES šalims preferencijos netaikomos.
- eksporto subsidijos Lietuvoje netaikomos. ES eksporto subsidijas žemės ūkio produktams taiko tuo atveju, kai ES pagamintų ir eksportuojamų į trečiąsias šalis kainos yra didesnės negu vidutinės pasaulinės kainos. Nustatytos eksporto subsidijos yra vienodos visoms ES narėms. Jos gali skirtis tik priklausomai nuo šalies, į kurią eksportuojami žemės ūkio ir maisto produktai. Eksporto subsidijos visais atvejais turės teigiamą poveikį eksportuojamų produktų vertės pokyčiams.

Eksporto į dabartines ir būsimąsias ES šalis režimo pasikeitimo, Lietuvai tapus ES nare, įtakos vertinimo skaičiavimai parodyti 1 priede, kuriame atsispindi:

1. Produkto kodas
2. Produkto pavadinimas
3. Šalis, į kurią produktai eksportuojami
4. Eksportas pagal 2002 metų ar 2003 metų 1-9 mėnesių duomenis
  - 4.1. Kiekis, t
  - 4.2. Vertė, tūkst. Lt
  - 4.2. Kiekio vieneto vertė, Lt/t
5. Eksporto dalis visame atitinkamo produkto eksporte, proc.
6. Eksportuojamų produktų vertės pasikeitimas dėl muitų tarifų netaikymo
  - 1.1. Viso eksporto vertė, tūkst. Lt

1.2. Eksportuojamo produkto vieneto kainos, Lt/t

1.3. Eksportuojamo produkto vieneto kainos, proc.

Eksporto į trečiąsias šalis režimo pasikeitimo, Lietuvai tapus ES nare, įtakos vertinimo skaičiavimai pateikti 2 priede, kuriame atsispindi:

1. Produkto kodas
2. Produkto pavadinimas
3. Šalis, į kurią produktai eksportuojami
4. Importas pagal 2002 metų ar 2003 metų 1-9 mėnesių duomenis
  - 4.1. Kiekis, t
  - 4.2. Vertė, tūkst. Lt
  - 4.2. Kiekio vieneto vertė, Lt/t
5. Muitų tarifai
  - 5.1. Trečiosios šalies maitų tarifas, taikomas Lietuvos eksportui
  - 5.2. Trečiosios šalies maitų tarifas, taikomas ES šalių eksportui
  - 5.3. Lengvatos trečiųjų šalių nustatytos produktams kvotos ribose
  - 5.4. Lengvatos trečiųjų šalių nustatytos produktams eksportuojamiems didesniais kiekiais negu nustatyta kvotomis.
6. Eksporto subsidija
7. Produkto vertės padidėjimas dėl taikomos subsidijos
8. Eksporto “pabrangimas” ar “atpigimas”
9. Eksportuojamo produkto kiekio vieneto “pabrangimas” ar “atpigimas”

Eksportuojamo į trečiąsias šalis produkto vertės pokytis paskaičiuotas pagal formulę:

$$\Delta E = (E \cdot T_2 - E \cdot T_1) + S \cdot S_e,$$

kur ΔE – eksporto vertės pokytis,

E – eksporto vertė baziniais metais;

T_1 – trečiųjų šalių taikomas Lietuvai maito tarifas;

T_2 – trečiųjų šalių ES šalims taikomas maito tarifas;

S – eksporto apimtis baziniais metais natūriniais vienetais;

S_e – eksporto subsidija.

Tais atvejais kai importo maito tarifas nustatytas vertine išraiška,, pokytis skaičiuojamas pagal formulę:

$$\Delta E = (S \cdot T_2 - S \cdot T_1) + S \cdot S_e = (T_2 - T_1 + S_e) \cdot S_e.$$

Jei maitų tarifų išraiška skirtinga (proc. ir Lt/kg), eksporto vertės padidėjimas skaičiuojamas pagal formules:

$$\Delta E = (S \cdot T_2 - S \cdot T_1) + S \cdot S_e$$

$$\Delta E = (S \cdot T_2 - E \cdot T_1) + S \cdot S_e$$

Eksporto ir importo verčių pokyčių Lietuvos užsienio prekyboje žemės ūkio ir maisto produktais su esamomis ir būsimosiomis ES šalimis lygį rodo faktinės maito mokesčių sumos, nurodytos maitinės departamento duomenų bazėje.

Pateikiant išvadas dėl eksporto režimo pasikeitimo įtakos atskiroms žemės ūkio ir maisto produktų grupėms bus eilės tvarka išvardintos šalys, kuriose parduodant produktus, eksportuotojų pajamos kinta daugiausia. Taip pat bus pateikta produkto kiekio vieneto vertės pasikeitimo įvertinimas.

Importo pokyčių tyrimas. Analizuojant žemės ūkio ir maisto produktų importo į Lietuvą pokyčius bus nustatoma maitų tarifų pasikeitimo įtaka:

- importo iš ES ir būsimų ES šalių vertei;
- importo iš trečiųjų šalių į Lietuvą vertei.

Maitų tarifų pasikeitimas prekybai tarp dabartinių bei naujų ES šalių narių didelės įtakos neturėtų turėti, išskyrus "jautrius" produktus, kadangi Lietuva su šiomis valstybėmis yra sudariusi laisvosios prekybos sutartis, pagal kurias tarpusavio prekyboje taikomi preferenciniai maitai – priklausomai nuo susitarimo, nuliniai arba santykinai maži. Todėl, atliekant tyrimą, buvo analizuojami tik "jautrūs" žemės ūkio ir maisto produktai. Skaičiavimai parodyti 3 priede, kuriame pateikta:

1. Produkto kodas
2. Šalis, į kurią produktai importuojami
3. Importas pagal 2002 metų ar 2003 metų 1-9 mėnesių duomenis
  - 3.1. Kiekis, t
  - 3.2. Vertė, tūkst. Lt
  - 3.3. Kiekio vieneto vertė, Lt/t
4. Importuojamiems produktams taikytų maitų mokesčių suma, tūkst. Lt
5. Importuojamiems produktams taikytas maitas, proc.
6. Vertės pasikeitimas
  - 6.1. Viso importo vertės pasikeitimas, tūkst. Lt
    - 1.4. Importuojamo produkto vieneto vertės pasikeitimas, Lt/t
    - 1.5. Importuojamo produkto vieneto vertės pasikeitimas, proc.

Atliekant maitų tarifų pasikeitimo įtakos lietuviškos kilmės žemės ūkio ir maisto produktų importui iš trečiųjų šalių vertinimą buvo nustatoma 2002 metais (2003 m. 1-9 mėn.) į Lietuvą importuotų produktų vertės pasikeitimas taikant jai atitinkamų produktų, importuojamų iš trečiųjų

šalių į ES, muitų tarifus. Atsižvelgta ir į 2003 metų importo srautus, kadangi kai kurių produktų importas 2002 metais buvęs santykinai nedidelis (mažesnis negu 100 tūkst. Lt), per pirmuosius 2003 metų 1-9 mėnesius žymiai padidėjo.

Atliekant skaičiavimus, įvertinta ES besivystančioms šalims taikoma Bendroji preferencijų sistema (BPS), kuri reglamentuojama Tarybos reglamentu Nr. 2501/2001. Reglamente pateikiamas valstybių įvertinimo mechanizmas, pagal kurį preferencijos teikiamos šalims, kurios priskiriamos besivystančių ar mažai išsivysčiusių šalių grupėms. Reglamentas numato šalis ir produktus, kurių importui gali būti taikomos preferencijos, nustato jų dydį. Vertinant ES taikomos bendrosios preferencijų sistemos (BPS) įtaką, ES taikomas maito tarifas koreguojamas pagal BPS taisykles, nustatytas minėtame reglamente Nr. 2501/2001. Atitinkamai tikslinama į Lietuvą 2002 metais (2003 m. 1-9 mėn.) importuotų produktų vertė.

Importo iš trečiųjų šalių režimo pasikeitimo įtakos vertinimas bus pateiktas 1 lentelėje, kurioje atsispindės:

1. Produkto kodas
2. Produkto pavadinimas
3. Šalis siuntėja
4. Importas pagal 2002 duomenis
  - 4.1. Kiekis, t
  - 4.2. Vertė, tūkst. Lt
  - 4.3. Kiekio vieneto vertė, Lt/t
5. Importo maito tarifas
  - 5.1. Šiuo metu taikomas į Lietuvą importuojamiems produktams
  - 5.2. Šiuo metu taikomas į ES importuojamiems produktams
  - 5.3. BPS lengvatos, taikomos produktams, kuriems nustatytos kvotos
  - 5.4. BPS lengvatos, taikomos produktams, kuriems nenustatytos kvotos
  - 5.5. Taikytinas į Lietuvą importuojamiems produktams Lietuvai integruojantis į ES
6. Importo “pabrangimas” ar “atpigimas”
7. Importuojamo produkto kiekio vieneto “pabrangimas” ar “atpigimas”

Importo į trečiąsias šalis vertės pokytis, paskaičiuotas pagal formulę:

$$\Delta I = I(t_2 - t_1),$$

kur ΔI – importo vertės pokytis;

I – importo vertė baziniais metais;

t_2 – maito tarifas, ES taikomas trečiosiomis šalimis;

t_1 – maito tarifas ES taikomas trečiosioms šalims.

Tais atvejis, kai ES trečiosioms šalims taiko preferencijas, importo vertės pokytis skaičiuojamas pagal formulę:

$$\Delta I = I(t_3 - t_1),$$

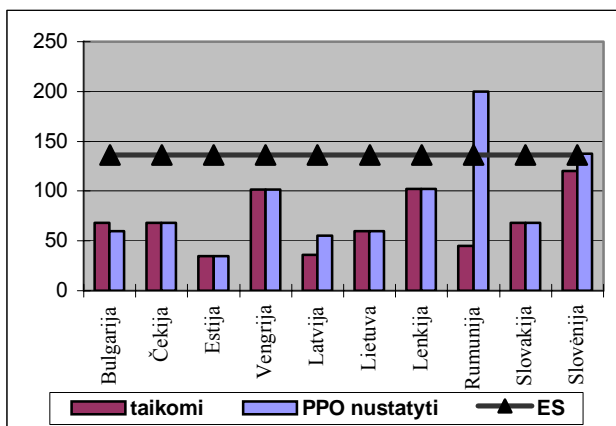
kur t_3 - maito tarifas pagal ES taikomą bendrąją preferencijų sistemą (BPS).

Aprašomojoje darbo dalyje bus pateiktos išvados pagal atskiras žemės ūkio ir maisto produktų grupes bei šalis, iš kurių atitinkamų produktų importas "pabrangs" ar "atpigs" daugiausiai.

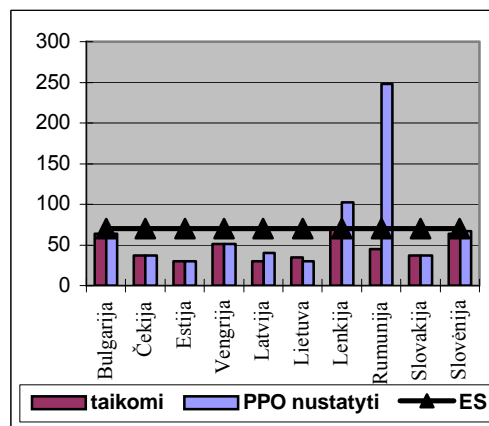

2. ES, BALTIJOS IR CELPA ŠALIŲ IMPORTO TARIFŲ Palyginimas

Lietuvoje, lygūs arba mažesni negu ES importo tarifai taikomi sviestui, LPM, sūriui, galvijienai, kviečiams:

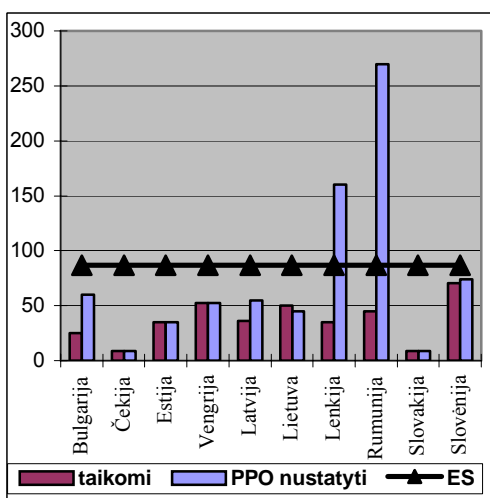
1 pav. Sviesto importo muitų (2002) palyginimas

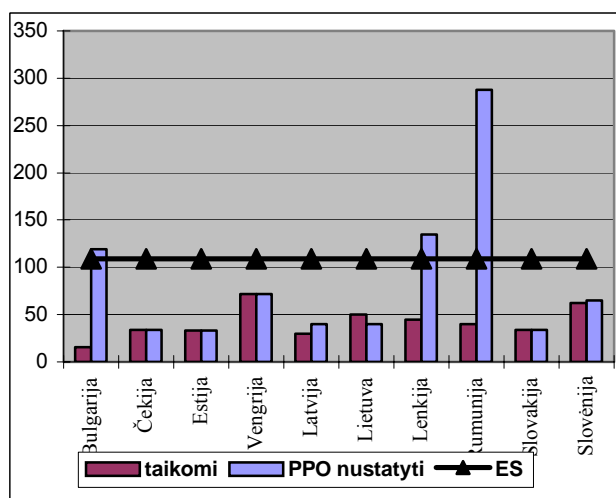
2 pav. LPM importo muitų(2002) palyginimas

Sviestui Lietuva taiko mažesnius importo muitų tarifus nei esamos ir daugelis būsimųjų ES narių. Mažesnius nei Lietuvos tarifus sviestui taiko tik Estija ir Latvija. Šaliai įstojus į ES šio produkto iš trečiųjų šalių importo muitų tarifai padidės dvigubai, kas reikš neigiamą integracijos įtaką importuotojams bei didesnę rinkos apsaugą vietos gamintojams. Tačiau šios įtakos negalima vertinti vienareikšmiškai, kadangi šaliai įsijungus į vieningąją ES rinką gamintojams padidės konkurencija su ES sviesto gamintojais.

Analogiška užsienio prekybos režimo pasikeitimo įtaka numatoma lieso pieno miltų importui. Šiuo metu Lietuvoje taikomas importo šiam produktui maito tarifas viršija Pasaulinės prekybos organizacijos nustatytus apribojimus. ES taikomas maito tarifas yra dvigubai didesnis nei PPO Lietuvai nustatyti apribojimai. Jo padidėjimas geriau saugos vietos rinką nuo importo iš trečiųjų šalių.

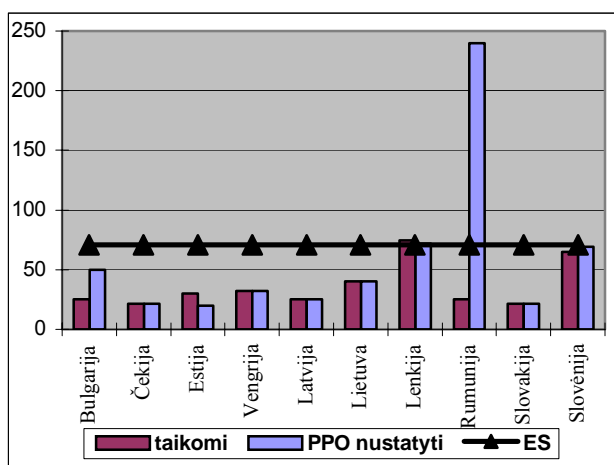
3 pav. Sūrio importo muitų (2002) palyginimas

4 pav. Galvijienos importo muitų (2002) palyginimas

Sūrio importui Lietuva taiko panašius importo muitų tarifus kaip ir kitos būsimosios ES narės. Ženkliai mažesnius muitų tarifus sūriui taiko tik Čekija ir Slovakija. Nors Rumunijai ir Lenkijai yra leistini aukšti PPO importo muitų tarifai, taikomi yra šiek tiek mažesni nei Lietuvos. ES taikomi muitų tarifai yra žymiai didesni (3 pav.). Todėl narystė ES suteiks didesnę apsaugą nuo importo iš trečiųjų šalių tiek Lietuvos, tiek kitų nagrinėjamų šalių vidaus rinkai.

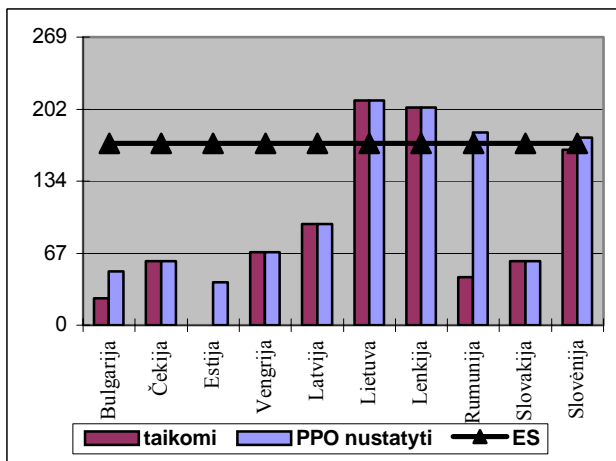
Analogiškos tendencijos dėl šalies narystės ES yra prognozuojamos ir jautienos sektoriuje, kuriame ES importo muitai taip pat yra ženkliai aukštesni nei taikomi Lietuvoje ir kitose baltijos bei CELPA šalyse. Aukštesni ES muitų tarifai turės teigiamą įtaką šalies gamintojams – saugos vidaus rinką nuo importo iš trečiųjų šalių.

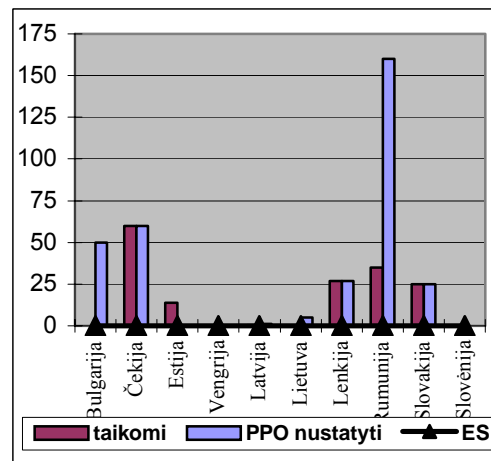
5 pav. Kviečių importo muitų (2002) palyginimas

Didesnius muitus nei Lietuva ir daugelis kitų nagrinėjamų šalių ES taiko kviečių importui. Panašus kaip ES kviečių importo muitus iš būsimųjų ES narių taiko tik Lenkija ir Slovėnija. Lietuvos užsienio prekybos režimo pokyčiai bus naudingi šalies kviečių gamintojams (bet šį teigiamą poveikį iš dalies mažins padidėjusi konkurencija su ES kviečių gamintojais) bei neigiamai paveiks šios produkcijos importuotojus.

Lygūs arba didesni negu ES importo tarifai, taikomi cukrui, aliejui, paukštiena:

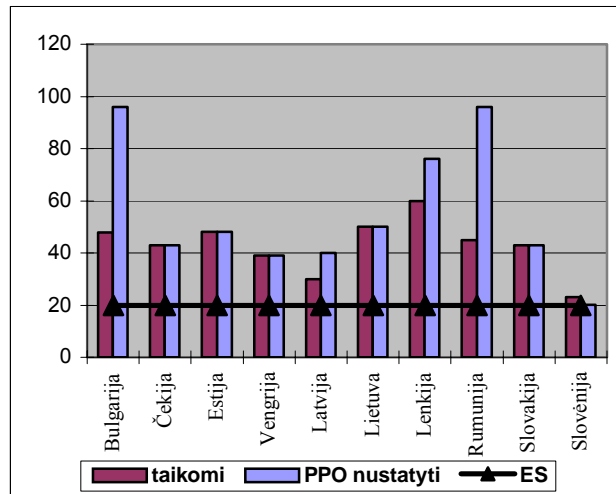
6 pav. Cukraus importo muitų (2002) palyginimas

7 pav. Aliejaus importo muitų (2002) palyginimas

Skirtingą poveikį nei prieš tai nagrinėtiems produktams pasikeitęs prekybos režimas Lietuvai tapus ES nare, turės cukraus sektoriui. Lietuva taiko aukštesnius cukraus importo muitus nei ES. Šalies narystė ES sumažins cukraus importo iš trečiųjų šalių apribojimus, be to atvers šalies rinką ES pagamintam cukrui. Tai padidins konkurenciją šalies cukraus rinkoje. Tai turėtų turėti teigiamą poveikį vartotojams – mažės cukraus kainos ir neigiamą gamintojams – mažės pajamos, reikės ieškoti naujų rinkų.

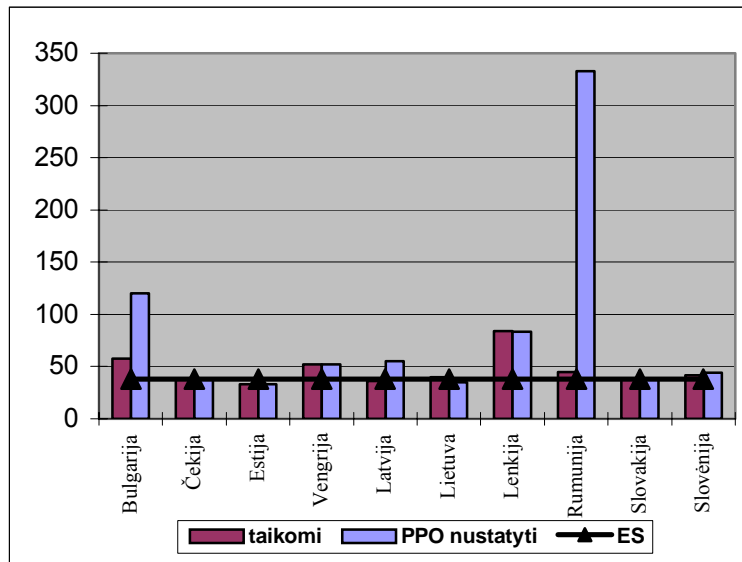
Aliejaus gamintojams ir importuotojams šalies importo režimo pokyčiai įtakos neturės, kadangi tiek Lietuvoje, tiek ES importo muitai šiam produktui nėra taikomi, prekybos režimas liberalus. Importo muitų aliejaus produkcijai netaiko ir Latvija, Vengrija, Slovėnija. Aukščiausias maitus šiam produktui taiko Čekija, todėl didžiausią įtaką prekybos liberalizavimas turės šios šalies aliejaus rinkai.

8 pav. Paukštienos importo muitų (2002) palyginimas

Neigiamą įtaką tiek Lietuvos, tiek kitų būsimųjų ES narių gamintojams turės ES narystės sąlygotas paukštienos importo muitų sumažėjimas. Artimus ES taikomiems paukštienos importo muitus iš nagrinėjamų šalių taiko tik Slovėnija. Lietuvoje pasikeitęs prekybos režimas paukštienos importo maitus sumažins daugiau nei dvigubai. Tai neigiamai paveiks šalies paukštienos gamintojus bei turės teigiamą įtaką šios produkcijos importuotojams.

Panašūs kaip ir ES importo maitai kiaulienai, taikomi Lietuvoje (9 pav.).

9 pav. Kiaulienos importo muitų (2002) palyginimas

Kiaulienos sektoriui Lietuvoje muitų režimo pokyčiai įtakos beveik neturės, kadangi šalyje taikomi muitai importuojamai kiaulienai yra beveik tokiepatys, kaip ir taikomi ES. Žymiai aukštesnius kiaulienos importo maitus nei ES iš nagrinėjamų šalių taiko Lenkija ir Bulgarija.

3. PREKYBOS REŽIMO PASIKEITIMO LIETUVAI TAPUS ES NARE, ĮTAKOS UŽSIENIO PREKYBAI VERTINIMAS

3.1. PREKYBOS REŽIMO PASIKEITIMO ĮTAKA EKSPORTUI Į DABARTINES IR BŪSIMĄSIAS ES NARES

Lietuvos eksportas į esamas ir būsimąsias ES šalis neturėtų žymiai pasikeisti, kadangi tiek su ES, tiek su Baltijos ir CELPA šalimis Lietuva yra pasirašiusi laisvosios prekybos sutartis, pagal kurias daugeliui žemės ūkio ir maisto produktų muitai netaikomi. Taigi Lietuvai tapus ES nare tarifinės eksporto sąlygos pasikeis nedaug, o prekybą daugiausiai sąlygos techninės prekybos kliūtys – standartai, sertifikavimo procedūros, sanitariniai reikalavimai ir kt.

Vertinant Lietuvos žemės ūkio ir maisto produktų eksportą į esamas ir būsimąsias ES šalis išskirtinos 17 ir 18 KPN prekių grupės, kurių eksportuojamų produktų vieneto kaina į šias šalis žymiai sumažės, nors visai žemės ūkio ir maisto produktų vertei “atpigimas” neturės didelės įtakos, kadangi minėtų produktų dalis visame eksporte į ES –25 šalis sudaro tik 5 proc.

17 KPN prekių grupėje (cukraus ir konditerijos gaminių iš cukraus) labiausiai užsienio prekybos režimo pasikeitimas atpigins gaminių iš cukraus, neturinčių kakavos (1704 90 99) eksportą į Latviją ir Estiją. Eksportuojamos į šias šalis minėtosios produkcijos tonos kaina sumažės 1529,4 Lt (arba 13,5 proc.) ir 1209,8 Lt (arba 16,4 proc.). Ypač šioje vietoje yra akcentuotinas gaminių eksportas į Latviją, kuris 2002-aisiais siekė 1433,6 tūkst. Lt..

Taip pat išskirtinas saldinių iš virtos cukraus masės (1704 90 71) ir irisų (1704 90 75) eksporto į Baltijos šalis atpigimas. Į Latviją eksportuojami saldainiai iš virtos cukraus masės atpigs 1431,8 Lt/t arba 26,3 proc. Irisų eksportas į Estiją atpigs 1561,9 Lt/t arba 21,3 proc.. Šie pokyčiai skatins gaminių iš cukraus eksporto į Baltijos šalis plėtrą.

1 lentelė

Cukraus ir konditerijos gaminių eksporto į ES šalis vertės pokyčiai

Prekių gupės kodas (KPN)	Prekių grupės apibūdinimas	Kiekis, t	Suma, tūkst. Lt	Kaina, Lt/t	Dalis eksporte, proc.	Atpigimas		
						Tūkst.Lt	Lt/t	Proc.
17026095 Kita fruktozė ir fruktozės sirupas								
Latvija		458,5	466,9	1018	99,7	232,7	507,5	33,26
17029099 Kiti cukrūs, įskaitant invertuotąjį cukrų:								
Latvija		466,5	442,0	947	100,0	261,8	561,2	37,20
17049065 Konditerijos gaminiai-guminukai ir konditerijos gaminiai iš drebučių								
Vokietija		56,9	332,4	5843	26,0	54,8	962,6	14,14

1 lentelės tęsinys

Latvija	177,7	864,0	4861	67,5	249,6	1404,2	22,41
17049071 Saldainiai iš virtos cukraus masės, įdaryti arba neįdaryti							
Vokietija	35,5	205,9	5801	7,2	11,2	315,9	5,16
Estija	29,1	106,5	3654	3,7	33,0	1131,5	23,65
Latvija	471,9	1896,1	4018	66,3	675,7	1431,8	26,27
17049075 Kieti saldainiai iš cukraus ir sviesto ("irisai"), karamelės ir panašūs saldainiai							
Vokietija	57,7	315,4	5467	8,3	22,1	382,5	6,54
Estija	91,1	524,7	5758	13,9	142,3	1561,9	21,34
17049099 Kiti gaminiai iš cukraus, neturintys kakavos							
Vokietija	14,7	230,9	15682	11,5	7,6	516,4	3,19
Estija	25,1	246,8	9820	17,2	38,4	1529,4	13,48
Latvija	232,4	1433,6	6169	71,2	281,1	1209,8	16,40

Iš cukraus ir konditerijos gaminių produktų grupės daugiausia atpigs eksportas į Latviją – vidutiniškai 25 proc. Kainų sumažėjimas padidins šių produktų konkurencingumą minėtos šalies rinkoje ir skatins eksporto didėjimą. Pažymėtina, kad šis vertinimas, kaip ir toliau pateikti, yra sąlyginis, kadangi konkurencingumo didėjimui įtakos turės ir produktų srautų pokyčiai iš kitų dabartinių ir būsimųjų ES narių

Iš 18 KPN grupės (kakava ir gaminiai iš kakavos) Lietuvos narystė ES didžiausią teigiamą įtaką turės neįdarytų ir įdarytų šokolado produktų eksportui į Latviją ir Estiją. Į Estiją ir Latviją eksportuojamų neįdarytų šokolado produktų kaina atpigs atitinkamai 1948,5 Lt (arba 21,6 proc.) ir 1638,6 Lt (arba 16,7 proc.). Įdarytų šokolado produktų eksportas į Estiją atpigs 1037,7 Lt/t arba 11,6 proc.

2 lentelė

**Kakavos ir gaminių iš jos eksporto į ES šalis vertės
pokyčiai**

Prekių grupės kodas (KPN)	Prekių grupės apibūdinimas	Kiekis, t	Suma, tūkst. Lt	Kaina, Lt/t	Dalis eksporte, proc.	Atpigimas		
						Tūkst.Lt	Lt/t	Proc.
18063210 Šokoladas ir kiti panašūs maisto produktai								
Latvija		359,1	4683,4	13044	91,1	73,4	204,5	1,54
18063290 Šokoladas ir kiti panašūs maisto produktai, neįdaryti								
Latvija		103,2	1272,5	12327	85,7	56,7	549,6	4,27
18069011 Šokoladas su alkoholiu								
Latvija		183,6	2289,9	12475	86,5	137,5	748,9	5,66

18069019 Šokoladas įdarytas arba neįdarytas (cukraus ne mažiau kaip 20 proc.)							
Estija	171,3	1230,4	7184	7,3	51,3	299,5	4,00
Vokietija	53,0	488,2	9217	2,9	16,0	301,7	3,17
Latvija	1345,09	10740,8	7985	64,0	372,7	277,1	3,35
18069031 Įdaryti šokolado produktai, (ne mažiau kaip 18 proc. kakavos sviesto)							
Vokietija	98,8	830,3	8406	29,2	32,1	324,9	3,72
Estija	28,6	226,6	7933	8,0	29,6	1037,7	11,57
Latvija	170,1	1149,4	6756	40,5	90,5	532,2	7,30
18069039 Neįdaryti šokolado produktai							
Vokietija	59,3	457,4	7713	39,0	86,6	1460,7	15,92
Estija	50,3	355,5	7073	30,3	97,9	1948,5	21,60
Latvija	24,8	202,8	8172	17,3	40,7	1638,6	16,70

Kakavos ir gaminių iš jos eksporto vertė, pasikeitus prekybos režimui, pakis nežymiai. Darant prielaidą, kad eksporto apimtys išliks stabilios, didžiausią įtaką jis turės eksportui į Latviją – importuojamų į šią šalį produktų vertė sumažės 3,8 proc. Įvertinant tai, kad atpigs importas ir iš kitų šalių, žymus eksporto srautų iš Lietuvos į Latviją padidėjimas mažai tikėtinas.

Iš kitų KPN prekių grupių labiausiai atpigs į Vokietiją eksportuojamos silkės (1604 12 99) ir konservuoti daržovės ir vaisiai (2001 90 96) bei į Latviją eksportuojamas sidras. Silkių eksportas į Vokietiją atpigs 2819,5 Lt/t arba 23,4 proc., vaisių ir daržovių konservų – 2787,5 Lt/t. Į Latviją eksportuojamas sidras atpigs 2000Lt/t arba 62,9 proc.

3 lentelė

Įvairių žemės ūkio ir maisto produktų eksporto į ES šalis vertės pokyčiai

KPN kodas	Prekės pavadinimas	Šalis, į kurią eksportuojama	Eksporto vertė, tūkst. Lt	Eksportuoj. produkto vieneto kaina, Lt/t	Eksportuoj. produkto vieneto atpigimas		Atpigimas, tūkst. Lt
					Lt/t	%	
04029911	Pienas ir grietinėlė, kurių riebumas ne didesnis kaip 9,5 proc.	Vokietija	1317,3	2982	390,1	11,57	172,3
		Portugalija*	226,9	2388	754,6	24,02	71,7
04029919	Pienas ir grietinėlė, kurių riebumas didesnis kaip 9,5 proc.	Estija	256,2	2784	682,4	19,69	62,8
		Latvija	784,4	2775	631,1	18,53	178,4
16010091	Dešros ir panašūs produktai iš mėsos	Latvija	2191,8	16118	776,6	4,60	105,6
16010099	Dešros ir panašūs produktai iš mėsos	Latvija	1034,1	7987	510,3	6,00	66,1

3 lentelės tęsinys

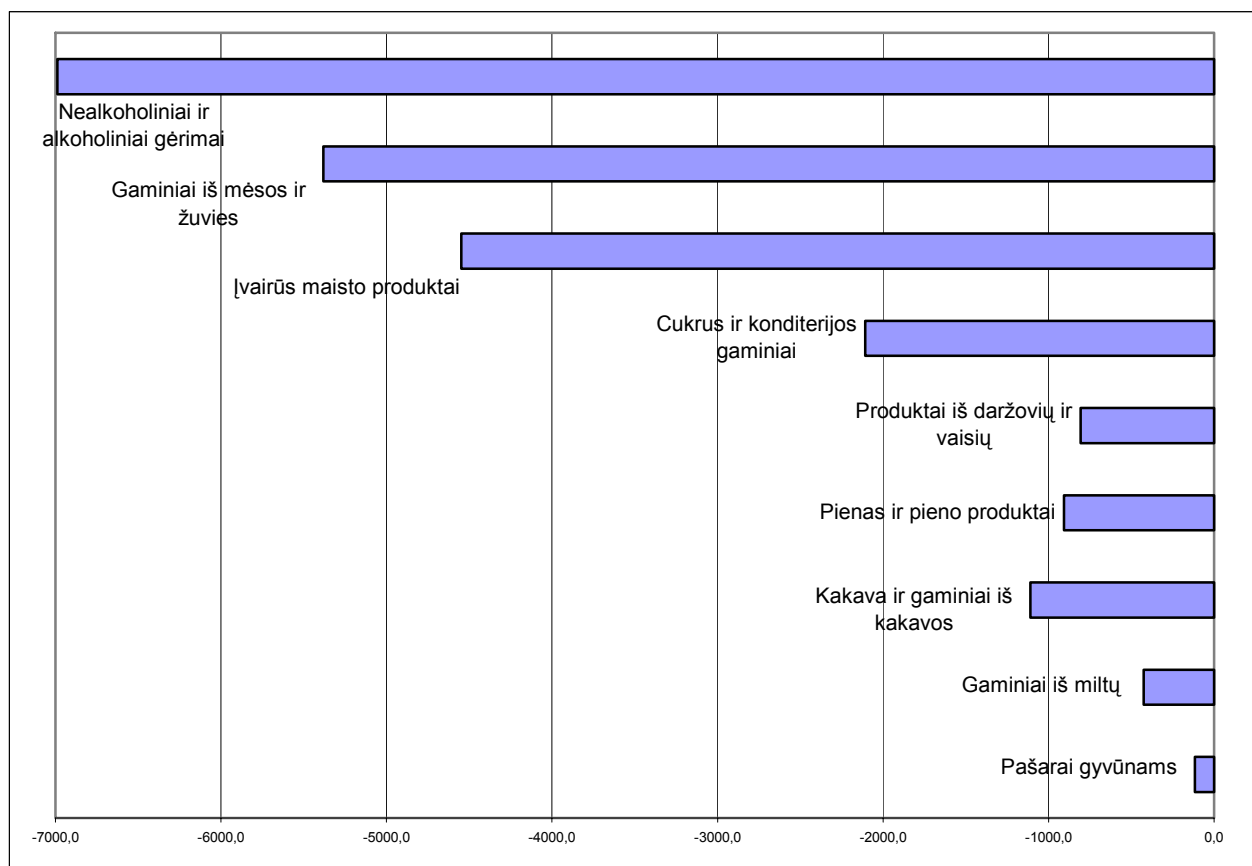
16041299	Silkės sveikos arba supjaustytos į gabalus, bet nemaltos	Vokietija	16181,0	9233	2819,5	23,39	4941,1
19019099	Kiti gaminiai iš javų, miltų, krakmolo arba pieno	Estija*	175,0	2355	402,1	14,59	29,9
		Olandija*	437,1	1836	818,4	30,83	194,8
19041090	Paruošti maisto produktai, pagaminti išpučiant arba skrudinant javų grūdus ar javų grūdų produktus:	Latvija*	852,8	7960	202,8	2,48	21,7
19053199	Sluoksniuoti sausainiai	Latvija	1322,7	4139	262,3	5,96	83,8
19053219	VafLIAI ir sausblyniai	Latvija	245,8	7664	564,1	6,86	18,1
19053299	VafLIAI ir sausblyniai	Latvija	1209,4	5867	260,3	4,25	53,7
22021000	Vandenis, įskaitant mineralinius ir gazuotuosius vandenis	Suomija	314,3	3068	613,7	16,67	62,9
22060081	Sidras (cider) ir kriaušių sidras (perry):	Latvija	2107,8	1182	2000,0	62,85	3566,0
22089069	Kiti spiritiniai gėrimai:	Latvija	277,9	6422	673,8	9,50	29,2
21069059	Kiti maisto produktai, nenurodyti kitoje vietoje	Estija	1314,1	3734	373,4	9,09	131,4
		Latvija	2123,8	1300	667,3	33,92	1090,0
		Lenkija	2699,8	938	643,3	40,70	1852,7
21069098	Kiti maisto produktai, nenurodyti kitoje vietoje	Latvija	997,4	1017	691,4	40,47	678,0
		Lenkija	877,6	758	646,5	46,04	748,8
20019096	Daržovės, vaisiai, riešutai ir kitos valgomosios augalų dalys, paruoštos arba konservuotos su actu arba acto rūgštimi, kiti	Vokietija	2202,7	7830	2787,5	26,25	784,1
23099035	Produktai, kurių sudėtyje yra ne mažiau kaip 50 proc., bet mažiau kaip 75 proc. masės pieno produktų	Nyderlandai	755,1	2302	338,0	12,80	110,8

* 2003 metų sausio - rugsėjo mėnesių duomenys

Apibendrinant galime teigti, kad eksporto į esamas ir būsimąsias ES šalis atpigimas bus naudingas eksportuotojams, tačiau šis poveikis trumpalaikėje perspektyvoje nebus labai didelis.

Prekybos režimo pasikeitimo įtaka Lietuvos eksportui į dabartinių ir būsimų ES šalių rinkas parodytas 10 pav.

10 pav. Prekybos režimo įtaka žemės ūkio ir maisto produktų eksportui iš Lietuvos į dabartines ir būsimąsias ES šalis

Didžiausią įtaką, darant prielaidą, kad eksporto apimtys išliks 2002 metų lygio, prekybos režimo pasikeitimas turės nealkoholinių gėrimų, ypač sidro, konkurencingumo didėjimui Latvijos rinkoje, silkių – Vokietijos, kitų maisto produktų (KPN 21069059) Lenkijoje ir Latvijoje, cukraus ir konditerijos gaminių taip pat Latvijoje. Vidutinė į minėtas šalis importuotų produktų kaina sumažės: sidro – 62 proc., silkių – 23 proc., kitų maisto produktų (KPN 21069059) atitinkamai 40 ir 34 proc., cukraus ir konditerijos gaminių – 25 proc.

Didesnė teigiama prekybos režimo pasikeitimo įtaka eksporto į ES šalis plėtrai pasireikš ilgalaikėje perspektyvoje, kuomet Lietuvos žemės ūkio ir maisto produktų kokybė pilnai atitiks ES kokybės reikalavimus, o prekybos barjerų panaikinimas skatins šalies eksportuotojus ieškoti naujų nišų savo produkcijai ES rinkoje.

3.2. PREKYBOS REŽIMO PASIKEITIMO ĮTAKA EKSPORTUI Į TREČIĄSIAS ŠALIS

Žemės ūkio ir maisto produktų eksportas iš Lietuvos į trečiąsias šalis 2002 metais sudarė apie 37 proc. viso šių produktų eksporto. Net per 55 proc. viso eksporto sudaro eksportas pieno ir pieno produktų (KPN 04). Antra pagal dydį žemės ūkio ir maisto produktų grupė – maisto pramonės liekanos ir atliekos; paruošti pašarai gyvūnams (KPN 23), jos dalis – apie 12 procentų.

Vertinant prekybos režimo pasikeitimo įtaką žemės ūkio ir maisto produktų eksportui iš Lietuvos į trečiąsias šalis išskirtinos šios trys produktų grupės:

1. Žemės ūkio ir maisto produktai, kurių eksportui iš Lietuvos užsienio prekybos režimo pasikeitimas neturės įtakos. Prie šios kategorijos priskirtinos produktų grupės:

05 – Gyvūninės kilmės produktai, nenurodyti kitoje vietoje;

06 – Augantys medžiai ir kiti augalai, svogūnėliai, šaknys, kitos panašios augalų dalys, skintos gėlės ir dekoratyviniai žalumynai;

12 – Aliejinių kultūrų sėklos ir vaisiai; įvairūs grūdai, sėklos ir vaisiai; augalai, naudojami pramonėje ir medicinoje; šiaudai ir pašarai;

13 – šelakas, lipai, dervos ir kiti augalų syvai bei ekstraktai;

14 – Augalinės pynimo medžiagos; augaliniai produktai;

24 – Tabakas ir perdirbti tabako pakaitalai.

Lietuviškos kilmės minėtų produktų eksportas į trečiąsias šalis siekia 2 proc. viso eksporto į trečiąsias šalis.

2. Žemės ūkio ir maisto produktų, kurių eksportas iš Lietuvos dėl užsienio prekybos režimo pasikeitimo nežymiai pasikeis. Šiai kategorijai priskirtinos produktų grupės:

01 – Gyvi gyvūnai;

08 – Valgomieji vaisiai ir riešutai; citrusinių vaisių arba melionų žievelės arba luobos;

15 – Gyvūniniai arba augaliniai riebalai ir aliejai bei jų skilimo produktai, paruošti maistiniai riebalai, gyvūninis arba augalinis vaškas

23 – Maisto pramonės liekanos ir atliekos, paruošti pašarai gyvūnams.

Minėtų lietuviškos kilmės produktų eksporto į trečiąsias šalis struktūroje dalis sudaro 14.5 proc., o visoje lietuviškos kilmės žemės ūkio struktūroje – 10 procento.

Prie šios produktų grupių kategorijos priskirtini ir produktai, kurių dalis visoje eksporto į trečiąsias šalis struktūroje santykinai nedidelė. Tai:

02 – Mėsa ir valgomieji mėsos subproduktai;

07 – Daržovių, vaisių, riešutų arba kitų augalų dalių produktai;

09 – Kava, arbata, matė ir prieskoniniai;

- 10 – Javai;
- 11 – Malybos produkcija, salyklas, krakmolos, inulinas, kviečių glitimas;
- 16 – Gaminiai iš mėsos, žuvies arba vėžiagyvių, moliuskų arba vandens bestuburių;
- 17 – Cukrus ir konditerijos gaminiai iš cukraus;
- 18 – Kakava ir gaminiai iš kakavos;
- 19 – Gaminiai iš javų, miltų, krakmolo arba pieno, miltiniai konditerijos gaminiai;
- 20 – Daržovių, vaisių, riešutų arba kitų augalų produktai;
- 21 – Įvairūs maisto produktai.
- 22 – Nealkoholiniai ir alkoholiniai gėrimai bei actas.

3. Žemės ūkio ir maisto produktų, kurių eksportas iš Lietuvos dėl naujojo užsienio prekybos režimo pasikeis daugiausiai, grupių kategorijai priskirtinos:

03 – Žuvis ir vėžiagyviai, moliuskai ir kiti vandens bestuburiai;

04 – Pienas ir pieno produktai, paukščių kiaušiniai, natūralus medus, gyvūninės kilmės maisto produktai, nenurodyti kitoje vietoje;

Žuvų ir vėžiagyvių (KPN 03) eksportas visoje lietuviškos kilmės žemės ūkio ir maisto produktų eksporto į trečiąsias šalis struktūroje 2002 metais sudarė 4,4 proc., o visoje žuvų ir vėžiagyvių eksporto struktūroje – 38,3 procentų.

Pagrindiniai prekybos partneriai trečiųjų šalių rinkose Rusija, Ukraina, Baltarusija. Eksportas į NVS šalis pagal statistinę jo vertę 2002 metų duomenimis sudaro beveik 90 proc. viso žuvų ir vėžiagyvių eksporto į trečiąsias šalis.

Trečiųjų šalių taikomi Lietuvai ir ES šalims muitų tarifai vertintini įvairiareikšmiai – daugelio žuvų ir vėžiagyvių produktų muitų tarifai, Lietuvai tapus ES nare, išliks tokie patys, kitų pasikeis. Didžiausi pokyčiai bus prekyboje su Ukraina. Dabartiniu metu Lietuvai Ukraina taiko nulinį maito tarifą. Pasikeitus prekybos režimui jis padidės iki 5 proc. Prekyboje su Baltarusija muitų tarifai išliks tokie patys, o prekyboje su Rusija pasikeitę muitų tarifai atpigins kai kurių žuvų ir vėžiagyvių eksportą, t.y importo kaina Rusijoje sumažės (14 lentelė). Vidutinė kaina daugiausia sumažės į Rusiją eksportuojamų :

- Užšaldytų stauridžių (KPN – 03037991) –54 proc.,
- Užšaldytų sardinėlių (KPN – 03037130)- 44 proc.,
- Užšaldytų sardinių (KPN – 03037110)- 35 proc.

Pagal atliktus skaičiavimus vidutiniškai eksportuojamos į Rusiją žuvų ir vėžiagyvių produkcijos vienos tonos kaina sumažės 773 Lt, eksportuojamos į Ukrainą padidės – 46 Lt/t. Vidutiniškai šių produktų kaina trečiųjų šalių rinkoje sumažės - 662 Lt/t.

Žuvų ir vėžiagyvių eksporto iš Lietuvos į trečiąsias šalis vertės pokyčiai

KPN kodas	Prekės pavadinimas	Šalis, į kurią eksport.	Eksp. vertė, tūkst. Lt	Vnt. kaina, Lt/t	Eksp. subs., Lt/t	Eksportuojamo produkto vieneto atpigimas, Lt/t		Eksportuojamos produkcijos atpigimas, tūkst. Lt	
						Be subs.	Su subs.	Be subs.	Su subs.
0303 71 10	Užšaldytos sardinės (<i>Sardina pilchardus</i> rūšis)*	Rusija	2479	1443	0	-780	-780	-1341	-1341
0303 71 30	Užšaldytos <i>Sardinops</i> genties sardinės; sardinėlės	Rusija	10366	1753	0	-1390	-1390	-8209	-8209
0303 79 91	Užšaldytos stauridės	Rusija	856	1962	0	-2270	-2270	-992	-992

• Eksportas už 2003 m. 1 – 9 mėn

Kadangi lietuviškos kilmės žuvų eksportas į Rusiją sudaro ženklią dalį visoje žuvų ir vėžiagyvių eksporto struktūroje, jų importo į Rusiją kainų mažėjimas atpigimas padidins produkcijos konkurencingumą skatins eksporto plėtrą bei didins iš eksporto gaunamas pajamas.

Pienas ir pieno produktai (KPN 04). Lietuviškos kilmės pieno ir pieno produktų eksportas žemės ūkio ir maisto produktų eksporto į trečiąsias šalis struktūroje sudarė 55 proc., o viso pieno ir pieno produktų eksporto struktūroje – 67,8 proc.

Pagrindiniai užsienio prekybos partneriai – JAV, Rusija, Uzbekistanas. Bendroje tyrimams atrinktų produktų (56 proc. viso eksporto į trečiąsias šalis) statistinėje vertėje lietuviškos kilmės produktų eksportas į JAV sudaro 62 proc., į Rusiją – 26 proc., į Uzbekistaną – 5,4 proc.

Didžiausią dalį (84 proc.) tyrimams atrinktų produktų struktūroje sudaro sūriai ir varškė (KPN 0406) — pienas ir grietinėlė, koncentruoti arba į kuriuos pridėta cukraus ar kitų saldiklių (KPN 0402) – 5,6 procentų.

Pasikeitę muitai, Lietuvai tapus ES nare, pieno ir pieno produktų eksporto kainą padidins, tačiau didžiajai daliai pieno produktų ES šalyse nustatyti kvotų ribose taikomos eksporto subsidijos, kurios panaikins neigiamą muitų tarifų padidėjimo įtaką ir sudarys palankesnes sąlygas eksportui.

Vertinant užsienio prekybos režimo pokyčių įtaką pieno produktų eksportui į trečiąsias šalis išskirtinas KPN 0402 subpozicijoje klasifikuojamų pieno ir grietinėlės miltelių eksporto į Rusiją atpigimas. Labiausiai šioje subpozicijoje atpigs miltelių, granulių arba kitokio pavidalo sausieji

produktai, kurių riebumas ne didesnis kaip 1,5 % masės, į kuriuos nepridėta cukraus ar kitų saldiklių (KPN 04021019) ir miltelių, granulių arba kitokio pavidalo sausieji produktai, kurių riebumas didesnis kaip 11 %, bet ne didesnis kaip 27 % masės, į kuriuos nepridėta cukraus ar kitų saldiklių (KPN 04022119). Net ir netaikant eksporto subsidijų į Rusiją eksportuojamos šių produktų tonos kaina sumažės 4280 Lt ir 4890 Lt. Eksporto subsidijos dar labiau sumažins pieno miltelių eksporto kainą, kuri, subsidijuojant eksportą, atitinkamai sumažės 6250 Lt/t (arba 57 proc.) ir 8270 Lt/t (arba 67,2 proc.).

Pagal Rusijos pereinamojo laikotarpio ekonomikos instituto tyrimų rezultatus yra prognozuojamas 17 proc. paklausos pieno produktams šioje šalyje augimas. Todėl lietuviškos kilmės pieno miltelių eksporto į Rusiją atpigimas bei esami prekybos ryšiai atvers šių produktų eksportuotojams naujas galimybes besiplečiančioje Rusijos rinkoje.

5 lentelė

Pieno miltelių eksporto iš Lietuvos į trečiąsias šalis vertės pokyčiai

KPN kodas	Prekės pavadinimas	Šalis, į kurią eksport.	Eksp. vertė, tūkst. Lt	Vnt. kaina, Lt/t	Eksp. subs., Lt/t	Eksportuojamo produkto vieneto atpigimas, Lt/t		Eksportuojamo produkto vieneto atpigimas, %		Eksportuojamos produkcijos atpigimas, tūkst. Lt	
						Be subs.	Su subs.	Be subs.	Su subs.	Be subs.	Su subs.
0402 10 19	Miltelių, granulių ar kitokio pavidalo pienas ir grietinėlė	Rusija	1499,6	4671	1968	-4280	-6250	-48	-57	-1375	-2006
0402 10 19	Miltelių, granulių ar kitokio pavidalo pienas ir grietinėlė	Japonija*	6252,4	4100	1968	0	-1970	0	-32,5	0	-3001
0402 10 19	Miltelių, granulių ar kitokio pavidalo pienas ir grietinėlė,	JAV*	878,4	1802	1968	-110	-1850	-6	-50,7	-56	-904
0402 21 19	Miltelių, granulių ar kitokio pavidalo pienas ir grietinėlė,	Rusija	797,8	4040	3384	-4890	-8270	-54,8	-67,2	-965	-1633
0402 21 19	Miltelių, granulių ar kitokio pavidalo pienas ir grietinėlė,	Šveicarija	483,4	4316	3384	0	-3380	0	-43,9	0	-379

5 lentelės tęsinys

0402 91 11	Miltelių, granulių ar kitokio pavidalo pienas ir grietinėlė	Rusija	129,1	3103	235	0	-230	0	-6,9	0	-10
0402 99 11	Miltelių, granulių ar kitokio pavidalo pienas ir grietinėlė	Rusija	4378,6	3244	599	0	-600	0	-15,6	0	-808
0402 99 19	Miltelių, granulių ar kitokio pavidalo pienas ir grietinėlė	Rusija*	109,8	2132	599	0	-600	0	-22,0	0	-31
0404 10 02	Miltelių, granulių arba kitokio pavidalo sausieji pieno produktai,	Rusija	1796,6	1183,4	0	-1520	-1520	-56,2	-56,2	-2300	-2300

* 2003 metu 1-9 mėn.

Sviesto (KPN 0405) eksportui prekybos režimo pasikeitimas taip pat turės teigiamą poveikį (6 lentelė).

6 lentelė

Sviesto eksporto iš Lietuvos į trečiąsias šalis pokyčiai

KPN kodas	Prekės pavadinimas	Šalis, į kurią eksport.	Eksp. vertė, tūkst. Lt	Vnt. kaina, Lt/t	Eksp. subs., Lt/t	Eksportuojamo produkto vieneto atpigimas, Lt/t		Eksportuojamo produkto vieneto atpigimas, %		Eksportuojamos produkcijos atpigimas, tūkst. Lt	
						Be subs.	Su subs.	Be subs.	Su subs.	Be subs.	Su subs.
0405 10 19	Natūralus sviestas, kitas	Kanada	413,2	2754	6146,0	0	-615	0,0	-18,3	0	-921,9
0405 10 19	Natūralus sviestas, kitas	Japonija	140,9	2818	6146,0	0	-615	0,0	-17,9	0	-307,3
0405 10 19	Natūralus sviestas, kitas	JAV	149,9	4836	0	-4740	-4740	-69,3	-69,3	-	-
0405 10 19	Natūralus sviestas, kitas	Rusija	1855,2	5210	6146,0	-474	-1089	-8,3	-17,3	-	-
0405 10 50	Išrūgų sviestas	Rusija	297,9	4965	6146,0	0	-615	0,0	-11,0	0	-368,8

Eksporto iš Lietuvos į trečiąsias šalis kainų pokyčiai padidins produkcijos konkurencingumą ir skatins eksporto plėtrą. Tai turės teigiamą poveikį visam pieno sektoriui.

Iš pabrangsiančių šios subpozicijos produktų paminėtinas į JAV eksportuojamas natūralus sviestas (KPN 04051011). Vidutinė kaina padidės 420 Lt/t, tačiau vis dar išliks mažesnė negu JAV rinkoje. Įvertinant, kad šios rūšies sviesto eksporto iš Lietuvos į JAV apimtys santykinai mažos – 2002 metais eksportuota tik 48 tonos sviesto, jo pabrangimas ženklios įtakos eksporto srautams neturės.

Daugelio sūrių eksportas į trečiąsias šalis taip pat atpigs (7 lentelė).

7 lentelė

Sūrių eksporto iš Lietuvos į trečiąsias šalis vertės pokyčiai

KPN kodas	Prekės pavadinimas	Šalis, į kurią eksport.	Eksp. vertė, tūkst. Lt	Vnt. kaina, Lt/t	Eksp. subs., Lt/t	Eksportuojamo produkto vieneto atpigimas, Lt/t		Eksportuojamo produkto vieneto atpigimas, %		Eksportuojamos produkcijos atpigimas, tūkst. Lt	
						Be subs.	Su subs.	Be subs.	Su subs.	Be subs.	Su subs.
0406 10 20	Švieži sūriai	Baltarusija	148,8	10191,8	1038,3	0	-1040	0,0	-9,3	0	-15,2
0406 10 20	Švieži sūriai	Rusija	1377,4	8481,5	882,5	-3840	-4720	-31,2	-35,8	-623,1	-766,4
0406 10 20	Švieži sūriai	Japonija*	368,4	6191,6	1038,3	0	-1040	0,0	-14,4	0	-61,8
0406 30 31	Lydyti sūriai, kurių riebumas ne didesnis kaip 48 % masės	Rusija	742,0	7753,4	857,3	0	-860	0,0	-10,0	0	-82,0
0406 30 39	Lydyti sūriai, kurių riebumas didesnis kaip 48 % masės	Rusija*	362,2	7172,3	969,2	0	-970	0,0	-11,9	0	-48,9
0406 90 13	Sūriai Emmentaler	Rusija	229,0	8876,0	3060,9	-3050	-6110	-25,6	-40,8	-78,7	-157,7
0406 90 23	Sūriai Edam	Rusija	901,3	7262,7	2733,6	-3290	-6030	-31,2	-45,4	-408,5	-747,7
0406 90 25	Sūriai Tilsit	Rusija	10485,3	7594,7	2704,2	-5160	-7870	-40,5	-50,9	-	-
0406 90 33	Sūriai Feta, kiti	Rusija	935,3	7573,3	2069,3	-3240	-5310	-30,0	-41,2	7125,3	10858,9
0406 90 61	Sūriai Grana Padano, Permigiano Reggiano	Rusija	349,0	9561,6	3410,0	1430	-1980	17,6	-17,2	52,4	-72,1
0406 90 69	Kiti sūriai, kurių riebumas ne didesnis kaip 40 % masės, o neriebalinės medžiagos vandens masė ne didesnė kaip 47 % masės	Rusija	409,1	9276,6	3266,7	0	-3270	0,0	-26,1	0	-144,1

7 lentelės tęsinys

0406 90 69	Kiti sūriai, kurių riebumas ne didesnis kaip 40 % masės, o neriebalinės medžiagos vandens masė ne didesnė kaip 47 % masės	JAV	8606,7	9921,3	821,8	0	-820	0,0	-7,6	0	-712,9
0406 90 69	Kiti sūriai, kurių riebumas ne didesnis kaip 40 % masės, o neriebalinės medžiagos vandens masė ne didesnė kaip 47 % masės	Japonija*	133,7	9550,0	3843,0	0	-3840	0,0	-28,7	0	-53,8
0406 90 78	Sūriai Gouda	Rusija	1387,3	7045,7	2745,3	0	-2750	0,0	-28,1	0	-540,6
0406 90 86	Kiti sūriai, kurių neriebalinės medžiagos vandens masė didesnė kaip 47 %, bet ne didesnė kaip 52 % masės	Rusija	3977,0	10218,4	3104,8	-1110	-4220	-9,8	-29,2	-432,4	-1640,8
0406 90 99	Kiti sūriai	Rusija	55748,8	8570,4	0	-4940	-4940	-36,6	-36,6	-32166	-32166

Pagal atliktus skaičiavimus vidutinė eksportuojamų sūrių kaina, pasikeitus prekybos režimui, sumažės 1357 Lt/t, tačiau eksporto į JAV vidutinė kaina padidės 320 Lt/t. Šį padidėjimą kompensuos eksportas į Rusiją, kur dėl taikomų eksporto subsidijų vidutinė eksporto kaina sumažės 5317 Lt/t.

Dėl minėtųjų į trečiąsias šalis eksportuojamų sūrių kainų pokyčių tikėtini eksporto struktūriniai pokyčiai. JAV dalis lietuviškos kilmės sūrių eksporto į trečiąsias šalis struktūroje dėl mažiau palankaus eksporto į šią šalį režimo gali mažėti, tačiau turėtų didėti šių produktų eksporto apimtys į Rusiją, kuri ir dabar yra viena iš pagrindinių eksporto partnerių.

Javai (KPN10). Javų eksportas į trečiąsias šalis 2002 metais buvo santykinai nedidelis. Visame lietuviškos kilmės žemės ūkio ir maisto produktų eksporte tesudarė 2,6 proc., o javų eksporto struktūroje tik 15 proc.

Pagrindinės trečiųjų šalių rinkos – Baltarusija ir Rusija. 2002 metais pagal statistinę vertę į Baltarusiją eksportuotų javų dalis tyrimams atrinktų javų struktūroje sudarė 55 proc., į Rusiją – 35 proc.

Muitų tarifai, trečiųjų šalių taikomi importui iš Lietuvos, jai integravusis į ES, beveik visoms javų rūšims išliks tie patys, išskyrus kviečius sėklai (KPN 10019099). Šios rūšies grūdų muitų tarifų pasikeitimas turės teigiamą įtaką tiek prekyboje su Rusija (eksporto kaina sumažės 240 Lt), tiek ir su Ukraina (41 Lt/t) (8 lentelė).

Todėl šios grupės produktų eksportui prekybos režimo pasikeitimas didesnės įtakos neturės.

8 lentelė

Javų eksporto iš Lietuvos į trečiąsias šalis vertės pokyčiai

KPN kodas	Prekės pavadinimas	Šalis, į kurią eksport.	Eksp. vertė, tūkst. Lt	Vnt. Kaina, Lt/t	Eksp. subs., Lt/t	Eksportuojamo produkto vieneto atpigimas, Lt/t		Eksportuojamo produkto vieneto atpigimas(-)/pabrangimas(+), %		Eksportuojamos produkcijos atpigimas, tūkst. Lt	
						Be subs.	Su subs.	Be subs.	Su subs.	Be subs.	Su subs.
1001 90 99	Kiti kviečiai spelta, paprastieji kviečiai ir meslinas	Rusija	1846,5	404,1	0	-240	-240	-37,3	-37,3	-1113,1	-1113,1
10019099	Kiti kviečiai spelta, paprastieji kviečiai ir meslinas	Ukraina	1865,2	411,4	0	41	41	10,0	10,0	186,5	186,5

Gaminiai iš mėsos, žuvies arba vėžiagyvių (KPN 16) bendroje žemės ūkio ir maisto produktų eksporto į trečiųjų šalių rinkas 2002 metais sudarė 6,9 proc., o visoje šių produktų eksporto struktūroje 37,5 procentų.

Pagrindinė trečiųjų šalių rinka – Ukraina. Į šią šalį eksportuojamų produktų statistinė vertė 2002 metais siekė 12,3 mln. Lt., į Rusiją – 2,6 mln. Lt.

Eksportuojamų į Ukrainą produktų kaina, pasikeitus prekybos režimui, padidės 10 proc., o ikrų pakaitalų (KPN 16043090) – 6 proc., tuo tarpu daugelis į Rusiją eksportuojamų šios grupės produktų atpigs. Atpigs į Rusiją eksportuojami mėsos subproduktai (KPN kodas 1601 00 99) ir konservuotos žuvys (KPN kodas 1604 20 90), kurių vienos tonos kainos atitinkamai sumažės 3010 Lt (28,9 proc.) bei 3390 Lt (42,2 proc.).

Gminių iš mėsos, žuvies eksporto iš Lietuvos į Rusiją vertės pokyčiai

KPN kodas	Prekės pavadinimas	Šalis, į kurią eksport.	Eksp. vertė, tūkst. Lt	Vnt. Kaina, Lt/t	Eksp. subs., Lt/t	Eksportuojamo produkto vieneto atpigimas, Lt/t		Eksportuojamo produkto vieneto atpigimas, %		Eksportuojamos produkcijos atpigimas, tūkst. Lt	
						Be subs.	Su subs.	Be subs.	Su subs.	Be subs.	Su subs.
1601 00 91	Dešros, sausos arba supjaustytos (skirtos išdėlioti), nevirtos ir nekeptos	Rusija	674,9	16241,5	707,8	0	-710	0,0	-4,2	0	-29,4
1601 00 99	Kiti dešroms giminingi produktai	Rusija	459,8	7079,2	133,8	-2880	-3010	-28,9	-29,8	-186,7	-195,4
1602 50 39	Gaminiai iš jautienos, kiti	Rusija	204,6	15501,4	1035,8	0	-1040	0,0	-6,3	0	-13,7
1604 20 90	Kitos paruoštos arba konservuotos žuvis	Rusija*	1181,2	4647,7	0	-3390	-3390	-42,2	-42,2	-860,8	-860,8

* Eksportas už 2003 m. 1 – 9 mėn

Brangs gaminių iš mėsos, žuvies arba vėžiagyvių eksportas į JAV. Vidutinė į JAV eksportuojamos produkcijos kaina padidės 718 Lt/t. Kainų padidėjimas didžiausią įtaką turės produktų iš surimių (KPN 16042005) eksportui. Jų kaina padidės 810 Lt/t arba 10 proc. Šių produktų eksportas į JAV 2002 metais siekė 2.6 mln.Lt.

Gminių iš žuvies eksporto iš Lietuvos į JAV vertės pokyčiai

KPN kodas	Prekės pavadinimas	Šalis, į kurią eksportuojama	Eksporto vertė, Lt	Vieneto kaina, Lt/t	Eksporto subsidija, Lt/t	Eksportuojamo produkto pabrangimas, Lt/t		Eksportuojamo produkto pabrangimas, %		Eksportuojamos produkcijos pabrang., tūkst. Lt	
						Be subs.	Su subs.	Su subs.	Be subs.	Be subs.	Su subs.
1604 13 90	Žuvis, sveikos arba supjaustytos į gabalus, bet nemaltos, kitos	JAV*	127,1	7980	0	250	250	3,1	3,13	3,9	3,9
1604 15 11	Skumbrių filė	JAV*	396,6	8940	0	270	270	3,0	3,0	11,9	11,9
1604 19 92	Menkės	JAV	219,3	1080	0	650	650	6,0	6,0	13,2	13,2
1604 20 05	Produktai iš surimių	JAV	2554,6	8100	0	810	810	10,0	10,0	255,5	255,5

* Eksportas už 2003 m. 1 – 9 mėn

Minėtieji gaminių iš mėsos ir žuvies eksporto pokyčiai sąlygos eksporto srautų į Rusiją augimą. Į Ukrainą eksportuojamų produktų kainos didėjimas tam tikru laipsniu sumažins eksportą į šią šalį. Dėl neigiamo prekybos režimo pokyčio prognozuojamas žuvies gaminių eksporto į JAV

mažėjimas. Minėtos priežastys sąlygos Rusijos lyginamosios dalies šios grupės gaminių eksporte į trečiąsias šalis didėjimą ir JAV lyginamosios dalies mažėjimą.

Cukrus ir konditerijos gaminiai iš cukraus (KPN 17) bendroje lietuviškų žemės ūkio ir maisto produktų eksporto į trečiąsias šalis struktūroje sudaro 2,6 proc. Pagal 2002 metų duomenis šios subpozicijos apimtyje eksportas į trečiųjų šalių rinkas sudarė 40,5 procentų.

Pagrindiniai prekybos partneriai trečiųjų šalių rinkose – NVS šalys.

Prekybos režimo pasikeitimas daugeliui produktų turės teigiamą poveikį. Eksporto subsidijos padidins produkcijos konkurencingumą, tačiau jos bus taikomos tik kvotuojamam baltajam cukrui (KPN kodas 1701 99 10). Derybų su Europos Komisija metu Lietuvai nustatyta 103 tūkst. tonų baltojo cukraus kvota, kuri beveik atitinka cukraus vidaus suvartojimo šalyje lygį (2002 m. šalies cukraus suvartojimas siekė 95,2 tūkst. tonų). Tuo tarpu virškvotinio baltojo cukraus eksportui parama nebus taikoma.

11 lentelė

Cukrus ir konditerijos gaminių eksporto į trečiąsias šalis pokyčiai

KPN kodas	Prekės pavadinimas	Šalis, į kurią eksport.	Eksp. vertė, tūkst. Lt	Vnt. Kaina, Lt/t	Eksp. subs., Lt/t	Eksportuojamo produkto vieneto atpigimas, Lt/t		Eksportuojamo produkto vieneto atpigimas, %		Eksportuojamo s produkcijos atpigimas, tūkst. Lt	
						Be subs.	Su subs.	Be subs.	Su subs.	Be subs.	Su subs.
1701 99 10	Baltasis cukrus	Baltarusija	389,4	778,8	1716,0	0	-1720	0,0	-68,8	0	-858,0
1701 99 10	Baltasis cukrus	Ukraina	3075	784,7	1716,0	1020	-1080	56,5	-65,4	0	-2110,8
1702 11 00	Laktozė ir laktozės sirupas	Rusija	1761,5	1714,0	0	-600	-600	-25,9	-25,9	-	-614,9
1702 30 99	Gliukozė ir gliukozės sirupas,	Rusija	155,1	1399,3	870,1	-1150	-2020	-45,1	-59,1	-	-223,7
1702 30 99	Gliukozė ir gliukozės sirupas	Baltarusija	269,0	1536,9	870,1	0	-870	0,0	-36,2	0	-152,3
1702 90 99	Gliukozė ir gliukozės sirupas,	Ukraina*	10641,0	490,0	171,6	50	-120	0,0	-22,5	1064,0	-2667,5
1704 90 71	Saldainiai iš virtos cukraus masės, įdaryti arba neįdaryti	Rusija	601,6	3371,5	0	-2800	-2800	-45,4	-45,4	-	-500,4

* Eksportas už 2003 m. 1 – 9 mėn

Pabrangs virškvotinės cukraus produkcijos importas į Ukrainą, o tai eksportuotojus skatins ieškoti kitų eksporto partnerių.

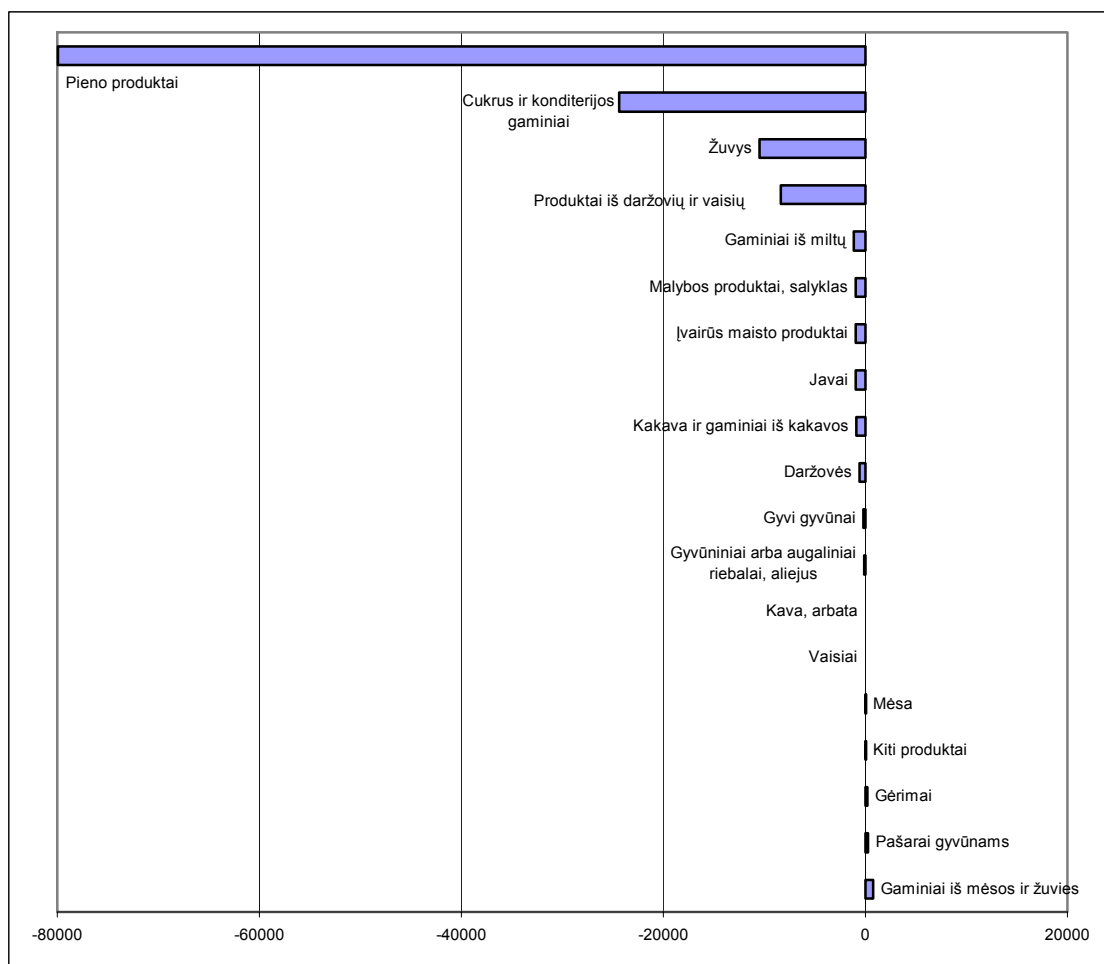
Prekybos režimo pasikeitimas turėtų žymiai padidinti lietuviškos kilmės gliukozės sirupų ir saldainių iš virtos cukraus masės konkurencingumą Rusijos rinkoje, o tai skatins jo plėtrą.

Maisto pramonės liekanos ir atliekos (KPN 23) lietuviškų produktų eksporto į trečiąsias šalis struktūroje sudaro 12,4 proc. Didžioji dalis šių produktų eksporto tenka dabartinėms ir būsimosioms ES šalims. Pagal 2002 metų duomenis į trečiąsias šalis eksportuojama 23,6 proc. Šios subpozicijos struktūroje dominuoja kačių ir šunų maistas.

Pagrindiniai prekybos partneriai trečiųjų šalių rinkose – Rusija, Baltarusija.

Daugiau kaip 90 procentų muitų tarifų, taikomų iš Lietuvos ir ES šalių importuojamiems šios rūšies produktams yra vienodi, išskyrus prekybą su Ukraina. Ukrainos taikomi importo muitai ES šalims yra nuo 2 iki 30proc. didesni, negu taikomi Lietuvai. Minėtos grupės produktams ES eksporto subsidijų netaiko.

Apibendrinant prekybos režimo įtaką lietuviškų žemės ūkio ir maisto produktų eksportui iš Lietuvos į trečiųjų šalių rinkas, galima teigti, kad ji bus įvairiareikšmė 11 pav.

11 pav. Prekybos režimo pokyčio įtaka žemės ūkio ir maisto produktų eksportui į trečiąsias šalis, tūkst. Lt

Iš 11 pav. matyti, kad didžiausią teigiamą poveikį prekybos režimo pasikeitimas turės pieno ir pieno produktų, cukraus ir konditerijos gaminių, žuvų ir vėžiagyvių bei produktų iš daržovių ir vaisių eksportuotojams, neigiamą – gaminių iš mėsos ir žuvies, pašarų gyvūnams, gėrimų, mėsos ir mėsos produktų bei kitų produktų eksportuotojams.

Tyrimai rodo, kad:

- produktų, kurių kaina trečiųjų šalių rinkoje sumažės, dalis visoje eksporto į trečiąsias šalis vertėje sudarys 35 proc., produktų, kurių kaina nepasikeis – 25 proc. ir produktų, kurių padidės – 40 procentų;
- produktų kainos trečiųjų šalių rinkose mažėjimas bus žymiai didesnis, negu didėjimas ir tai sąlygos lietuviškų žemės ūkio produktų kainų trečiose šalyse sumažėjimą 21 proc.

Tokios tendencijos padidins bendrą žemės ūkio ir maisto produktų konkurencingumą trečiųjų šalių rinkose. Eksportuotojai patirs dvejopą naudą:

- eksportas lietuviškų žemės ūkio ir maisto produktų, kurie konkurencingi trečiųjų šalių rinkose jau dabar, pasikeitus režimui, padidins eksportuotojų pajamas;
- atsiras galimybė mažinant kainas, bet nesumažinant eksportuotojų pajamų, lengviau patekti į trečiųjų šalių, kuriose produkcija buvo nekonkurencinga dėl santykinai aukštesnių kainų, rinkas.

Kita vertus, kai kurių produktų gamybos gali tekti atsisakyti arba pakeisti jų eksporto geografiją ir/arba asortimento struktūrą. Ypač tai pasakytina apie pieno ir pieno produktų, žuvų ir vėžiagyvių eksportą į Ukrainą ir JAV.

Santykinai daug atpigs į Rusiją eksportuojamos užšaldytos sardinės, sardinėlės ir stauridės, pieno ir grietinėlės milteliai, sūriai, mėsos ir žuvų konservai, laktozės ir gliukozės sirupai, saldainiai iš virtos cukraus masės.

Didžiausią neigiamą įtaką užsienio prekybos režimo pasikeitimai turės žemės ūkio ir maisto produktų eksportui į JAV ir Ukrainą. Iš pabrangiančių šios subpozicijos produktų paminėtinas į JAV eksportuojamas natūralus sviestas (KPN 04051011), kurio vidutinė kaina padidės 420 Lt/t. Vidutinė į JAV eksportuojamų sūrių kaina padidės 320 Lt/t. Pabrangus produkcijos iš žuvų eksportas į šią šalį.

Eksporto sąlygų į trečiąsias šalis pasikeitimas sąlygos struktūrinius eksporto pokyčius. Tikėtinas Rusijos lyginamosios dalies žemės ūkio ir maisto produktų eksporto į trečiąsias šalis struktūroje didėjimas.

3.3. PREKYBOS REŽIMO PASIKEITIMO ĮTAKA IMPORTUI IŠ DABARTINIŲ IR BŪSIMŲJŲ ES NARIŲ

Vertinant prekybos režimo pasikeitimo įtaką žemės ūkio ir maisto prekių importui į Lietuvą iš dabartinių ir būsimųjų ES šalių buvo atrinktos prekės, kurių grynojo importo vertė 2002 metais (2003 m. 1-9 mėn.) siekė daugiau nei 100 tūkst. Lt. Lietuvoje taikomi muitai produktų importui iš dabartinių ir būsimųjų ES šalių, daugeliui produktų, ypač tiems, kurie šalyje negaminami, yra nuliniai, todėl šių produktų importui Lietuvos užsienio prekybos režimo pasikeitimas įtakos neturės. Iš tokių produktų paminėtini:

- **05** – Gyvūninės kilmės produktai, nenurodyti kitoje vietoje;
- **10** – Javai;
- **14** – Augalinės pynimo medžiagos; augaliniai produktai.

Nedidelę įtaką turėtų patirti gyvųjų gyvūnų (KPN 01), žuvies produkcijos (KPN 03), kavos, arbatos, matės ir prieskonių (KPN 09), malybos produktų (KPN 11), sėklų (KPN 12), augalų syvų bei ekstraktų (KPN 13), gyvūninių arba augalinių riebalų (KPN 15) ir maisto pramonės liekanų ir pašarų gyvūnams (KPN 23) importuotojai. Todėl vertinant importo atpigimą šios prekių grupės nenagrinėjamos.

Daugiausiai dėl prekybos režimo pokyčių turėtų sumažėti mėsos (KPN 02) ir tabako (KPN 24), gėrimų (KPN 22), vaisių (KPN 08), produktų iš daržovių (KPN 20), ir pieno (KPN 04 grupė) importo kainos, todėl didžiausias dėmesys ir yra skiriamas šių produktų importo analizei.

Detali medžiaga apie visas dėl ES narystės atpigsiančias prekes pateikiama 3 priede.

Mėsos ir valgomųjų mėsos subproduktų importas iš ES šalių 2002 metais siekė 54686,5 tūkst. Lt, kas sudarė net 74,7 proc. viso mėsos importo, iš Baltijos šalių atitinkamai – 17847 tūkst. Lt arba 24,4 proc. viso importo. Tai rodo, kad visas mėsos produktų importas priklauso esamoms ir būsimoms ES narėms, o prekyba su trečiosiomis šalimis šiais produktais beveik nevyksta. Nemažai daliai importuojamų mėsos produktų Lietuva šiuo metu taiko importo muitus, kurie šaliai įsiliejus į bendrąją ES rinką, nustos galioję.

Prekybos režimo pasikeitimas sumažins importuojamų produktų kainas nuo 6,3 iki 28,5 proc. (12 lentelė).

Mėsos ir mėsos produktų importo pokyčiai iš esamų bei būsimųjų ES šalių

KPN kodas	Prekės pavadinimas	Šalis, iš kurios importuojama	Importo vertė, tūkst. Lt	Importuoj. produkto vieneto kaina, Lt/t	Importuoj. produkto vieneto atpigimas		Atpigimas, tūkst. Lt
					Lt/t	%	
02012020	Jautienos ketvirčiai	Latvija	121,3	4789,4	700,8	12,8	17,8
02023090	Priekiniai jautienos ketvirčiai, kiti	Švedija	589,6	10600,2	4206,8	28,4	234,0
		Lenkija	416,6	6171,3	1542,8	20,0	104,2
02032110	Naminių kiaulių skerdenos	Lenkija	167,3	4181,8	1254,6	23,1	50,2
02032915	Naminių kiaulių papilvė su raumenų sluoksniais ir jos dalys	Belgija	185,3	4792,9	764,5	13,8	29,6
		Vokietija	3115,6	4813,4	496,7	9,4	321,5
		Prancūzija	1509,9	4678,1	883,1	15,9	285,0
		Olandija	373,0	3073,1	295,3	8,8	35,8
02032955	Kita naminių kiaulių mėsa, be kaulų	Belgija	218,2	2832,0	273,0	8,8	21,0
		Vokietija	535,5	4010,5	476,1	10,6	63,6
		Suomija	262,9	2484,0	566,6	18,6	60,0
		Prancūzija	430,7	4404,8	500,9	10,2	49,0
02032959	Kita naminių kiaulių mėsa	Prancūzija	202,2	6318,0	886,2	12,3	28,4
02071290	Nupeštos ir išdarinėtos naminių vištų skerdenos	Belgija	116,8	3011,9	753,0	20,0	29,2
		Vokietija	853,0	3434,2	307,4	8,2	76,4
		Danija	186,0	2861,0	269,8	8,6	17,5
		Švedija	117,5	3791,1	947,8	20,0	29,4
02071420	Vištienos pusės arba ketvirčiai, su kaulais, užšaldyti	Prancūzija	1890,3	3180,6	215,2	6,3	127,9
		Olandija	3040,9	2985,0	381,4	11,3	388,6
		Švedija	387,9	2859,3	759,3	21,0	103,0
02072720	Kalakutienos pusės arba ketvirčiai, su kaulais, užšaldyti	Suomija	262,6	3207,1	801,8	20,0	65,6
02090011	Poodiniai kiauliniai riebalai	Vokietija	1825,6	1461,0	346,3	19,2	432,8
		Prancūzija	558,9	1748,4	346,6	16,5	110,8
		Olandija	799,1	1394,0	428,7	23,5	245,7
		Švedija	132,5	1449,4	434,8	23,1	39,7
02101981	Džiovinta arba rūkyta kiauliena, be kaulų	Ispanija	206,0	33891,6	8472,8	20,0	51,5

Atpigs iš Švedijos ir Lenkijos importuojami priekiniai jautienos ketvirčiai (atitinkamai 4206,8 Lt/t arba 28,4 proc. ir 1542,8 Lt/t arba 20 proc.). Iš Švedijos 2002–aisiais importuotų priekinių jautienos ketvirčių vertė sudarė 589,6 tūkst. Lt vertės, iš Lenkijos – 416,6 tūkst. Lt; prognozuojamas 234 tūkst. Lt ir 104,2 tūkst. Lt importo vertės sumažėjimas. Iš Lenkijos importuojamų naminių kiaulių skredenų tonos kaina sumažės 1254,6 Lt/t arba 23,1 proc., importo vertė sumažės 50,2 tūkst. Lt.

Daugiausia pagal statistinę vertę į Lietuvą iš ES ir būsimųjų šalių narių importuojama šių mėsos produktų:

- iš Vokietijos ir Prancūzijos - naminių kiaulių papilvės (atitinkamai 3115,6 tūkst. Lt ir 1509,9 tūkst. Lt),
- iš Olandijos ir Prancūzijos importuojamos užšaldytos vištienos puselės ir ketvirčiai (3040,9 tūkst. Lt ir 1890,3 tūkst. Lt),

- iš Vokietijos importuojami poodiniai kiauliniai riebalai (1825,6 tūkst. Lt).

Daugiausiai iš šių produktų importo kaina sumažės iš Prancūzijos importuojamoms naminių kiaulių papildvėms (883,1 Lt/t arba 15,9 proc.). Didžiausias santykinis importo atpigimas – 19,2 proc. (346,3 Lt/t) – numatomas poodiniams kiauliniams riebalams. Užšaldytų vištienos puselių ir ketvirčių importo vertė sumažės 388,6 tūkst. Lt iš Olandijos ir 127,9 tūkst. Lt iš Prancūzijos. Šių produktų tonos kaina sumažės atitinkamai 381,4 Lt (arba 11,3 proc.) ir 215,2 Lt (arba 6,3 proc.). Iš Vokietijos ir Prancūzijos importuotų naminių kiaulių papildvių importo iš ES ir būsimųjų šalių narių statistinė vertė sumažės atitinkamai 321,5 tūkst. Lt ir 285 tūkst. Lt.

Išvados: mėsos produktų importo į Lietuvą iš esamų ir būsimųjų ES šalių vertės bei taikomų muitų įtakos analizė parodė, kad dėl muitų panaikinimo sumažėjusios mėsos importo kainos. Tačiau 2003 metų didmeninių kainų palyginimas rodo, kad jautienos vidutinė didmeninė kaina (skerdenos svoriu) Lietuvoje yra mažesnė 3116 Lt/t, paukštienos – 1873 Lt/t, o kiaulienos aukštesnė 509 Lt/t. Taigi ES šalių jautiena ir paukštiena pagal kainas Lietuvoje nebus konkurencinga, o kiaulienos importas į Lietuvą, tikėtina, padidės ir turės neigiamą poveikį kiaulių augintojams ir teigiamą perdirbėjams, kadangi naudodami pigesnę žaliavą, sumažins gaminių iš mėsos savikainą ir padidins jų konkurencingumą tiek vidaus, tiek užsienio šalių rinkose.

Pieno produktų importo iš esamų ir būsimųjų ES šalių atpigimas. Analizuojant pieno produktų importo muitus ir jų pasikeitimus Lietuvai tapus ES nare, nustatyta, kad šioje grupėje ženkliausiai – 6357,2 Lt/t arba 33,3 proc. – atpigs pieno riebalų (KPN 04059010) importas iš Vokietijos ir Belgijos. 2002 metais į Lietuvą iš Vokietijos buvo importuotų pieno riebalų vertė 190,7 tūkst. Lt, importuojamos tonos kaina - 12714,3 Lt. Lietuvos užsienio prekybos režimo pasikeitimas sąlygos 95,4 tūkst. Lt importo vertės sumažėjimą. Iš Belgijos 2002-aisiais importuota 161,6 tūkst. Lt vertės pieno riebalų, kurių tonos kaina siekė 6099,7 Lt/t. Lietuvai įsijungus į Bendrąją ES žemės ūkio ir maisto produktų rinką iš šios šalies importuojamų pieno riebalų kaina sumažės 3049,9 Lt/t arba 33,3 proc.; viso importo vertė - 80,8 tūkst. Lt.

Žymiai – 3586,1 Lt/t arba 31 proc. – atpigs Gouda sūrių importas iš Ispanijos, tačiau jų importas santykinai nedidelis ir didelės įtakos Lietuvos sūrių rinkai neturės.

Vertinant pieno produktų importą iš ES ir būsimųjų narių išskirtinas sūrių, importuojamų iš Prancūzijos, atpigimas. 2002 metais Lietuva iš šios šalies importavo įvairaus riebumo lydytus sūrius (KPN kodai 0406 30 31 ir 0406 30 39), sūrius Brie, Camembert, Roquefort ir kitus pelėsinius sūrius. Lydytų sūrių, kurių sausosios medžiagos riebumas yra ne didesnis kaip 48 proc. masės, importas iš Prancūzijos 2002 metais siekė 222,4 tūkst. Lt; kitų lydytų sūrių – 236,6 tūkst. Lt. Iš Prancūzijos importuojamos vienos tonos lydytų sūrių kainos sumažės atitinkamai 1554,3 Lt (arba

28,9 proc.) ir 1154,1 Lt (arba 19,6 proc.). Ženkliai – net 2068,7 Lt/t (arba 7,9 proc.) atpigs iš šios šalies importuojamų Brie sūrių kaina. Daugelis minėtųjų sūrių rūšių Lietuvoje negaminami, tad jų importo iš ES šalių atpgimas gali sąlygoti importo apimčių padidėjimą ir parduodamų sūrių asortimento struktūros pokyčius.

Produktų, kurių importo vertė 2002-aisiais sudarė santykinai didžiausią svorį pieno produktų importo struktūroje – iš Vokietijos importuojamų jogurto bei sausųjų pieno produktų (KPN kodai 0403 10 91, 0403 90 91 ir 0402 10 19) – vienos tonos kainos atitinkamai sumažės 335,8 Lt (arba 9,6 proc.), 301,0 Lt (arba 9,1 proc.) ir 1610,4 Lt (arba 21,9 proc.); importo vertės sumažės atitinkamai 450,8 tūkst. Lt, 115,5 tūkst. Lt ir 401,7 tūkst. Lt.

13 lentelė

Pieno ir pieno produktų importo į Lietuvą iš dabartinių ir būsimųjų ES šalių pokyčiai

KPN kodas	Prekės pavadinimas	Šalis, iš kurios importuojama	Importo vertė, tūkst. Lt	Importuoj. produkto vieneto kaina, Lt/t	Importuoj. produkto vieneto atpigimas		Atpigimas, tūkst. Lt
					Lt/t	%	
04013011	Nekoncentruotas pienas ir grietinėlė, į kuriuos nepridėta cukraus ar kitų saldiklių, kurių riebumas didesnis kaip 6% masės	Vokietija	608,0	6166,7	1268,7	17,1	125,1
		Prancūzija	224,1	8066,0	1574,7	16,3	43,8
04021019	Sausieji pieno produktai, į kuriuos pridėta cukraus ar kitų saldiklių, miltelių, granuliu arba kitokio pavidalo sausieji produktai, kurių riebumas ne didesnis kaip 1,5% masės	Olandija	655,5	5675,7	411,5	6,8	47,5
04022119	Sausieji pieno produktai, kurių riebumas didesnis kaip 11 %, bet ne didesnis kaip 27 % masės	Vokietija	1435,7	5755,5	1610,4	21,9	401,7
		Prancūzija	180,0	8779,4	2633,8	23,1	54,0
04031051	Aromatintas jogurtas, kurio riebumas ne didesnis kaip 1,5 % masės	Airija	130,9	6543,1	654,3	9,1	13,1
04031059	Aromatintas jogurtas, kurio riebumas didesnis kaip 1,5 %, bet ne didesnis kaip 27 % masės	Airija	405,6	6760,7	1221,3	15,3	73,3
04031091	Kitas jogurtas, kurio riebumas ne didesnis kaip 3 % masės	Vokietija	1133,7	2955,9	301,0	9,2	115,5
		Ispanija	199,4	3245,8	324,6	9,1	19,9
		Prancūzija	178,2	3915,8	391,6	9,1	17,8
04039091	Kiti sausieji pieno produktai, aromatinti, kurių riebumas ne didesnis kaip 3 % masės	Vokietija	4224,2	3147,1	335,8	9,6	450,8
		Ispanija	196,0	3191,1	319,1	9,1	19,6
04039093	Kiti sausieji pieno produktai, aromatinti, kurių riebumas didesnis kaip 3 %, bet ne didesnis kaip 6 % masės	Vokietija	1160,6	4088,0	441,7	9,8	125,4
04039099	Kiti sausieji pieno produktai, aromatinti, kurių riebumas didesnis kaip 6 % masės	Vokietija	207,9	4174,9	374,4	8,2	18,6

13 lentelės tęsinys

04059010	Kiti pieno riebalai, kurių riebumas ne mažesnis kaip 99,3 % masės, o vandens kiekis ne didesnis kaip 0,5 % masės	Belgija	161,6	6099,7	3049,9	33,3	80,8
		Vokietija	190,7	12714,3	6357,2	33,3	95,4
04061020	Švieži sūriai, kurių riebumas ne didesnis kaip 40 % masės	Vokietija	205,0	6427,4	919,5	12,5	29,3
04063031	Kiti lydyti sūriai, kurių riebumas ne didesnis kaip 36 % masės, o sausosios medžiagos riebumas ne didesnis kaip 48 % masės	Prancūzija	222,4	11943,2	1554,5	11,5	28,9
04063039	Kiti lydyti sūriai, kurių riebumas ne didesnis kaip 36 % masės, o sausosios medžiagos riebumas didesnis kaip 48 % masės	Prancūzija	236,6	13898,3	1154,1	7,7	19,6
04063090	Kiti lydyti sūriai, kurių riebumas didesnis kaip 36% masės	Vokietija	162,4	11785,0	2322,4	16,5	32,0
04064010	Pelėsiniai sūriai Roquefort	Prancūzija	104,1	36478,8	790,7	2,1	2,3
04064090	Kiti pelėsiniai sūriai	Vokietija	177,6	20467,3	1649,7	7,5	14,3
		Prancūzija	179,9	18849,0	1107,7	5,6	10,6
04069078	Sūriai Gouda	Ispanija	262,3	7969,1	3586,1	31,0	118,0
04069082	Sūriai Camembert	Prancūzija	253,8	18604,8	457,9	2,4	6,2
04069084	Sūriai Brie	Vokietija	156,9	24218,8	2068,7	7,9	13,4
		Prancūzija	381,6	18622,4	1193,6	6,0	24,5
04069087	Kiti sūriai, kurių neriebalinės medžiagos vandens masė didesnė kaip 52 %, bet ne didesnė kaip 62 % masės	Prancūzija	132,5	16431,9	1242,5	7,0	10,0
04069093	Kiti sūriai, kurių riebumas ne didesnis kaip 40 % masės, o neriebalinės medžiagos vandens masė didesnė kaip 72 % masės	Prancūzija	108,1	19977,4	1206,1	5,7	6,5
04070019	Kiti naminių paukščių kiaušiniai	Vokietija	595969,0	8066,3	214,1	0,004	15,8
04081981	Skysti kiaušinių tryniai	Ispanija	119848,0	6011,3	248,8	0,004	5,0
04089180	Paukščių kiaušiniai, džiovinti	Ispanija	188095,0	12374,7	407,1	0,003	6,2

Pieno produktų importas iš dabartinių ir būsimųjų ES šalių santykinai nedidelis. Daugelis importuojamų sausųjų pieno produktų ir sūrių rūšių Lietuvoje negaminami, tad jų importo iš ES šalių atpigimas gali sąlygoti nežymų importo apimčių padidėjimą ir šių produktų asortimento struktūros pasikeitimą. Tačiau, įvertinus lietuviškų pieno produktų kokybę bei vartojimo tradicijas, žymios įtakos importo srautams neturėtų daryti.

Augalų, daržovių ir vaisių (KPN 06, 07 ir 08) importo iš esamų ir būsimųjų ES šalių atpigimas. Augalus, daržoves ir vaisius apimančiose KPN grupėse išskirtinas iš Olandijos importuojamų rožių bei kitų gyvų gėlių (KPN 0603 10 80) atpigimas. Iš Olandijos importuojamos rožės atpigs net 4212,2 Lt/t arba 27,4 proc., kitos gėlės – 1757,2 Lt/t arba 15,9 proc. Tai padidins jų konkurencingumą Lietuvos rinkoje ir turės neigiamą poveikį Lietuvos gėlininkams. Kita vertus,

didėjanti konkurencija vers gėlininkus ieškoti produkcijos savikainos mažinimo būdų ar persiorientuoti į alternatyvią veiklą.

14 lentelė

Gėlių, daržovių ir vaisių importo iš dabartinių ir būsimųjų ES šalių pokyčiai

KPN kodas	Prekės pavadinimas	Šalis, iš kurios importuojama	Importo vertė, tūkst. Lt	Importuoj. produkto vieneto kaina, Lt/t	Importuoj. produkto vieneto atpigimas		Atpigimas, tūkst. Lt
					Lt/t	%	
06031010	Gyvos rožės	Olandija	2861,3	11168,0	4212,2	27,4	1079,2
06031020	Gyvi gvazdikai	Olandija	874,6	8042,1	405,8	4,8	44,1
06031030	Gyvos gegužraibės (orchidėjos)	Olandija	319,0	22268,8	593,1	2,6	8,5
06031080	Kitos gyvos gėlės	Olandija	2142,4	9289,6	1757,2	15,9	405,2
		Lenkija	134,2	6809,9	1704,3	20,0	33,6
06039000	Kitos puokštėms ir kitiems dekoratyviniams tikslams skintos gėlės	Olandija	201,2	23914,5	1280,8	5,1	10,8
06049190	Puokštėms ar kitiems dekoratyviniams tikslams skirtos augalų dalys	Olandija	672,4	23930,5	1301,6	5,2	36,6
07020000	Pomidorai, švieži arba šaldyti	Belgija	237	2266,4	482,7	17,6	50,4
		Ispanija	2700	1939,9	289,9	13,0	403,5
		Prancūzija	164	3099,9	701,0	18,4	37,2
		Italija	631	1757,9	313,3	15,1	112,5
		Olandija	10987	2333,3	253,1	9,8	1191,7
07032000	Valgomieji česnakai	Olandija	1874	2127,2	208,6	8,9	183,8
07049010	Baltagūžiai ir raudongūžiai kopūstai	Vengrija	309	1233,3	257,7	17,3	64,6
07119010	Paprikos arba pimentos vaisiai, išskyrus saldžiąsias paprikas	Vokietija	144	25472,2	618,2	2,4	3,5
07122000	Džiovinti svogūnai	Lenkija	264	6836,1	447,3	6,1	17,3
07129005	Džiovintos bulvės, supjaustytos stambiais gabalais ar griežinėliais arba nesupjaustytos, bet toliau neapdorotos	Lenkija	396	4187,2	209,4	4,8	19,8
07129090	Kitos džiovintos daržovės ir jų mišiniai	Vokietija	120	10542,2	271,9	2,5	3,1
		Olandija	138	4944,2	384,9	7,2	10,7
08092095	Šviežios vyšnios, kitos	Vengrija	171,1	2320,04	264,1	10,2	19,5
08094005	Šviežios slyvos	Vengrija	127,1	2089,55	209,0	9,1	12,7
08119095	Kiti vaisiai ir riešutai, nevirti arba išvirtu garuose ar vandenyje, užšaldyti, į kuriuos pridėta arba nepridėta cukraus ar kitų saldiklių	Latvija	180,8	4471,64	314,8	6,6	12,7

Daržovių grupėje ženkliausiai atpigis iš Prancūzijos ne sezono metu importuojami pomidorai ir iš Vokietijos importuojamos paprikos. Iš Prancūzijos importuojamų pomidorų tonos kaina sumažės 701 Lt arba 18,4 proc., iš Vokietijos importuojamų paprikų – 618,2 Lt arba 2,4 proc. Kainų sumažėjimas ne sezono metu turės teigiamą poveikį vartotojams – jie žiemos metu galės pirkti minėtą produkciją pigiau nei dabar, o gamintojams tai neturės įtakos, kadangi spalio – balandžio mėn. Lietuvoje šios rūšies produktai neauginami. Kainų sumažėjimas sezono metu didins

konkurenciją vidaus rinkoje ir vers gamintojus ieškoti būdų konkurencingumui didinti. Kita vertus, tai gali sąlygoti dalies augintojų pasitraukimą iš rinkos.

Vaisių (KPN 08) importui iš esamų ir būsimųjų ES narių prekybos režimo pokyčiai didesnės įtakos neturės. Iš Vengrijos importuojamos vyšnios (KPN 0809 20 95) ir slyvos (KPN 0809 40 05) atpigs atitinkamai 264 Lt/t (19,5 proc.) ir 209 Lt/t (6,6 proc.), iš Latvijos importuojami kiti vaisiai ir riešutai (KPN 0811 90 95) – 314,8 Lt/t (12,7 proc.), tačiau atsižvelgiant į šios rūšies lietuviškų produktų pasiūlą ir paklausą, augintojams tai didelės įtakos neturės, o vartotojai patirs teigiamą poveikį – sumažės kainos ir pagerės asortimentas.

Gaminių iš mėsos ir žuvies (16 KPN grupė) importo iš esamų ir būsimųjų ES šalių atpigimas. Žuvies ir mėsos konservų grupėje labiausiai dėl importo apribojimų panaikinimo atpigs iš Austrijos ir Lenkijos importuojami tunų konservai. Tunų konservų importas iš Austrijos atpigs 2579,8 Lt/t (arba 27,3 proc.), iš Lenkijos – 2124,3 Lt/t (arba 28,6 proc.), tačiau 2002-aisiais iš šių šalių minėtų produktų importo vertė buvo santykinai nedidelė, todėl esminės įtakos šių produktų rinkai neturėjo.

15 lentelė

Gaminių iš mėsos ir žuvies importo iš dabartinių ir būsimųjų ES šalių pokyčiai

KPN kodas	Prekės pavadinimas	Šalis, iš kurios importuojama	Importo vertė, tūkst. Lt	Importuoj. produkto vieneto kaina, Lt/t	Importuoj. produkto vieneto atpigimas		Atpigimas, tūkst. Lt
					Lt/t	%	
16010091	Dešros, sausos arba supjaustytos (skirtos išdėlioti), nevirtos ir nekeptos	Ispanija	570,8	12161,43	1082,5	8,2	50,8
16010099	Kitos dešros	Ispanija	579,1	4480,51	239,2	5,1	30,9
		Švedija	429,7	11732,78	1760,0	13,0	64,5
16023219	Kiti naminių vištų gaminiai, kurių ne mažiau kaip 25 % masės, bet mažiau kaip 57 % masės yra paukštiena arba paukštienos subproduktai	Lenkija	489,8	10872,41	681,4	5,9	30,7
16041411	Tunai ir dryžuotieji tunai augaliniame aliejuje	Austrija	215,7	6866,35	2579,8	27,3	81,1
16041418	Kiti tunų ir dryžuotųjų tunų konservai	Italija	106,8	7286,10	387,8	5,1	5,7
		Lenkija	122,2	5310,63	2124,3	28,6	48,9
16042070	Konservai iš tunų, dryžuotųjų tunų arba kitų Euthynnus genties žuvų	Vokietija	257,3	6511,34	2200,5	25,3	86,9
16042090	Kitos paruoštos arba konservuotos žuvis	Lenkija	393,2	4572,19	1105,8	19,5	95,1

15 lentelės tęsinys

16052091	Konservuotos krevetės, tiesiogiai supakuoti į pakuotes, kurių neto masė ne didesnė kaip 2 kg	Belgija	118,3	29511,22	3199,0	9,8	12,8
16043090	Konservuoti langustai	Latvija	446,0	32587,71	2784,2	7,9	38,1

Dešrų importas iš Švedijos ir Ispanijos, kurio vertė 2002 metais sudarė atitinkamai 429,7 tūkst. Lt ir 570,8 tūkst. Lt, dėl Lietuvos narystės ES atpigs 64,5 tūkst. Lt ir 50,8 tūkst. Lt, importuojamo produkto vieneto kaina atitinkamai sumažės 1760 Lt (arba 13 proc.) ir 1082,5 Lt/t (arba 8,2 proc.). Tai turės neįžymų poveikį konkurencijos Lietuvos rinkoje didėjimui, kadangi importo mastai santykinai maži.

Cukraus ir konditerijos gaminių iš cukraus (17 KPN grupė) importo iš esamų ir būsimųjų ES šalių atpigimas. Šioje KPN grupėje labiausiai – 2175 Lt/t (8,4 proc.), 2722,9 Lt/t (16,1 proc.) ir 1821,5 Lt/t (14,8 proc.) – atpigs iš Prancūzijos importuojamos kramtomosios gumos ir iš Olandijos importuojamų konditerijos gaminių su cukraus apvalkalu bei konditerijos gaminių – guminukų vienos tonos kaina. Šių produktų importo vertė atitinkamai sumažės 18,6 tūkst. Lt, 117,7 tūkst. Lt ir 35,9 tūkst. Lt.

16 lentelė

Cukraus ir konditerijos gaminių importo iš dabartinių ir būsimųjų ES šalių pokyčiai

KPN kodas	Prekės pavadinimas	Šalis, iš kurios importuojama	Importo vertė, tūkst. Lt	Importuoj. produkto vieneto kaina, Lt/t	Importuoj. produkto vieneto atpigimas		Atpigimas, tūkst. Lt
					Lt/t	%	
17023051	Gliukozės gaminiai, kurių sudėtyje esanti gliukozė sudaro ne mažiau kaip 99 % sausosios medžiagos masės, turintys baltų kristalinių miltelių, aglomeruotų arba neaglomeruotų pavidalą	Vokietija	167,3	3036,82	801,5	20,9	44,1
17023099	Kiti gliukozės gaminiai	Vokietija	202,0	1037,90	373,6	26,5	72,7
17029079	Karamelė, kita	Vokietija	289,0	2341,88	841,1	26,4	103,8
17041019	Kramtomoji guma, su cukraus apvalkalu arba be jo, kurios sudėtyje esanti sacharozė sudaro mažiau kaip 60 % masės	Ispanija	269,5	17950,44	538,5	2,9	8,1

16 lentelės tęsinys

17041099	Kramtomoji guma, su cukraus apvalkalu arba be jo, kurios sudėtyje esanti sacharozė sudaro ne mažiau kaip 60 % masės	Prancūzija	203,9	23836,10	2175,0	8,4	18,6
17049030	Baltasis šokoladas	Vokietija	1150,6	12101,76	435,8	3,5	41,4
		Švedija	536,6	9078,67	273,0	2,9	16,1
17049051	Konditerinės masės, įskaitant marcipaną, tiesiogiai supakuotos į pakuotes, kurių neto masė ne mažesnė kaip 1 kg	Belgija	449,2	6366,31	204,3	3,1	14,4
		Švedija	309,0	6757,25	223,0	3,2	10,2
17049061	Su cukraus apvalkalu	Olandija	611,2	14144,20	2722,9	16,1	117,7
17049065	Konditerijos gaminiai-guminukai ir konditerijos gaminiai iš drebučių, įskaitant vaisių pastas, turinčias konditerijos gaminių iš cukraus pavidalą	Vokietija	594,9	8495,42	879,6	9,4	61,6
		Prancūzija	196,9	9289,46	283,0	3,0	6,0
		Olandija	207,3	10516,74	1821,5	14,8	35,9
17049071	Saldainiai iš virtos cukraus masės, įdaryti arba neįdaryti	Vokietija	624,6	9283,02	988,3	9,6	66,5
		Ispanija	1540,1	13673,12	410,2	2,9	46,2
17049075	Kieti saldainiai iš cukraus ir sviesto („irisai“), karamelės ir panašūs saldainiai	Vokietija	1152,6	13328,53	660,1	4,7	57,1
		Ispanija	919,5	7385,04	243,0	3,2	30,3
		Olandija	1009,2	11125,66	887,8	7,4	80,5
17049099	Kiti konditerijos gaminiai iš cukraus, neturintys kakavos	Vokietija	243,8	6784,11	377,4	5,3	13,6

Santykinai didelę dalį šios prekių grupės importo ir ES ir būsimųjų narių vertėje sudarančių produktų – baltojo šokolado (2002 m. importo vertė – 1150,6 tūkst. Lt iš Vokietijos ir 536,6 tūkst. Lt iš Švedijos), saldainių iš virtos cukraus masės (2002 m. importo vertė – 1540,1 tūkst. Lt iš Ispanijos ir 624,6 tūkst. Lt iš Vokietijos) bei irisų (2002 m. importo vertė – 1152,6 tūkst. Lt iš Vokietijos, 919,5 tūkst. Lt iš Ispanijos ir 1009,2 tūkst. Lt iš Olandijos) – importuojamos tonos kaina sumažės 435,8 Lt ir 273 Lt (baltasis šokoladas); 988,3 Lt ir 410,2 Lt (saldainiai iš virtos cukraus masės) bei 660,1 Lt, 243 Lt ir 887,8 Lt (irisai). Vertinant pagal importo apimtį tai santykinai nedidelis atpigimas ir jis esminės įtakos lietuviškų produktų konkurencingumo pokyčiams neturės, juolab, kad daugelis lietuviškų šios grupės produktų turi tvirtą vietą vidaus rinkoje. Minėtų produktų importas tik praplečia asortimentą.

Kakavos ir gaminių iš kakavos (KPN 18) importo iš esamų ir būsimųjų ES šalių atpigimas. Daugiausiai šioje prekių grupėje atpigs neįdarytų šokolado produktų importas iš Ispanijos, maisto produktų, turinčių kakavos, importas iš Lenkijos ir gaminių su kakava importas iš

Austrijos. Iš Ispanijos importuojamos neįdarytų šokolado produktų tonos kaina sumažės 5801,2 Lt arba 13,9 proc., importo vertė sumažės 66,1 tūkst. Lt. Iš Austrijos importuojamų gaminių su kakava ir iš Lenkijos importuojamų kakavos turinčių gaminių vienos tonos kainos sumažės atitinkamai 2407,4 Lt (23,1 proc.) ir 2328,4 Lt (27,3 proc.). Kaip ir cukraus bei konditerijos gaminių grupėje, gaminių iš kakavos importo kainos sumažėjimas neturėtų išstumti iš rinkos lietuviškos produkcijos gamintojų, kadangi lietuviškų produktų kainos santykinai nedidelės ir dėl to, o taip pat ir dėl kokybės gaminiai iš kakavos konkurencingi ne tik vidaus bet ir užsienio rinkose.

17 lentelė

Kakavos ir gaminių iš jos importo iš dabartinių ir būsimųjų ES šalių pokyčiai

KPN kodas	Prekės pavadinimas	Šalis, iš kurios importuojama	Importo vertė, tūkst. Lt	Importuoj. produkto vieneto kaina, Lt/t	Importuoj. produkto vieneto atpigimas		Atpigimas, tūkst. Lt
					Lt/t	%	
18061030	Kakavos milteliai, į kuriuos pridėta cukraus arba kitų saldiklių, kurių sudėtyje esanti sacharozė arba izogliukozė, išreikšta sacharozės kiekiu, sudaro ne mažiau kaip 65 %, bet mažiau kaip 80 % masės	Lenkija	111,2	6090,72	1828,0	23,1	33,4
18061090	Kakavos milteliai, į kuriuos pridėta cukraus arba kitų saldiklių, kurių sudėtyje esanti sacharozė (įskaitant invertuotąjį cukrų, išreikštą sacharozės kiekiu) arba izogliukozė, išreikšta sacharozės kiekiu, sud. ne mažiau kaip 80% masės	Lenkija	357,2	5456,66	1637,0	23,1	107,2
18062010	Kiti gaminiai, kurių masė didesnė kaip 2 kg, kurių sudėtyje yra ne mažiau kaip 31 % masės kakavos sviesto arba kurių sudėtyje yra ne mažiau kaip 31 % masės kakavos sviesto ir pieno riebalų	Lenkija	132,3	11304,62	339,1	2,9	4,0
18062095	Kiti gaminiai su kakava	Austrija	107,0	8024,68	2407,4	23,1	32,1
		Vokietija	154,4	6589,58	210,5	3,1	4,9
		Švedija	582,2	6027,80	254,5	4,1	24,6
18063100	Šokoladas ir kiti maisto produktai,	Vokietija	219,6	14275,38	1371,6	8,8	21,1
		Suomija	157,3	16811,89	504,3	2,9	4,7

	turintys kakavos, įdaryti	Olandija	2115,6	7101,45	227,5	3,1	67,8
18063210	Šokoladas ir kiti maisto produktai, turintys kakavos, neįdaryti, su javų grūdų, vaisių arba riešutų priedais	Vokietija	754,5	9043,56	501,6	5,3	41,9
		Suomija	200,6	14848,31	445,4	2,9	6,0
		Prancūzija	154,2	12666,23	407,2	3,1	5,0
		Lenkija	122,3	6209,10	2328,4	27,3	45,9
18063290	Varškės sūreliai su kakava	Vokietija	1225,5	10187,05	529,1	4,9	63,7
		Prancūzija	254,2	11795,51	362,2	3,0	7,8
18069011	Šokoladas, įdarytas arba neįdarytas, su alkoholiu	Vokietija	504,7	13671,79	972,8	6,6	35,9
18069019	Šokoladas, įdarytas arba neįdarytas, kitas	Belgija	247,2	23226,86	846,2	3,5	9,0
		Vokietija	1170,8	14093,29	954,4	6,3	79,3
		Prancūzija	265,5	17775,44	576,9	3,1	8,6
		Olandija	109,8	11416,91	381,8	3,2	3,7
18069031	Įdaryti šokolado produktai	Vokietija	120,3	9637,95	1018,5	9,6	12,7
		Danija	102,8	12973,61	1996,2	13,3	15,8
18069039	Neįdaryti šokolado produktai	Vokietija	530,8	15592,54	792,8	4,8	27,0
		Ispanija	408,7	35843,43	5801,2	13,9	66,1
		Prancūzija	707,0	14758,44	457,6	3,0	21,9
18069050	Konditerijos gaminiai iš cukraus ir jų pakaitalai, pagaminti iš cukraus pakaitalų, turintys kakavos	Danija	182,2	12304,05	369,1	2,9	5,5
		Olandija	653,2	11286,20	348,3	3,0	20,2
		Latvija	129,8	3188,54	367,3	10,3	14,9
		Lenkija	362,3	6129,06	1784,1	22,5	105,5
18069060	Tepiniai su kakava	Belgija	570,2	4742,05	350,3	6,9	42,1
		Vokietija	218,8	5159,16	298,3	5,5	12,7
18069070	Gaminiai su kakava, vartojami gėrimų gamyboje	Vokietija	268,7	6671,57	218,4	3,2	8,8
		Lenkija	465,9	5431,26	1647,7	23,3	141,3
18069090	Kiti maisto produktai, turintys kakavos	Vokietija	158,7	10332,55	392,0	3,7	6,0
		Olandija	364,3	10301,86	1202,0	10,4	42,5

Gaminių iš javų, miltų, krakmolo arba pieno (19 KPN grupė) importo iš esamų ir būsimųjų ES šalių atpigimas. Gaminių iš javų, miltų, krakmolo arba pieno KPN grupėje išskirtinas sausainių importas. Daugiausiai šioje prekių grupėje – 1578,3 Lt/t (arba 23,1 proc.) – atpigs iš Čekijos importuoti sluoksniuoti sausainiai, o jų importuotų produktų vertė vidaus rinkoje sumažės 93,3 tūkst. Lt. Iš Suomijos importuotų saldžių sausainių vienos tonos kaina sumažės 623 Lt arba 7,1 proc. Tačiau tai neturės didelės įtakos vidaus rinkai, kadangi importo apimtys santykinai nedidelės. Kiek didesnę įtaką gali turėti šių produktų importas iš Lenkijos, jau dabar užimantis santykinai nemažą dalį Lietuvos rinkos.

Gaminių iš javų, miltų krakmolo importo iš dabartinių ir būsimųjų ES šalių pokyčiai

KPN kodas	Prekės pavadinimas	Šalis, iš kurios importuojama	Importo vertė, tūkst. Lt	Importuoj. produkto vieneto kaina, Lt/t	Importuoj. produkto vieneto atpigimas		Atpigimas, tūkst. Lt
					Lt/t	%	
19012000	Mišiniai ir tešlos, skirti kepinių gamybai	Lenkija	106,1	4784,2	239,3	4,8	5,3
19019099	Kiti maisto produktai iš miltų, kruopų, rupinių	Lenkija	154,0	8128,5	406,8	4,8	7,7
19041010	Paruošti maisto produktai, pagaminti išpučiant kukurūzus	Lenkija	1822,4	6923,8	350,4	4,8	92,2
19041030	Paruošti maisto produktai, pagaminti išpučiant ryžius	Lenkija	129,3	8882,4	450,1	4,8	6,6
19041090	Kiti maisto produktai, paruošti maisto produktai, pagaminti išpučiant arba skrudinant javų grūdus ar javų grūdų produktus	Lenkija	1005,2	9754,5	499,4	4,9	51,5
19042010	Javainių (Mūsli) rūšies produktai, daugiausia sudaryti iš neskrudintų javų grūdų dribsnių	Čekija	379,2	11553,6	630,9	5,2	20,7
19049080	Kiti paruošti maisto produktai	Slovakija	280,6	11969	598,5	4,8	14,0
19051000	Duoniniai traškučiai	Suomija	187,3	8996	359,9	3,8	7,5
19053119	Saldūs sausainiai	Vokietija	364,3	8165	623,0	7,1	27,8
19053191	Sluoksniuoti sausainiai	Vokietija	175,1	7927	203,8	2,5	4,5
		Čekija	311,1	5261	1578,3	23,1	93,3
19053219	VafLIAI ir sausblyniai	Vokietija	114,5	11082	590,4	5,1	6,1
19054010	Džiūvėsiai	Prancūzija	100,4	6128	246,1	3,9	4,0
19059030	Duona ir pyragas, į kuriuos ne pridėta medaus, kiaušinių, sūrio arba vaisių, kurių sudėtyje esantis cukrus sudaro ne daugiau kaip 5 % sausosios medžiagos masės, riebalai ne daugiau kaip 5 % sausosios medžiagos masės	Vokietija	114,7	6843	284,5	4,0	4,8
		Danija	285,8	8041	321,6	3,8	11,4
		Lenkija	201,2	4340	217,0	4,8	10,1

KPN 20 grupėje (daržovių, vaisių, riešutų arba kitų augalų dalių produktai) dėl užsienio prekybos režimo pokyčių daugiausiai atpigs iš Latvijos importuojami konservuoti agurkai (KPN 2001 10 00), iš Vokietijos importuojami skrudinti migdolai ir pistacijos (KPN 2008 19 13) ir iš Čekijos importuojami riešutų mišiniai (KPN 2008 19 99). Konservuotų agurkų importo kaina sumažės 1628 Lt/t arba 28,2 proc., importo vertė – 730,5 tūkst. Lt. Skrudintų midgodų bei pistacijų

ir riešutų mišinių importo iš minėtųjų šalių kainos dėl Lietuvos narystės sumažės 1016,2 Lt (7,5 proc.) ir 691,2 Lt (4,9 proc.), šių prekių importo vertė atitinkamai sumažės 24,3 tūkst. Lt ir 6,6 tūkst. Lt. Minėtų produktų importo kainų sumažėjimas turės teigiamas pasekmes vartotojams – sumažės kainos ir padidės pasiūla. Pažymėtina, kad Lietuvos apsirūpinimas atskirais daržovių, vaisių ir riešutų produktais santykinai nedidelis.

19 lentelė

Daržovių, vaisių riešutų arba kitų augalų produktų importo iš dabartinių ir būsimųjų ES šalių pokyčiai

KPN kodas	Prekės pavadinimas	Šalis, iš kurios importuojama	Importo vertė, tūkst. Lt	Importuoj. produkto vieneto kaina, Lt/t	Importuoj. produkto vieneto atpigimas		Atpigimas, tūkst. Lt
					Lt/t	%	
20011000	Agurkai ir dygliuotieji agurkai (kornišonai) paruošti arba konservuoti su actu arba acto rūgštimi	Vokietija	390,9	2094,48	301,6	12,6	56,3
		Latvija	109,7	4138,36	1628,0	28,2	43,2
		Vengrija	1817,0	2155,91	866,7	28,7	730,5
		Lenkija	154,5	1752,19	784,9	30,9	69,2
20052020	Bulvės, supjaustytos plonais griežinėliais, virtos riebaluose arba keptos, sūdytos arba nesūdytos, su prieskoniais arba be prieskonių, sandariai supakuotos, tinkamos iš karto vartoti maistui	Lenkija	5510,5	9081,46	456,2	4,8	276,8
20052080	Kitos bulvės	Lenkija	531,0	6913,92	352,8	4,9	27,1
20055100	Aižytos pupelės	Belgija	154,4	2481,52	200,0	7,5	12,4
20071010	Homogenizuoti produktai, kurių sudėtyje esančio cukraus kiekis didesnis kaip 13 % masės	Čekija	479,9	4391,43	219,6	4,8	24,0
20071099	Homogenizuoti produktai, kiti	Vengrija	247,0	9382,36	318,7	3,3	8,4
20079931	Homogenizuoti produktai iš vyšnių	Lenkija	356,9	4238,63	216,4	4,9	18,2
20081196	Skrudinti žemės riešutai (arachiai)	Lenkija	766,0	8343,24	417,1	4,8	38,3
20081198	Kiti žemės riešutai (arachiai)	Lenkija	166,4	8641,15	432,1	4,8	8,3
20081913	Skrudinti migdolai ir pistacijos	Vokietija	301,5	12612,78	1016,2	7,5	24,3
20081919	Kiti riešutai, įskaitant mišinius:	Vokietija	169,3	9654,48	543,2	5,3	9,5
20081999	Atogražų riešutai; mišiniai, kurių ne mažiau kaip 50 % masės sudaro atogražų riešutai ir atogražų vaisiai, kiti	Čekija	128,4	13518,58	691,2	4,9	6,6
20082079	Kiti ananasai, į kuriuos neįdėta alkoholio	Prancūzija	147,8	5216,90	429,0	7,6	12,2

19 lentelės tęsinys

20087061	Persikai, įskaitant nektarinus, į kuriuos nepridėta alkoholio, kurių sudėtyje esančio cukraus kiekis didesnis kaip 13 % masės	Lenkija	143,2	6067,01	303,4	4,8	7,2
20089949	Kiti vaisiai ir riešutai	Lenkija	252,7	4545,01	227,3	4,8	12,6
20091199	Greipfrutų sultys, kitos	Vokietija	819,5	5055,28	468,1	8,5	75,9
		Olandija	2753,7	4527,28	330,6	6,8	201,1
20092999	Greipfrutų sultys, kitos	Vokietija	165,3	4809,43	337,9	6,6	11,6
		Olandija	133,9	4772,44	477,3	9,1	13,4
20094999	Citrinų sultys	Vokietija	168,1	4010,38	394,7	9,0	16,5
		Olandija	338,9	4829,50	436,5	8,3	30,6
20098079	Bet kurių kitų vienos rūšies vaisių arba daržovių sultys	Lenkija	443,4	33465,81	2913,2	8,0	38,6
20098096	Bet kurių kitų vienos rūšies vaisių arba daržovių sultys	Lenkija	116,3	18632,05	931,6	4,8	5,8
20098097	Bet kurių kitų vienos rūšies vaisių arba daržovių sultys:	Vokietija	153,3	3178,64	290,3	8,4	14,0
		Olandija	214,4	3117,49	311,8	9,1	21,4
20098099	Bet kurių kitų vienos rūšies vaisių arba daržovių sultys	Vokietija	105,4	6383,60	289,6	4,3	4,8
		Lenkija	335,3	25153,04	1923,1	7,1	25,6
20099098	Sulčių mišiniai	Vengrija	307,3	6427,28	246,8	3,7	11,8

Iš KPN 21 grupės prekių (įvairūs maisto produktai) didžiausią įtaką Lietuvos narystė ES turės ledų importui iš Lenkijos ir Vokietijos bei kavos ekstraktų importui iš Latvijos. Grietinių ledų (KPN 2105 00 99) importo iš Lenkijos ir Vokietijos tonos kainos sumažės 1696,2 Lt (23,1 proc.) ir 1467,5 Lt (18,3 proc.), importo vertė atitinkamai sumažėtų 124,8 tūkst. Lt ir 32,3 tūkst. Lt. Kavos ekstraktai (KPN 2101 11 11) atpigs 1381,6 Lt/t arba 5,3 proc., importo vertė sumažės 71,1 tūkst. Lt.

20 lentelė

Įvairių maisto produktų importo iš dabartinių ir būsimųjų ES šalių pokyčiai

KPN kodas	Prekės pavadinimas	Šalis, iš kurios importuojama	Importo vertė, tūkst. Lt	Importuoj. produkto vieneto kaina, Lt/t	Importuoj. produkto vieneto atpigimas		Atpigimas, tūkst. Lt
					Lt/t	%	
21011111	Kavos ekstraktai, esencijos ir koncentratai, kurių sudėtyje esančio sausojo produkto, daugiausia sudaryto iš kavos, kiekis yra ne mažesnis kaip 95 % masės	Danija	110,9	14557,72	727,9	4,8	5,5
		Latvija	1281,6	24919,96	1381,6	5,3	71,1
		Lenkija	104,8	34392,32	3258,0	8,7	9,9

20 lentelės tęsinys

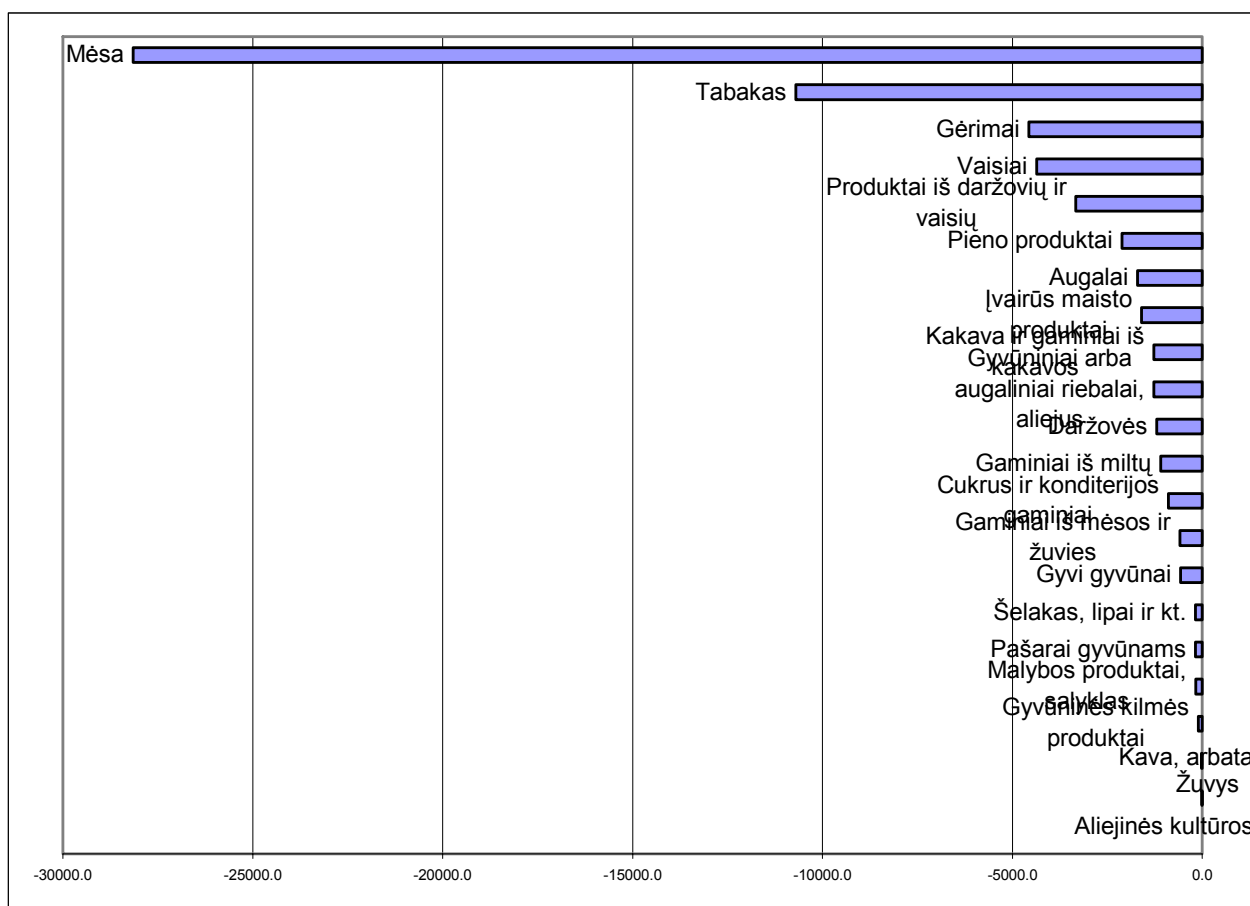
21011292	Produktai, daugiausia sudaryti iš šių kavos ekstraktų, esencijų arba koncentratų	Lenkija	2758,7	12748,46	629,5	4,7	136,2
21021039	Aktyviosios mielės	Prancūzija	1207,0	1980,60	310,3	13,5	189,1
		Estija	1180,7	1686,20	297,9	15,0	208,6
		Latvija	706,6	1603,27	300,9	15,8	132,6
		Lenkija	298,9	1572,44	459,9	22,6	87,4
21031000	Padažai ir jų pusgaminiai (koncentratai); sumaišyti uždai ir sumaišyti pagardai; garstyčių miltai ir rupiniai bei paruoštos garstyčios:	Olandija	104,2	6049,18	441,7	6,8	7,6
21039090	Kiti:	D.Britanija	511,5	17618,22	228,6	1,3	6,6
		Čekija	305,2	6760,32	338,0	4,8	15,3
		Lenkija	3677,6	5312,58	276,1	4,9	191,1
21041010	Sriubos ir sultiniai bei jų pusgaminiai (koncentratai)	Latvija	103,0	12751,11	759,3	5,6	6,1
		Lenkija	1624,1	8752,62	364,8	4,0	67,7
21042000	Sriubos ir sultiniai bei jų pusgaminiai (koncentratai); homogenizuoti sudėtiniai maisto produktai	Vengrija	415,6	10193,05	509,7	4,8	20,8
21050010	Grietininiai ir kiti valgomieji ledai, su kakava arba be jos	Lenkija	671,8	4904,64	1471,4	23,1	201,5
21050099	Grietininiai ir kiti valgomieji ledai, su kakava arba be jos	Vokietija	144,2	6556,60	1467,5	18,3	32,3
		Lenkija	416,0	5654,12	1696,2	23,1	124,8

KPN 22 grupėje (nealkoholiniai ir alkoholiniai gėrimai bei actas) prekybos režimo pasikeitimas labiausiai atpigins spiritinių gėrimų (KPN 2208 20 40) ir visko (KPN 2208 30 88) importą iš Prancūzijos. Importuojamos minėtųjų prekių tonos kainos atpigs 2330,6 Lt/t (28,3 proc.) ir 1788 Lt/t (20,6 proc.), importo vertė atitinkamai sumažės 1838,9 tūkst. Lt ir 83,3 tūkst. Lt.

Alkoholinių ir nealkoholinių gėrimų importo iš dabartinių ir būsimųjų ES šalių pokyčiai

KPN kodas	Prekės pavadinimas	Šalis, iš kurios importuojama	Importo vertė, tūkst. Lt	Importuoj. produkto vieneto kaina, Lt/t	Importuoj. produkto vieneto atpigimas		Atpigimas, tūkst. Lt
					Lt/t	%	
22021000	Vandenys, įskaitant mineralinius ir gazuotuosius vandenius, į kuriuos pridėta cukraus ar kitų saldiklių arba aromatinių medžiagų	Italija	314,4	5425,74	311,3	5,4	18,0
		Lenkija	277,6	1575,23	263,5	14,3	46,4
22029010	Nektarai	Lenkija	4532,7	2376,66	365,3	13,3	696,7
22030001	Salyklinis alus, buteliuose	Čekija	195,6	1894,10	301,9	13,7	31,2
		Slovakija	276,6	1985,95	297,9	13,0	41,5
22042965	Kiti vynai	Slovėnija	912,3	1140,71	350,0	23,5	279,9
22060081	Sidras (cider) ir kriaušių sidras (perry)	Suomija	612,2	1872,29	280,8	13,0	91,8
22082040	Žaliavinis distiliatas	Prancūzija	4649,7	5893,21	2330,6	28,3	1838,9
22083058	Salyklo viskiai, induose, kurių talpa didesnė kaip 2 litrai	D.Britanija	1289,7	10453,44	647,1	5,8	79,8
22083088	Kiti viskiai	Prancūzija	320,2	6870,62	1788,0	20,6	83,3

Apibendrinant galima teigti, kad didžiausią įtaką žemės ūkio ir maisto produktų importo iš ES (esamų ir būsimųjų šalių) vertės pokyčiai turės mėsos, tabako, gėrimų, vaisių, produktų iš daržovių ir vaisių bei pieno produktų gamintojams (12 pav.).

12 pav. Prekybos režimo pokyčio įtaka žemės ūkio ir maisto produktų importui iš ES šalių (esamų ir būsimų)

Importo kainų mažėjimas padidins importuotos produkcijos konkurencingumą vidaus rinkoje. Tai kai kurių produktų gamintojams turės neigiamą įtaką dėl konkurencijos mažės jų pajamos, kita vertus, tai vers juos ieškoti būdų konkurencingumo didinimui arba alternatyvių veiklų. Mažiausią įtaką, kaip matyti iš 3 pav., turės aliejinių kultūrų, žuvų ir vėžiagyvių bei kavos ir arbatos sektoriams.

3.4. PREKYBOS REŽIMO PASIKEITIMO ĮTAKA IŠ TREČIŲJŲ ŠALIŲ IMPORTUOJAMOS PRODUKCIJOS VERTEI

Tapusi ES nare Lietuva turės pradėti taikyti aukštesnius importo muitų tarifus ir žymiai didesniai prekių kiekiui. Didesniajai žemės ūkio ir maisto produktų daliai importas ir trečiųjų šalių pabrangs ir tik nedaugeliui atpigs.

Įvertinus užsienio prekybos režimo, Lietuvai tapus ES nare, pasikeitimo įtaką žemės ūkio ir maisto produktų importui pagal grupes (KPN 01 – 24), išskirtinos šios trys produktų grupių kategorijos:

1. Žemės ūkio ir maisto produktai, kurių importui į Lietuvą užsienio prekybos režimo pasikeitimas neturės įtakos. Tyrimais nustatyta, kad prekybos režimo pasikeitimas importui į Lietuvą iš trečiųjų šalių neturės įtakos šioms žemės ūkio ir maisto produktų grupėms:

- **01** – Gyvi gyvūnai; gyvūninės kilmės produktai;
- **02** – Mėsa ir valgomieji mėsos subproduktai;
- **05** – Gyvūninės kilmės produktai, nenurodyti kitoje vietoje;
- **06** – Augantys medžiai ir kiti augalai; svogūnėliai, šaknys ir kitos panašios augalų dalys; skintos gėlės ir dekoratyviniai žalumynai;
- **13** – Šelakas; lipai, dervos ir kiti augalų syvai bei ekstraktai;
- **14** – Augalinės pynimo medžiagos; augaliniai produktai.

Be minėtųjų produktų kategorijai priskirtinos:

- **KPN 12 grupė** (Aliejinių kultūrų sėklos ir vaisiai; įvairūs grūdai, sėklos ir vaisiai; augalai, naudojami pramonėje ir medicinoje; šiaudai ir pašarai), kadangi joje prognozuojamas tik nežymus (5,1 tūkst. Lt) sėklų, vaisių ir sporų, tinkamų sėti (KPN 1209 30 00) importo iš JAV pabrangimas.

- **KPN 16 grupė** (Gaminiai iš mėsos, žuvies arba vėžiagyvių, moliuskų arba kitų vandens bestuburių), nes joje 51,6 tūkst. Lt ikrų ir ikrų pakaitalų (KPN 1604 30 90) importo iš Rusijos pabrangimą dalinai kompensuos paruoštų arba konservuotų žuvų (KPN 1604 20 10) importo iš šios šalies atpigimas. Todėl prognozuojamas tik 6,7 tūkst. Lt bendrasis šiai grupei priklausančių produktų importo pabrangimas.

2. Žemės ūkio ir maisto produktų, kurių importas į Lietuvą dėl užsienio prekybos režimo nežymiai pabrangs, kategorijai priskirtinos prekių grupės:

- **07** – Valgomosios daržovės ir kai kurie šakniavaisiai bei gumbavaisiai);
- **09** – Kava, arbata, matė ir prieskoniai;
- **15** – Gyvūniniai arba augaliniai riebalai ir aliejus bei jų skilimo produktai; paruošti maistiniai riebalai; gyvūninis arba augalinis vaškas;
- **17** – Cukrus ir konditerijos gaminiai iš cukraus;

- 18 – Kakava ir gaminiai iš kakavos.

3. Žemės ūkio ir maisto produktų, kurių importas į Lietuvą dėl užsienio prekybos režimo pabrangs daugiausiai kategorijai priskirtinos grupės:

- 03 – Žuvis ir vėžiagyviai, moliuskai ir kiti vandens bestuburiai;

- 04 – Pienas ir pieno produktai; paukščių kiaušiniai; natūralus medus; gyvūninės kilmės maisto produktai, nenurodyti kitoje vietoje;

- 08 – Valgomieji vaisiai ir riešutai; citrusinių vaisių arba melionų žievelės ir luobos;

- 10 – Javai;

- 11 – Malybos produkcija; salyklos; krakmolai; inulinas; kviečių glitimas;

- 19 – Gaminiai iš javų, miltų, krakmolo arba pieno; miltiniai konditerijos gaminiai;

- 20 – Daržovių, vaisių, riešutų arba kitų augalų dalių produktai;

- 21 – Įvairūs maisto produktai;

- 22 – Nealkoholiniai ir alkoholiniai gėrimai bei actas;

- 23 – Maisto pramonės liekanos ir atliekos; paruošti pašarai gyvūnams.

Vertinant prekybos režimo pokyčių įtaką išskirtos daugiausiai pabrangsiantys ir atpigsiantys produktai. Lentelėse pateikti žemės ūkio ir maisto produktai, kurių importuojamos tonos kaina padidės daugiau nei 500 Lt, ir produktai, kurių importuojamos tonos kaina sumažės daugiau nei 200 Lt. Siekiant tiksliau atspindėti prekių vertės pokyčius, greta kainų pokyčių litais pateikiami ir procentiniai importuojamų produktų kainų pokyčiai.

Žuvis ir vėžiagyviai (KPN 03). Daugiausiai dėl importo režimo pokyčių pabrangiančių prekių priklauso **KPN 03 grupei**, kadangi Lietuva šiems produktams importo muitų netaiko, tuo tarpu ES yra taikomi ~8 – 15 proc. importo muitai, tik kvotos ribose – 0 proc.

Iš tyrimams atrinktų produktų, kurių vertė didesnė nei 100 tūkst. Lt, daugiausia žuvų ir vėžiagyvių produktų į Lietuvą importuojama iš Norvegijos (41,0 proc.), Islandijos (23,7 proc.), JAV (10,6 proc.), Argentinos (9,5 proc.). Likusi dalis – 15,2 proc. pasiskirsto tarp 12 šalių.

Pagal atliktus skaičiavimus žuvų ir vėžiagyvių grupės produktų importas iš Norvegijos, jei būtų taikomos tarifinės kvotos, pabrangtų 1,2 proc., iš Islandijos – 0,2 proc., iš JAV – 10,8 proc.. netaikant kvotų atitinkamai 7,6 proc., 2,6 proc. ir 11,8 proc. Pažymėtina, kad JAV tarifinė kvota suteikta tik silkių (KPN 03035000) importui. Kitoms šalims kvotos netaikomos.

Labiausiai 1788,2 Lt/t šioje grupėje padidės iš Pietų Korėjos importuojamų krabų kainos, nors palyginti su 2002 metų kainomis, santykinis pabrangimas nebus toks ženklus ir sieks 7,5 proc. Pabrangs užšaldytos žuvų filė importas iš Ukrainos (1292,5 Lt/t), Rusijos (1117,0 Lt/t), Šveicarijos (1131,0 Lt/t).

Didžiausią įtaką importo vertės pasikeitimui turės silkių bei skumbrių prekybos režimo pokyčiai. Silkių importas į Lietuvą siekia 14464,1 tūkst. Lt, skumbrių – 17416,8 tūkst. Lt. Iš trečiųjų šalių importuojama daugiau kaip 70 proc. silkių (50 proc. iš Norvegijos, 18 proc. – iš Islandijos) bei daugiau kaip 25 proc. skumbrių (18 proc. iš Norvegijos, 7,5 proc. – iš JAV). Silkių importas iš Norvegijos priklausys nuo kvotos. Kvotos ribose jų importas nepabrangtų, ne kvotos ribose iš Norvegijos pabrangtų 1085 tūkst. Lt, iš Islandijos – 392 tūkst. Lt. Vidutiniškai vienos tonos kaina padidėtų 327,7 Lt. Skumbrių importas atitinkamai iš Norvegijos pabrangtų ne kvotos ribose 20 proc., o kvotos ribose – 0 proc. iš JAV – 20 proc. (22 lentelė).

22 lentelė

Žuvų ir vėžiagyvių importo į Lietuvą iš trečiųjų šalių vertės pokyčiai

KPN kodas	Prekės pavadinimas	Šalis, iš kurios importuojama	Importo vertė, tūkst.Lt	Importuojamo produkto vieneto kaina, Lt/t	Importuojamo produkto vieneto pabrangimas		Pabrangimas, tūkst. Lt
					Lt/t	%	
0303 29 00	Užšaldytos lašišos	Rusija	115,4	5601,9	504,2	9,0	10,4
0303 60 11	Užšaldytos menkės, išskyrus jų kepenis, ikrus ir pienius	Rusija*	450,9	5780,8	693,7	12,0	54,1
0303 60 11	Užšaldytos menkės, išskyrus jų kepenis, ikrus ir pienius	JAV*	135,4	6838,4	820,6	12,0	16,3
0303 74 30	Užšaldytos skumbrės	Norvegija*	3113,9	4350,9	870,2	20,0	622,8
0303 78 12	Užšaldytos merlūzos, amerikinės vėgėlės	Argentina*	2577,3	3711,6	556,7	15,0	386,6
0303 78 12	Užšaldytos merlūzos, amerikinės vėgėlės	Čilė*	122,9	4726,9	642,9	13,6	16,7
0303 79 31	Užšaldytos gėlavandenės žuvis	JAV	110,1	2313,0	508,9	22,0	24,2
0304 20 19	Užšaldyta žuvų filė	Rusija	404,6	12411,0	1117,0	9,0	36,4
0304 20 19	Užšaldyta žuvų filė	Ukraina	1052,7	14361,5	1292,5	9,0	94,7
0304 20 85	Užšaldyta žuvų filė	Šveicarija	134,8	7208,6	1081,3	15,0	20,2
0304 20 85	Užšaldyta žuvų filė	Kinija	481,4	6401,6	960,2	15,0	72,2
0304 20 95	Užšaldyta žuvų filė	Argentina	413,7	5107,4	766,1	15,0	62,1
0304 20 95	Užšaldyta žuvų filė	Šveicarija	141,0	7540,1	1131,0	15,0	21,2
0304 90 05	Kita žuvų filė	Čilė	901,9	4901,6	588,2	12,0	108,2
0304 90 05	Kita žuvų filė	Indija	1754,7	5620,4	843,1	15,0	263,2
0304 90 05	Kita žuvų filė	Tailandas	1192,6	4328,9	649,3	15,0	178,9
0304 90 05	Kita žuvų filė	JAV	951,2	5364,9	804,7	15,0	142,7
0306 13 10	Krevetės	Norvegija	180,4	24712,3	2965,5	12,0	21,7
0306 14 90	Krabai	Pietų Korėja	362,4	23842,1	1788,2	7,5	27,2

* Importas už 2003 m. 1 – 8 mėn.

Tarp žuvų ir vėžiagyvių grupės produktų, kurių importas iš trečiųjų šalių nebrangs, paminėtini:

- Argentinos merlūzos (KPN 3042056) iš Argentinos (viso šios grupės produktų importo vertė – 10328 tūkst. Lt, dalis iš Argentinos – 24,4 proc.);

- (KPN 3049022) iš Islandijos (atitinkamai 22316,8 tūkst. Lt; 57,2 proc);
- (KPN 03042095) iš Peru (4609,7 tūkst. Lt, 3,5 proc.);
- (KPN 3049022) iš Norvegijos (388 tūkst. Lt, 36,5 proc.).

Be to, kaip minėta, nebrangs ir produktai, kuriems nustatytos tarifinės kvotos: upėtakiai (KPN 03021120 ir KPN 03032180) bei lašišos (KPN 03021200), importuojami iš Norvegijos, silkės (KPN 03035000), importuojamos iš Islandijos, Norvegijos, JAV), skumbrės (KPN 03037430) iš Norvegijos, šviežia arba šaldyta filė (KPN 3041013), užšaldyta (KPN 03042013) – iš Norvegijos.

Apibendrinant galima teigti, kad prekybos režimo pasikeitimas Lietuvai tapus ES nare, padidins žuvų, importuojamų iš trečiųjų šalių, kainą. Tai turės neigiamą poveikį tiek žuvų perdirbėjams, tiek apskritai vartotojams. Pabrangs produktai iš žuvų. Be to, tikėtina, kad pasikeis žuvų importo iš trečiųjų šalių geografija – mažės importas iš Rusijos, JAV, didės iš Norvegijos ir Islandijos – šalių, kurių didelei daliai produkcijos nustatytos importo kvotos. Kvotos ribose importuojama produkcija žuvų sektoriui įtakos neturės. Taip pat didės importas iš ES šalių.

Pieno ir pieno produktų (KPN 04) importuojama santykinai nedaug. 2000 metų duomenimis jų dalis visame žemės ūko ir maisto produktų importe siekė tik 0,2 proc. ir sudarė 673 tūkst.Lt. Importo vertė didesnė nei 100 tūkst. Lt buvo tik dviejų produktų: sviesto (KPN 04051011) – 113,1 tūkst. Lt ir kitų (išrūgų, koncentruotų arba nekoncentruotų) – 407, 0 tūkst. Lt. Jų importo muitai, Lietuvai tapus ES nare, padidėtų atitinkamai nuo 54 proc. iki 654,7 Lt/100 kg ir nuo 20 proc. iki 468,5 Lt/100 kg). Pieno ir pieno produktų rinka, pasikeitus prekybos režimui, būtų daugiau apsaugota nuo importo iš trečiųjų šalių. Tai sudarytų sąlygas vietinės produkcijos pardavimų didinimui.

Daržovės (KPN 07). 2002 metais iš trečiųjų šalių į Lietuvą buvo įvežta 12,7 proc. visų importuotų daržovių. Jų dalis importo vidaus vartojimui statistinėje vertėje sudarė 3,1 proc. Didžiausią įtaką prekybos režimo pasikeitimas turės agurkų ir pomidorų importui iš Ukrainos. Prognozuojamas žiemos metu iš šios šalies importuojamų agurkų bei pomidorų brangimas (Lietuva šiuo laikotarpiu importuojamai produkcijai netaiko muitų, o ES taiko) bei vasarą importuojamos produkcijos pigimas. Nuo lapkričio 1 d. iki gegužės 14 d. importuotų pomidorų vienos tonos kaina padidėtų 1556,9 Lt, nuo gegužės 15 d. iki spalio 30 d. – atpigėtų 274,1 Lt. Importuojamų agurkų kaina atitinkamai padidėtų 539,2 Lt/t (lapkričio 1 d. iki gegužės 14 d.) bei sumažėtų 1146,4 Lt/t (gegužės 15 d. – spalio 31 d). Esant 2002 metų importo apimtims iš Ukrainos importuotos pomidorų produkcijos vertė išaugtų 74,4 Lt tūkst., agurkų – sumažėtų 56,5 tūkst. Lt.

Pabrangs iš Ukrainos importuojamos užšaldytos daržovės - tonos kaina padidės 1144,5 Lt. (23 lentelė).

23 lentelė

Daržovių importo į Lietuvą iš trečiųjų šalių vertės padidėjimas

KPN kodas	Prekės pavadinimas	Šalis, iš kurios importuojama	Importo vertė, tūkst. Lt	Importuojamo produkto vieneto kaina, Lt/t	Importuojamo produkto vieneto pabrangimas		Pabrangimas, tūkst. Lt
					Lt/t	%	
0702 00 00	Pomidorai, importuoti nuo lapkričio 1 d. iki gegužės 14 d.	Ukraina	162,1	3662,1	1556,9	42,5	90,3
0707 00 05	Agurkai, importuoti nuo lapkričio 1 d. iki gegužės 14 d.	Ukraina	307,7	3370,2	539,2	16,0	50,3
0710 80 69	Užšaldytos daržovės	Ukraina**	123,9	10500,0	1144,5	10,9	13,5

** Importas už 2003 m. 1 – 9 mėn

Tarp daržovių grupės produktų, kurių importo vertei prekybos režimo pasikeitimas neturės įtakos, paminėtini:

- voveraitės¹ (KPN 07095910) iš Baltarusijos ir Ukrainos (visas importas 1098,0 tūkst. Lt, dalis visame grupės produktų importe atitinkamai 25,8 ir 47,9 proc.);
- žirniai (KPN 07131090) iš Ukrainos ir Rusijos (1913,2 tūkst. Lt, 89,5 ir 8,8 proc.);
- pupelės (KPN 07133390) iš Ukrainos, JAV, Etijopijos (1016,2 tūkst. Lt.; 17,4; 17,8 ir 13,7 proc.).

Lietuvai tapus ES nare “atpigs” agurkai ir pomidorai importuojami sezono metu iš Ukrainos (24 lentelė).

24 lentelė

Daržovių importo į Lietuvą iš trečiųjų šalių verės sumažėjimas

KPN kodas	Prekės pavadinimas	Šalis, iš kurios importuojama	Importo vertė, tūkst. Lt	Importuojamo produkto vieneto kaina, Lt/t	Importuojamo produkto vieneto atpigimas		Atpigimas, tūkst. Lt
					Lt/t	%	
0702 00 00	Pomidorai, importuoti nuo gegužės 15 d. iki spalio 31 d.	Ukraina	50,3	3662,1	-274,1	-7,0	-15,9
0707 00 05	Agurkai, importuoti nuo gegužės 15 d. iki spalio 31 d.	Ukraina	6,4	3370,2	-1146,4	-25,4	-106,8

Daržovių sektoriuje prekybos režimo pasikeitimas jų auginimo sezono metu Lietuvos augintojus geriau saugos nuo konkurencijos iš trečiųjų šalių. Ne sezono metu didesni ES taikomi

muitai neturės didelio poveikio pomidorų, agurkų, paprikų kainoms, kadangi, tikėtina žymiai padidės konkurencija dėl sumažėjusių importo iš ES šalių kainų.

Vaisių ir riešutų grupėje (KPN 08) didžiausią įtaką prekybos režimo pasikeitimas turės bananų importui iš Ekvadoro, Baltarusijos ir JAV. Šių produktų importui ES kasmet nustato kvotą, kuriai yra taikomi sumažinti importo muitų tarifai. Tačiau net ir pagal kvotą iš minėtųjų šalių importuojamos bananų tonos kaina padidėtų 1035,8 Lt; ne pagal kvotą importuotos produkcijos kaina išaugtų 2547,9 Lt. (25 lentelė).

25 lentelė

Vaisių importo į Lietuvą iš trečiųjų šalių vertės pokyčiai

KPN kodas	Prekės pavadinimas	Šalis, iš kurios importuojama	Importo vertė, Tūkst. Lt	Importuojamo produkto vieneto kaina, Lt/t	Importuojamo produkto vieneto pabrangimas		Pabrangimas, tūkst. Lt
					Lt/t	%	
0803 00 19	Bananai	Baltarusija	221,5	1356,4	1035,8 ¹⁾	76,4	169,2
					2547,9 ¹⁾	187,8	416,1
0803 00 19	Bananai	Ekvadoras	696,2	2078,2	1035,8 ¹⁾	49,8	347,0
					2547,9 ¹⁾	122,6	853,6
0803 00 19	Bananai	JAV**	100,3	1843,8	1035,8 ¹⁾	56,2	56,3
					2547,9 ¹⁾	138,2	138,6

** Importas už 2003 m. 1 – 9 mėn

¹⁾ tarifinės kvotos ribose

Bananų kainų didėjimas mažins šių produktų importą iš trečiųjų šalių, didės importas iš ES šalių, kurių importui į Lietuvą prekybos režimo pasikeitimas įtakos neturės.

Pabrangs ir riešutų importas iš Azerbaidžiano (114,3 tūkst. Lt; vienos tonos kaina padidės 244,9 Lt) bei melionų importas iš Ukrainos, Rusijos ir Turkijos (75,5 tūkst. Lt ir 28,1 tūkst. Lt; vienos tonos kaina atitinkamai – 18,6 Lt, 17,7 Lt ir 110 Lt).

Pažymėtina, kad šioje KPN grupėje prekybos režimo pasikeitimas neturės įtakos importui:

- kokoso, bertoletos riešutams (KPN 08011100) iš Indonezijos;
- kitiems riešutams (KPN 08022200) iš Turkijos;
- kitiems riešutams (KPN 08025000) iš Irano;
- kitiems riešutams (KPN 0802950) iš Baltarusijos;
- datulėms (KPN 08042090) iš Turkijos;
- citrusų vaisiams (KPN 08054000 ir KPN 08055010) iš Turkijos;
- džiovintoms vynuogėms (KPN 08062012) iš Irano;
- džiovintoms vynuogėms (KPN 08062092) iš Turkijos;
- džiovintoms vynuogėms (KPN 08062098) iš Čilės, Pietų Afrikos ir Turkijos;
- spanguolėms, mėlynėms (KPN 08104030) iš Baltarusijos, Ukrainos;

¹⁾ Jos pagal KPN įtrauktos į daržovių grupę.

- spanguolėms, mėlynėms (KPN 08104050) iš Rusijos;
- džiovintiems vaisiams (KPN 08131000) iš Turkijos;
- džiovintiems vaisiams (KPN 08132000) iš Čilės.

Iš pateiktų duomenų matyti, kad prekybos režimo pasikeitimas didžiausią įtaką turėtų egzotinių vaisių ir riešutų importui iš trečiųjų šalių. Dėl didesnių muitų tarifų jų kaina padidėtų ir neigiamai veiktų vartojimą.

Kava, arbata, matė ir prieskoniai (KPN 09). Prekybos režimo pasikeitimas gali “pabranginti” kavą, importuojamą iš JAV ir prieskonius – iš Indijos (26 lentelė).

26 lentelė

Kavos importo į Lietuvą iš trečiųjų šalių vertės pokyčiai

KPN kodas	Prekės pavadinimas	Šalis, iš kurios importuojama	Importo vertė, tūkst. Lt	Importuojamo produkto vieneto kaina, Lt/t	Importuojamo produkto vieneto pabrangimas		Pabrangimas, tūkst. Lt
					Lt/t	%	
0901 21 00	Kava	JAV	166,8	9164,8	687,4	7,5	12,5
0910 91 90	Imbiero, šafrano, ciberžolės, čiobrelių, lauro lapų, kario ir kt. Prieskonių mišiniai	Indija	189,3	172090,9	7399,9	4,3	8,1

Tarp produktų, kurių importo vertei prekybos režimo pasikeitimas neturės įtakos, paminėtini:

- arbata (KPN 09023000), importuojama iš Šri Lankos ir Rusijos (visa importo vertė – 17544,2 tūkst. Lt, dalis importo vertėje atitinkamai 46,7 ir 2,7 proc.);
- arbata (KPN 09024000), importuojama iš Šri Lankos (2395 tūkst. Lt; 52,2 proc.);
- pipirai (KPN 09041100) iš Vietnamo (1198,7 tūkst. Lt; 10,6 proc.).

Atskiros arbatos rūšys atpigs (27 lentelė).

27 lentelė

Arbatos importo į Lietuvą iš trečiųjų šalių vertės pokyčiai

KPN kodas	Prekės pavadinimas	Šalis, iš kurios importuojama	Importo vertė, tūkst.Lt	Importuojamo produkto vieneto kaina, Lt/t	Importuojamo produkto vieneto atpigimas		Atpigimas, tūkst. Lt
					Lt/t	%	
0902 10 00	Arbata, aromatizuota arba nearomatizuota	Šri Lanka	126,4	20387,1	-652,4	-3,1	-4,1

Kavos ir prieskonių, importuojamų iš trečiųjų šalių, kainų didėjimas gali pakeisti importo geografiją –padidinti šių produktų importą iš dabartinių ir būsimųjų ES šalių. Pažymėtina, kad minėtų produktų importo iš dabartinių ir būsimųjų šalių yra mažesnė nei iš trečiųjų šalių.

Javai (KPN 10). Į Lietuvą iš trečiųjų šalių importuojamų javų vertė –21,9 mln. Lt. Jų dalis javų importe – 56 proc., o visame žemės ūkio ir maisto importe iš trečiųjų šalių – 7 proc. Šioje grupėje išskirtini ryžiai. Kadangi jie šalyje neauginami, Lietuva importo muitų netaiko. ES taiko kvotos ribose. Taip pat taiko nulinį maito tarifą, tačiau virškvotiniam javų importui iš trečiųjų šalių taikomas maito tarifas santykinai didelis - 410,76 EUR (1436,4 Lt/t) dydžio importo maitą. Todėl importuojama į Lietuvą ryžių tonos kaina kvotos ribose nesikeis, o virškvotinių pabrangs vidutiniškai 1436,4 Lt. Ryžiai į šalį importuojami iš Indijos, Tailando.

Pažymėtina, kad daugelio javų rūšių importui iš trečiųjų šalių ES taiko tarifines kvotas. Pagal kvotą importuojami kviečiai ir meslinas, pasikeitus režimui, nebrangs, virš kvotos importuojamų minėtų produktų kaina padidėtų 41,4 Lt/t.

Vidutinė rugių, importuojamų iš Rusijos ir Baltarusijos kaina padidėtų 65,5 Lt/t. Miežiams, kaip ir kviečiams, importuojamiems iš trečiųjų šalių taikomos tarifinės kvotos. Kvotos ribose importuojamų miežių vidutinė kaina padidėtų 27,6 Lt/t, virškvotinių miežių – 55,3 Lt/t

Javų sektoriuje importo kainų iš trečiųjų šalių didėjimas, atsižvelgiant į tai, kad ES pasiūla mažesnė už paklausą, turėtų teigiamą poveikį tradicinių augalų augintojams ir neigiamą ryžių produkcijos vartotojams.

Malybos produkcija; salyklas; krakmolos; inulinas; kviečių glitimas (KPN 11) Lietuva beveik visiems šios grupės produktams taiko nulinį muitų tarifą, ES nuo 129 iki 236 EUR/t, todėl iš trečiųjų šalių . importuojamų produktų kainos didės (28 lentelė).

28 lentelė

Malybos produktų ir krakmolo importo į Lietuvą iš trečiųjų šalių vertės pokyčiai

KPN kodas	Prekės pavadinimas	Šalis, iš kurios importuojama	Importo vertė, tūkst. Lt	Importuojamo produkto vieneto kaina, Lt/t	Importuojamo produkto vieneto pabrangimas		Pabrangimas, tūkst. Lt
					Lt/t	%	
1103 11 90	Kviečių kruopos, rupiniai ir granulės	Ukraina	135,5	713,9	642,2	90,0	121,9
1103 19 40	Kitų javų kruopos, rupiniai ir granulės	Ukraina**	292,2	512,8	566,3	110,4	322,7
1103 19 40	Kitų javų kruopos, rupiniai ir granulės	Baltarusija**	135,2	512,8	566,3	110,4	144,6
1104 22 20	Avižų grūdai	Ukraina	352,9	554,9	559,4	100,8	355,8
1104 29 05	Kitų javų grūdai	Ukraina	175,4	388,5	814,9	209,8	367,9
1108 12 00	Krakmolos; inulinas	Rusija**	101,9	808,7	573,2	70,9	4,6
1108 12 00	Krakmolos; inulinas	Ukraina**	103,7	844,5	573,2	67,9	4,7

** Importas už 2003 m. 1 – 9 mėn

Malybos produktų ir krakmolo importo kainų iš trečiųjų šalių didėjimas, atsižvelgiant į tai, kad beveik visą importą sudaro importas iš Rusijos ir Ukrainos, apsaugos šios produkcijos gamintojus nuo konkurencijos iš trečiųjų šalių ir skatins šių produktų gamybą šalyje.

Gyvūniniai arba augaliniai riebalai ir aliejus bei jų skilimo produktai (KPN 15). Šios grupės produktų importo statistinė vertė 2002 metais siekė 185,6 mln. Lt. Didžiausią dalį (27,5 proc.) jos apimtyje sudarė neapdorotas sojų pupelių aliejus (KPN 15079090) ir saulėgrąžų aliejus (KPN 15121991) – 6,1 proc. Daugiausia (20,4 proc.) saulėgrąžų aliejaus importuojama iš Ukrainos.

Daugiausiai brangstančių produktų kainos parodytos 29 lentelėje.

29 lentelė

Gyvūninių ir augalinių riebalų importo iš trečiųjų šalių vertės pokyčiai

KPN kodas	Prekės pavadinimas	Šalis, iš kurios importuojama	Importo vertė, tūkst.Lt	Importuojamo produkto vieneto kaina, Lt/t	Importuojamo produkto vieneto pabrangimas		Pabrangimas, tūkst. Lt
					Lt/t	%	
1504 10 10	Žuvų kepenų taukai	Norvegija	815,6	49430,3	1878,4	3,8	31,0
1515 90 99	Kiti nelakieji augaliniai riebalai ir aliejus	Rusija	146,6	209428,6	12775,1	6,1	8,9
1517 90 99	Margarinas	Norvegija	823,6	40571,4	4462,9	11,0	90,6

Iš aliejinių daugiausia didėtų kito palmių aliejaus, importuojamo iš JAV ir Singapūro, Malaizijos (KPN 15119019) kaina – 218,0 Lt/t

Importo tarifų padidėjimas žymios įtakos šiam sektoriui neturėtų, kadangi importo iš trečiųjų šalių apimtys santykinai nedidelės, o importuojama produkcija Lietuvoje negaminama.

Gaminiai iš mėsos, žuvies arba vėžiagyvių (KPN 16). Šios grupės produktų importas iš trečiųjų šalių į Lietuvą - santykinai nedidelis – 2,8 mln.Lt. 2002 metais jų dalis bendroje žemės ūkio ir maisto produktų importo iš trečiųjų šalių apimtyje siekė 0,9 proc. Jų importo iš trečiųjų šalių dalis bendroje šių produktų importo struktūroje sudarė tik 5,3 proc. Pagrindiniai importuotojai iš trečiųjų šalių – Islandija ir Rusija. Prekybos režimo pasikeitimo įtaka šios grupės produktų importui nevienareikšmė: paruoštos arba konservuotos žuvys (lašišos, KPN 16042010) iš Rusijos atpigs vidutiniškai 2255 Lt/t (importo apimtis 322,7 tūkst. Lt, importo iš Rusijos dalis – 51,5 proc.). Ikrai ir ikrų pakaitalai (KPN 16043090) 2022,4 Lt/t pabrangs (30 lentelė).

30 lentelė

Gaminių iš žuvies importo iš trečiųjų šalių vertės pokyčiai

KPN kodas	Prekės pavadinimas	Šalis, iš kurios importuojama	Importo vertė, tūkst. Lt	Importuojamo produkto vieneto kaina, Lt/t	Importuojamo produkto vieneto pabrangimas (+)		Pabrangimas (+), Atpigimas (-), tūkst. Lt
					Lt/t	%	
1604 30 90	Ikrai ir ikrų pakaitalai	Rusija	343,8	13482,4	2022,4	15,0	51,6
1604 20 10	Paruoštos arba konservuotos žuvys (lašišos)	Rusija	166,2	8351,8	-2255,0	-21,3	-44,9

Krevečių (paruoštų arba konservuotų, KPN 16052091 ir KPN 16052099) importui iš Islandijos prekybos režimo pasikeitimas įtakos neturės. Kitų šios grupės gaminių importo iš trečiųjų vertė nesiekė 100 tūkst.Lt, todėl prekybos režimo pasikeitimo įtaka nebuvo analizuojama.

Importo režimo pasikeitimas padidins lašišinių žuvų konservų ir kitų gaminių iš jų importą iš Rusijos ir turės teigiamą poveikį vartojimui.

Cukrus ir konditerijos gaminiai iš cukraus (KPN 17). Cukraus ir konditerijos gaminių iš cukraus importo į Lietuvą 2002 metais statistinė vertė sudarė 5 mln.Lt. Jų dalis žemės ūkio ir maisto produktų importo iš trečiųjų šalių struktūroje – 1,7 proc. Pagrindiniai importuojami produktai – gliukozė ir jos sirupas, melasa, kramtomoji guma. Prekybos režimo pasikeitimas padidins gliukozės ir jos sirupo importo kainą net 74,5 proc. (31 lentelė).

31 lentelė

Gliukozės ir jos sirupo importo iš trečiųjų šalių vertės pokyčiai

KPN kodas	Prekės pavadinimas	Šalis, iš kurios importuojama	Importo vertė, tūkst.Lt	Importuojamo produkto vieneto kaina, Lt/t	Importuojamo produkto pabrangimas		Pabrangimas, tūkst. Lt
					Lt/t	%	
1702 30 99	Gliukozė ir gliukozės sirupas	Ukraina**	110,0	927,5	690,6	74,5	81,8

** Importas už 2003 m. 1 – 9 mėn

Gliukozės ir jos sirupo importo kainų padidėjimas pakeis importo geografiją – didesnis importas iš ES šalių, kur importo kaina mažesnė nei Ukrainos.

Melagos (KPN 17039000) importui iš Šveicarijos, Baltarusijos ir Rusijos prekybos režimo pasikeitimas įtakos neturės, o kramtomosios gumos (KPN 17041019) importo iš Turkijos kainos sumažės 332,8 Lt/t.

Cukraus ir konditerijos gaminių importo iš trečiųjų šalių režimo pasikeitimas didelės įtakos šių produktų rinkai neturės.

Kakavos ir gaminių iš kakavos (KPN 18) importo dalis žemės ūkio ir maisto produktų importui iš trečiųjų šalių apimtyje 2002 metais sudarė 1,2 proc. (3,7 mln. Lt). Kakavos miltelių (KPN 18050000) daugiausiai importuojama iš Malaizijos, Bulgarijos, Singapūro, o taip pat iš Indonezijos, Šveicarijos. Dėl prekybos režimo pasikeitimo kakavos miltelių importo iš trečiųjų šalių kaina padidės vidutiniškai 179 Lt/t. Didžiausias pabrangimas bus importo iš Šveicarijos ir Singapūro (32 lentelė).

Kakavos ir gaminių iš jos importo iš trečiųjų šalių pokyčiai

KPN kodas	Prekės pavadinimas	Šalis, iš kurios importuojama	Importo vertė, tūkst. Lt	Importuojamo produkto vieneto kaina, Lt/t	Importuojamo produkto vieneto pabrangimas		Pabrangimas, tūkst. Lt
					Lt/t	%	
1805 00 00	Kakavos milteliai, į kuriuos ne pridėta cukraus arba kitų saldiklių	Singapūras	330,2	6538,6	523,1	8,0	26,4
1805 00 00	Kakavos milteliai, į kuriuos ne pridėta cukraus arba kitų saldiklių	Šveicarija**	227,9	7596,7	607,7	8,0	18,2

** Importas už 2003 m. 1 – 9 mėn

Atsižvelgiant į santykinai nedideles importo apimtis, galima teigti, kad prekybos režimas didelės įtakos šiam žemės ūkio ir maisto sektoriui neturės. Kainų didėjimas, tikėtina, pakeis importo geografiją, didės šių produktų importas iš ES šalių, kadangi vidutinė jų kaina mažesnė negu importo iš trečiųjų šalių.

Gaminiai iš javų, miltų, krakmolo arba pieno (KPN 19) importo iš trečiųjų šalių dalis žemės ūkio ir maisto produktų importo vidaus vartojimui struktūroje sudarė 2,5 proc. (7,2 mln. Lt). Didžiausia dalis 2002 metais teko tešlos gaminiams (KPN 1902). Pagrindiniai importuotojai – Ukraina, Baltarusija, Rusija (33 lentelė).

Gaminių iš javų, miltų, kurių importo iš trečiųjų šalių vertės pokyčiai

KPN kodas	Prekės pavadinimas	Šalis, iš kurios importuojama	Importo vertė, tūkst. Lt	Importuojamo produkto vieneto kaina, Lt/t	Importuojamo produkto vieneto pabrangimas		Pabrangimas, tūkst. Lt
					Lt/t	%	
1902 11 00	Tešlos gaminiai su kiaušiniiais	Ukraina**	147,1	1298,3	904,1	69,6	102,4
1902 19 90	Kiti tešlos gaminiai	Rusija**	583,4	1121,9	719,4	64,1	374,1
1902 19 90	Kiti tešlos gaminiai	Ukraina**	617,3	861,4	764,6	88,8	547,9
1902 30 10	Kiti tešlos gaminiai	Baltarusija	1112,0	1020,2	777,0	76,2	847,0
1902 30 10	Kiti tešlos gaminiai	Rusija	253,9	2780,9	652,3	23,5	59,6
1902 30 10	Kiti tešlos gaminiai	Ukraina	1201,1	2359,7	543,8	23,0	467,2
1904 10 90	Paruošti maisto produktai, pagaminti skrudinant arba išpučiant javų grūdus	Baltarusija	302,3	3458,8	1042,3	30,1	91,1
1904 20 99	Paruošti maisto produktai, pagaminti iš neskrudintų javų grūdų dribsnių	Rusija	100,7	9682,7	1173,1	12,1	12,2

** Importas už 2003 m. 1 – 9 mėn

Pagal atliktus skaičiavimus vidutinė gaminių iš javų, miltų importo kaina, Lietuvai tapus ES nare, padidės 545,5 Lt/t, paruoštų maisto produktų – 1056,2 Lt/t.

Įvertinant importo struktūrą ir kainų didėjimą, galima teigti, kad importo režimo pasikeitimas turės teigiamą poveikį šios grupės produktų gamintojams Lietuvoje. Muitų tarifų didėjimas geriau apsaugos vidaus rinką ir skatins minėtų produktų gamybą šalyje. Pažymėtina, kad minėtų produktų iš dabartinių ir būsimųjų ES narių beveik neimportuojama.

Daržovių, vaisių, riešutų arba kitų augalų dalių produktų (KPN 20) grynas importas iš trečiųjų šalių 2002 metais sudarė 10,6 mln. Lt. Bendroje šių produktų importo iš trečiųjų šalių apimtyje - 5,5 proc. Pagrindinės šalys importuotojos Kinija, Tailandas, Ukraina. Iš Kinijos importuojama 48,0 proc. visų šios grupės tyrimams atrinktų produktų, iš Tailando – 26,7 proc., iš Ukrainos – 14,4 proc.

Importo maitas, taikomas į Lietuvą importuojamiems produktams - 5 proc., tik kai kurioms sultims, importuojamoms iš Ukrainos – 0 proc. ES šalyse importuojamiems produktams taikomi maitų tarifai žymiai didesni ir svyruoja nuo 9 proc. (KPN 20081913) iki 22,4 proc. (KPN 20096110).

Daugiausia pabrangs konservuoti ananasai importuojami iš Tailando, skrudinti migdolai iš JAV ir sultys iš Ukrainos (34 lentelė).

34 lentelė

Produktų iš vaisių, riešutų importo iš trečiųjų šalių pokyčiai

KPN kodas	Prekės pavadinimas	Šalis, iš kurios importuojama	Importo vertė, tūkst. Lt	Importuojamo produkto vieneto kaina, Lt/t	Importuojamo produkto vieneto pabrangimas		Pabrangimas, tūkst. Lt
					Lt/t	%	
2008 19 13	Skrudinti migdolai ir pistacijos	JAV	118,8	13054,9	522,2	4,0	4,8
2008 20 51	Konservuoti ananasai	Tailandas	635,0	4199,7	596,4	14,2	90,2
2009 61 10	Sultys	Ukraina	177,1	1801,6	403,6	22,4	39,7

Vidutinė konservuotų pomidorų (KPN 2002) kaina padidės 214,3 Lt/t nefermentuotų sulčių (KPN 2009) – 238,9 Lt/t.

Atsižvelgiant į importo apimtį daugiausiai pabrangs:

- konservuoti pomidorai (KPN 20029031) iš Kinijos – 131 tūkst. Lt;
- konservuoti ananasai (KPN 20082059 ir KPN 20082079) iš Tailando, atitinkamai 90,2 tūkst. Lt ir 70,5 tūkst. Lt;
- sultys (KPN 20096110) iš Ukrainos – 29,2 tūkst. Lt.

Kadangi brangstantys produktai nėra kasdieninio vartojimo, be to, atskirų produktų, importuojamų iš ES kainos yra mažesnės, tikėtina, kad pasikeitus prekybos režimui, importas iš trečiųjų šalių mažės.

Įvairių maisto produktų (KPN 21) grynasis importas iš trečiųjų šalių 2002 metais sudarė 31,0 mln. Lt. Jo dalis bendroje šios grupės produktų importo struktūroje – 16,4 proc., o jo importo iš trečiųjų šalių struktūroje - 10 proc.

Pagrindinės šalys importuotojos – Rusija. Tyrimams atrinktų šalių importo struktūroje jos dalis – 42,9 proc. Iš Rusijos importuojama 98,7 proc. mielių (KPN 21022019), 17,0 proc. maisto produktų, kurių sudėtyje nėra pieno riebalų (KPN 21061020), 15,0 proc. sriubų ir sultinių (KPN 21041010).

Importo muitai, taikomi į Lietuvą importuojamiems produktams svyruoja 0-10 proc. ribose. Ekstraktams, mielėms taikomas 5 proc. muitas, sriuboms ir sultiniams - 10 proc., kitiems produktams – 0 proc. ES šalyse taikomi muitai didesni, tačiau kai kuriems produktams ir kai kurioms šalims taikomas BPS, “atpigina” importą. Antai, ekstraktų, esencijų importo tarifas ES šalyse – 9,0 proc., tačiau dėl taikomų preferencijų importo į Lietuvą vertė, esant ES prekybos režimui, būtų mažesnė (35 lentelė).

35 lentelė

Įvairių maisto produktų importo iš trečiųjų šalių vertės sumažėjimas

KPN kodas	Prekės pavadinimas	Šalis, iš kurios importuojama	Importo vertė, Lt	Importuojamo produkto vieneto kaina, Lt/t	Importuojamo produkto vieneto atpigimas		Atpigimas, tūkst. Lt
					Lt/t	%	
2101 11 11	Kavos ekstraktai, esencijos ir koncentratai	Rusija	1466,3	23920,1	-1196***	-4,8	-73,3
					-454,5	-1,9	-27,9
2101 11 11	Kavos ekstraktai, esencijos ir koncentratai	JAV	902,7	47015,6	-2350,8***	-4,8	-45,1
2101 11 11	Kavos ekstraktai, esencijos ir koncentratai	Indija	144,2	16386,4	-819,3	-4,8	-7,2

*** Pagal preferencinę kvotą

Lietuvai tapus ES nare santykinai daugiausiai pabrangtų kitų maisto produktų (KPN 21069092) importas iš Rusijos (543,6 tūkst. Lt) ir iš JAV – 139,0 tūkst. Lt (36 lentelė).

Įvairių maisto produktų importo iš trečiųjų šalių padidėjimas

KPN kodas	Prekės pavadinimas	Šalis, iš kurios importuojama	Importo vertė, tūkst. Lt	Importuojamo produkto vieneto kaina, Lt/t	Importuojamo produkto vieneto pabrangimas		Pabrangimas, tūkst. Lt
					Lt/t	%	
2101 11 11	Kavos ekstraktai, esencijos ir koncentratai	JAV*	902,7	47015,6	1880,6 ****	4,0	36,1
2106 10 20	Baltymų koncentratai ir tekstūruotos baltyminės medžiagos	Rusija*	156,3	10149,4	1299,1	12,8	12,8
2106 10 20	Baltymų koncentratai ir tekstūruotos baltyminės medžiagos	JAV*	340,7	14622,3	1871,7	12,8	43,6
2106 90 92	Kiti maisto produktai	Rusija*	6107,5	30355,4	2701,6	8,9	543,6
2106 90 92	Kiti maisto produktai	JAV*	1085,8	49354,5	6317,4	12,8	139,0

* Ne pagal preferencinę kvotą

Vidutinė ekstraktų esencijos kaina sumažėtų 534 Lt/t, mielių (KPN 2102) padidėtų 136,3 Lt/t.

Didžiausią įtaką importo vertės pokyčiams turėtų maisto produktų, kurių sudėtyje nėra pieno riebalų, sacharozės ir pan. (KPN 21069092) importui iš JAV ir Rusijos. Importuojamų iš šių šalių produktų kaina padidėtų atitinkamai 6317,4 Lt/t ir 2701,6 Lt/t (12,8 ir 8,9 proc.).

Šios grupės produktų importas iš trečiųjų šalių santykinai nedidelis – visoje importo struktūroje sudaro tik 17 proc., todėl kainų padidėjimas neigiamos įtakos nei gyventojams, nei vartotojams neturės. Importo sumažėjimas ir jo pakeitimas importu iš ES šalių sumažintų kainas. Tai turėtų teigiamą poveikį šios produkcijos vartotojams.

Nealkoholiniai ir alkoholiniai gėrimai bei actas (KPN 22) 2002 metais sudarė 3,5 proc. viso Lietuvos žemės ūkio ir maisto produktų importo iš trečiųjų šalių (10,6 mln. Lt). Pagrindiniai importuotojai iš trečiųjų šalių – Ukraina ir Rusija.

Nealkoholinių ir alkoholinių gėrimų importo į Lietuvą iš trečiųjų šalių vertės pokyčiai

KPN kodas	Prekės pavadinimas	Šalis, iš kurios importuojama	Importo vertė, Lt	Importuojamo produkto vieneto kaina, Lt/t	Importuojamo produkto vieneto atpigimas		Atpigimas, tūkst. Lt
					Lt/t	%	
2202 90 10	Vandenys, įskaitant mineralinius ir gazuotuosius vandenius į kuriuos pridėta cukraus ar kitų saldiklių	Rusija	365,3	2320,8	-206,6	-8,2	-32,5
		Ukraina	946,8	1705,9	-151,8	-8,9	-84,3
2203 00 01	Salyklinis alus	Rusija	114,8	1134,4	-264,3	-18,9	-26,7

ES šalyse šios grupės gaminiams taikomi muitai yra mažesni negu Lietuvoje. Iš Rusijos, Ukrainos bei kitų ekonomiškai silpniau išsivysčiusių šalių importuojamiems vandenims (KPN 2202) taikomos preferencijos. Mineralinių ir gazuotų vandenių importo muitas tiek Lietuvoje, tiek ES nulinis, todėl prekybos režimo pasikeitimas didelės įtakos neturės.

Maisto pramonės liekanos ir atliekos, paruošti pašarai gyvūnams (KPN 23) 2002 metais sudarė 6,7 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų importo iš trečiųjų šalių (20,7 mln. Lt), o bendroje importo pagal šalis struktūroje – 23 proc. Pagrindiniai importuotojai – Ukraina, importuojanti apie 80 proc. šios grupės produktų. Muitų tarifai nuliniai, tik kačių ir šunų maistui ES taiko palyginti aukštus tarifus virškvotiniam jo kiekiui. Daugiausia produktų, naudojamų gyvūnų pašarams, importuojama iš Ukrainos – per 70 proc. visų šios grupės ((KPN 2309) produktų (38 lentelė).

38 lentelė

Produktų, naudojamų gyvūnų pašarams importo iš trečiųjų šalių vertės pokyčiai

KPN kodas	Prekės pavadinimas	Šalis, iš kurios importuojama	Importo vertė, tūkst. Lt	Importuojamo produkto vieneto kaina, Lt/t	Importuojamo produkto vieneto pabrangimas		Pabrangimas, tūkst. Lt
					Lt/t	%	
23099051	Kiti produktai gyvūnų pašarams	Ukraina	131,1	333,4	352,2	102,0*	138,5
23099041	Kiti produktai gyvūnų pašarams	Ukraina	107,8	291,0	189,9	65,3	70,3
23091090	Kačių ir šunų maistas, supakuotas mažmeninei prekybai	Kanada	252,8	3560,6	341,8	9,6	24,3
23099099	Kitas kačių ir šunų maistas	Ukraina	131,1	333,4	352,2	5,6	23,5

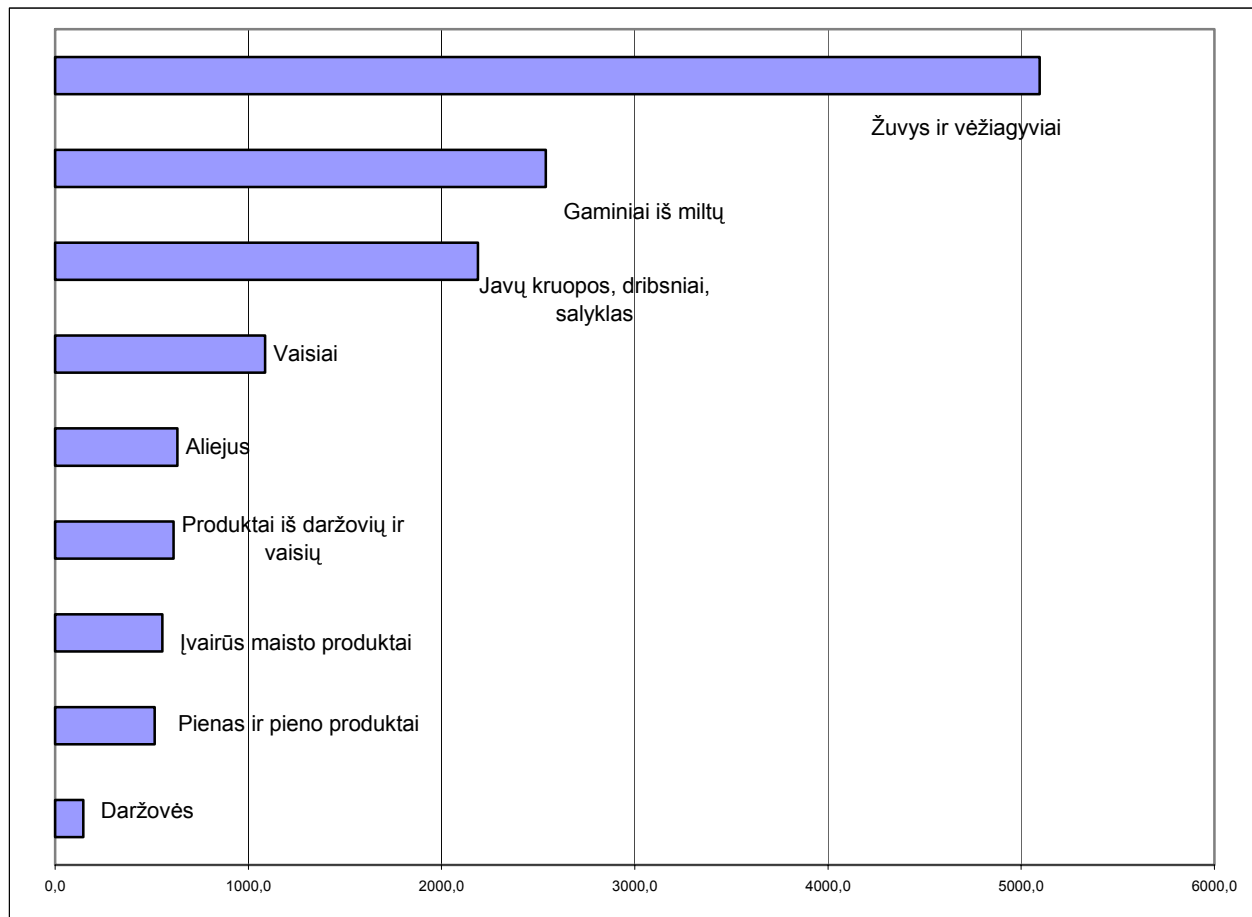
* virškvotinė produkcija

Vidutiniškai šios grupės produktų kaina dėl prekybos režimo pasikeitimo padidėtų: taikant kvotą – 2,6 proc., netaikant – 9,7 procento.

Tabako gaminių importas iš trečiųjų šalių sudaro tik 7 proc. viso šių gaminių importo, todėl prekybos režimo pasikeitimas esminės įtakos neturės.

Apibendrinant galima teigti, kad prekybos režimo su trečiosiomis šalimis pasikeitimas padidins importuojamų žemės ūkio ir maisto produktų kainas vidutiniškai 7 proc. Esant 2002 metų importo struktūrai, produkcijos, kurios kainos Lietuvos rinkoje sumažėtų, dalis bendroje importo iš trečiųjų šalių struktūroje sudarytų 8 proc., produkcijos, kurios kainoms prekybos režimo pasikeitimas neturėtų įtakos – 30 proc. ir 62 proc. importuojamos produkcijos kainos didėtų.

Didžiausią poveikį prekybos režimo pasikeitimas turės žuvų ir vėžiagyvių, gaminių iš miltų bei javų kruopų, dribsnių, salyko importui iš trečiųjų šalių (13 pav.).

13 pav. Prekybos režimo pasikeitimo įtaka žemės ūkio ir maisto produktų importui iš trečiųjų šalių

Importuojamos produkcijos vertės padidėjimas turės nevienareikšmį poveikį žemės ūkio ir maisto produktų gamintojams ir vartotojams. Lietuvoje negaminamos produkcijos (žuvų ir vėžiagyvių, egzotinių vaisių, daržovių, kavos, kakavos) importo pabrangimas gali turėti neigiamą poveikį vartotojams. Kita vertus, tai privers šalies importuotojas ieškoti naujų partnerių, o užsienio importuotojus, esant didelei konkurencijai, mažinti kainas. Lietuvoje gaminamos produkcijos (gaminiai iš miltų, javų kruopos, dribsniai, salykas, kai kurios daržovės, vaisiai, pieno produktai ir kt.) importo pabrangimas sudarys sąlygas geresnei vidaus rinkos apsaugai ir gamybos plėtrai.

Įvertinant kainų elastingumą paklausai importo prekybos režimo pasikeitimas nežymiai padidins (0,1 proc.) žemės ūkio ir maisto produktų vartotojų išlaidas. Didžiausią įtaką jų didėjimui turės pokyčiai kiaulienos, jautienos ir sviesto prekyboje.

Importo pokyčių įtaka vartotojams

Produktai	Vidutinis importo maito pokytis	Suvartojimo pokytis, tūkst.t	Suvartojimo išlaidų pokytis, tūkst.Lt
Kviečiai	0.42	0.096	37.7
Cukrus	0.05	0.036	53.5
Sviestas	0.68	0.037	211.0
Sūris	0.11	0.007	60.3
Jautiena	0.32	0.070	290.2
Kiauliena	0.13	0.072	312.8
Paukštiena	0.06	0.019	92.4
Iš viso			1058.0

Importo muitų pasikeitimo įtakos pagrindinių produktų vartotojams vertinimas atliktas pagal 2002 metų įmonės lygio didmenines kainas ir suvartojimo apimtį (pagal maisto išteklių balansą).

Skaiciuojant kainų elastingumą paklausai daromos prielaidos, kad:

Kviečiai - 0,05,

Cukrus – 0,74,

Sviestas - 0,5,

Sūris – 0,5,

Jautiena –0,6,

Kiauliena – 0,6,

Paukštiena – 0,77.

Įvertinant kainų elastingumą pasiūlai eksporto režimo pasikeitimas nežymiai (0,2 proc.) sumažins žemės ūkio ir maisto produktų gamintojų pajamas. Javų sektoriui neturės įtakos. Sviesto, LPM, cukraus gamintojų pajamos nežymiai padidės, o sūrių ir paukštienos – sumažės.

Eksporto pokyčių įtaka gamintojams

Produktai	Vidutinis importo maito pokytis	Gamybos pokytis	
		tūkst. t	tūkst. Lt
Javai	0	0	0
Cukrus	-0.37	0.051	76.5
Sviestas	-0.29	0.027	150.4
LPM	-0.28	0.006	31.5
Sūris	0.86	-0.218	-1914.9
Jautiena	0	0	0
Kiauliena	0	0	0
Paukštiena	1.09	-0.322	-1536.4
Iš viso			-3192.9

Eksporto muitų pasikeitimo įtaka pagrindinių produktų gamintojams vertinta pagal 2002 metų kainas ir gamybos apimtis.

Skaičiuojant kainų elastingumą pasiūlai daromos prielaidos, kad elastingumo koeficientai yra tokie:

Kviečiai - 0,3,

Cukrus – 0,1,

Sviestas - 0,5,

Sūris – 0,5,

Jautiena –0,6,

Kiauliena – 0,6,

Paukštiena – 0,9.

Prekybos pasikeitimas turės teigiamą įtaką sūrio ir paukštienos gamintojams, nes pagrindinių produktų vartojimo išlaidos sumažės 0,13 proc.

IŠVADOS

1. Lietuviškos kilmės žemės ūkio ir maisto produktų eksportas 2002 metų duomenimis siekė 1699 mln. t, iš jo 1084 mln. Lt (63 proc.) buvo eksportuota į dabartines ir būsimąsias ES šalis, 615 mln. Lt (37 proc.) į trečiąsias šalis. Pagrindiniai prekybos partneriai ES šalyse – Vokietija, Danija, būsimosiose ES šalyse – Latvija, Estija, trečiosiose šalyse – Rusija, Ukraina, Baltarusija.
2. Žemės ūkio ir maisto produktų importas vidaus vartojimui 2002 metais sudarė 1925 mln. Lt, iš jo importas iš dabartinių ir būsimųjų ES narių – 1618 mln. Lt (84 proc.), iš trečiųjų šalių – 307 mln. Lt (16 proc.). Daugiausia produktų importuota iš ES ir NVS šalių.
3. Prekyboje su Baltijos šalimis muitų tarifai taikomi labai nedideliu produktų kiekiui (kai kuriems pieno produktams, konditerijos gaminiams, gaminiams iš kakavos, gaminiams iš mėsos ir žuvies, gaminiams iš javų, krakmolo, nealkoholiniams gėrimams). Prekyboje su Lenkija, Čekija, Slovakija, Slovėnija, Vengrija muitai taikomi tik “jautriems” žemės ūkio ir maisto produktams.
4. Pagal 2002 metų duomenis nuliniai muitai taikomi apie 80 proc. produktų, eksportuotų į dabartines ir būsimąsias ES šalis. Įstojus į ES nei eksportui, nei importui muitų tarifai ar jiems lygiaverčiai mokesčiai nebus taikomi.
5. Lietuviškos kilmės žemės ūkio ir maisto produktų eksporto į dabartines ir būsimąsias ES šalis struktūroje didžiausią dalį sudaro maisto produktų liekanos; paruošti produktai gyvūnams – 22 proc., pieno produktai – 14 proc., tabako gaminiai.
6. Lietuviškos kilmės žemės ūkio ir maisto produktų eksporto į trečiąsias šalis struktūroje didžiausią dalį sudaro pieno ir pieno produktai – 55 proc., paruošti pašarai gyvūnams – 12 proc., gaminiai iš mėsos ir žuvies – 7 proc., žuvis ir vėžiagyviai – 4,4 proc. Prekybos režimo pasikeitimas didžiausią teigiamą įtaką turės pieno ir pieno produktų, cukraus ir konditerijos gaminių, žuvų ir vėžiagyvių, produktų iš daržovių bei vaisių eksportui.
7. Integravusis į ES, vidutinė sūrių eksporto į trečiąsias šalis kaina sumažėtų 1357 Lt/t, tačiau eksporto į JAV padidėtų 320 Lt/t. Dėl kainų pokyčių tikėtina eksporto struktūriniai pokyčiai. JAV dalis lietuviškos kilmės sūrių eksporto struktūroje mažės, tačiau didės jų eksportas į Rusiją.
8. Prekyboje su ES šalimis režimo pasikeitimas žuvų ir vėžiagyvių grupės produktams įtakos neturės, kadangi jau dabar taikomi nuliniai muitai, o prekyboje su trečiosiomis šalimis turės teigiamą poveikį. Pagal atliktus skaičiavimus eksporto į Rusiją kainos mažės, o į Ukrainą didės, tačiau, atsižvelgiant į eksporto apimtis ir muitų tarifų pokyčius, prognozuojamas bendras šios grupės produktų kainų trečiųjų šalių rinkose mažėjimas – vidutiniškai 3-4 proc.

- Kainų mažėjimas padidins šių produktų konkurencingumą Rusijos rinkoje ir skatins eksporto plėtrą. Tai bus naudinga tiek gamintojams, tiek eksportuotojams.
9. Prekybos režimo pasikeitimas didesnę įtaką turės šių produktų eksportui iš trečiųjų šalių nei iš dabartinių bei būsimųjų ES šalių. Į pastarąsias šalis didelė dalis gaminių iš mėsos ir žuvies jau dabar eksportuojama be muitų, o Lietuvai tapus ES nare, daugiausia atpigs konservuotų žuvų (KPN 16042090) ir dešroms giminingų produktų importas iš Rusijos. Vidutinė kaina sumažės atitinkamai 42 ir 30 proc. Didėjant šių produktų konkurencingumui Rusijos rinkose, mažės produktų ir surimų (KPN 16042005), menkių (KPN 16041992) konkurencingumas JAV rinkose (vidutinė kaina padidės atitinkamai 10 ir 6 proc.). Į JAV ir Ukrainą eksportuojamų produktų kainų didėjimas perspektyvoje gali šiek tiek sumažinti eksporto plėtrą į šias šalis ir padidinti jų srautus į Rusiją.
  10. Prekybos režimo įtaką lietuviškų žemės ūkio ir maisto produktų eksportui iš Lietuvos į kitų šalių rinkas, yra įvairiareikšmė:
    - 10.1.1. apie 60 proc. žemės ūkio ir maisto produktų eksporto struktūroje sudaro produktai, kurių kainomis prekybos režimo pasikeitimas tiesioginės įtakos neturės (80 proc. – būsimajame ES ir 25 proc. – trečiojoje šalyje);
    - 10.1.2. daugiau kaip 14 proc. žemės ūkio ir maisto produktų eksporto struktūroje sudaro produktai, kurių kainos dėl prekybos režimo pasikeitimo padidės (tik trečiojoje šalyje);
    - 10.1.3. beveik 26 proc. sudaro produktai, kurių kainos dėl prekybos režimo pasikeitimo kitų šalių rinkose bus mažesnės ir konkurencingesnės.
  11. Eksportas lietuviškų žemės ūkio ir maisto produktų, kurių kaina dėl prekybos režimo pasikeitimo kitų šalių rinkose sumažės ir kurie konkurencingi užsienio šalių rinkose jau dabar, bus naudingas gamintojams ir eksportuotojams – atsiras didesnės galimybės verslo plėtrai, didės jų pajamos;
  12. Esant naujam prekybos režimui padidės galimybė mažinant kainas, bet nemažinant eksportuotojų pajamų, lengviau patekti į trečiųjų šalių, kuriose produkcija buvo nekonkurencinga dėl santykinai aukštesnių kainų, rinkas.
  13. Kai kurių produktų gamybos gali tekti atsisakyti arba pakeisti jų eksporto geografiją ir/arba asortimento struktūrą. Ypač tai pasakytina apie pieno ir pieno produktų, žuvų ir vėžiagyvių eksportą į Ukrainą ir JAV.
  14. Įvertinant kainų elastingumą pasiūlai eksporto režimo pasikeitimas nežymiai (0,2 proc.) sumažins žemės ūkio ir maisto produktų gamintojų pajamas. Javų sektoriui neturės įtakos.

- Sviesto, LPM, cukraus gamintojų pajamos nežymiai padidės, o sūrių ir paukštienos – sumažės.
15. Žemės ūkio ir maisto produktų importo į Lietuvą iš dabartinių ir būsimųjų ES šalių struktūroje didžiausią dalį sudaro vaisiai ir riešutai – 11 proc., gyvūniniai arba augaliniai riebalai, aliejus – 10 proc., įvairūs maisto produktai (KPN21) – 10 proc. Tyrimai parodė, kad daugeliui iš šių grupių produktų taikomi nuliniai importo tarifai, todėl prekybos režimo pasikeitimas importo srautams didesnės įtakos neturės. Didžiausią įtaką pajus produktų, kurių importui į Lietuvą yra taikomi santykinai dideli importo muitai, importuotojai, gamintojai ir vartotojai. Tarp tokių produktų paminėtini: mėsa ir jos produktai, tabakas, gėrimai, produktai iš daržovių, pieno produktai.
  16. Importo iš trečiųjų šalių struktūroje didžiausia dalis tenka žuvims ir vėžiagyviams – 25 proc., vaisiams ir riešutams – 15 proc., įvairiems maisto produktams (KPN21) – 10 proc., javams – 7 proc. Prekybos režimo pasikeitimas didžiausią įtaką turės žuvų ir vėžiagyvių, gaminių iš javų, miltų, malybos produktų, vaisių ir riešutų, aliejaus rinkoms.
  17. Lietuvoje dėl narystės sąlygotų importo režimo pokyčių, paukštienos importo muitai sumažės daugiau nei dvigubai. Tai neigiamai paveiks šalies paukštienos gamintojus bei turės teigiamą štaką šios produkcijos importuotojams ir vartotojams. Kiaulienos sektoriui muitų režimo pokyčiai įtakos beveik neturės, kadangi šalyje taikomi importuojami kiaulienai muitai yra analogiški taikomiems ES. Jautienos importas santykinai nedidelis ir importo režimo pasikeitimas didelės įtakos neturės.
  18. Lietuvai integravusis į ES, prekybos režimo pasikeitimas importui iš dabartinių ir būsimųjų ES šalių įtakos beveik neturės, kadangi jau dabar beveik visiems šios grupės produktams taikomas nulinis muitų tarifas, tačiau importas iš trečiųjų šalių “pabrangs”. Taikant kvotas, vidutinė importuojamų iš Norvegijos ir Islandijos minėtų produktų kaina padidėtų nežymiai, atitinkamai 1,2 ir 0,2 proc., iš JAV – 10,8 proc., netaikant kvotų, atitinkamai – 7,6 proc., 2,6 proc., ir 11,8 proc.
  19. Didžiausią įtaką vėžiagyvių grupės produktų pasikeitimui turės silkių ir skumbrių importas. Silkių importo iš trečiųjų šalių į Lietuvą statistinė vertė padidėtų – 14,4 mln. Lt, skumbrių – 17,4 mln. Lt. Taikant kvotas šių produktų kainos nedidėtų. Žuvų ir vėžiagyvių grupės produktų kainų didėjimas turės neigiamą poveikį tiek žuvų perdirbėjams, tiek vartotojams. Pabrangs produktai iš žuvų. Tikėtina, kad pasikeis šių produktų importo geografija – mažesnis importas iš JAV, Rusijos, didesnis iš ES ir, jei bus suteiktos kvotos, iš Norvegijos bei Islandijos.

20. Pieno ir pieno produktų importas į Lietuvą santykinai nedidelis – 34 mln. Lt. 98 proc. šių produktų importo tenka dabartinėms ir būsimoms ES narėms. Didžiausią importo dalį sudaro sausieji pieno produktai ir sūriai, kurie Lietuvoje negaminami. Pieno produktams Lietuva taiko mažesnius importo muitus nei esamos ir daugelis būsimųjų ES narių, todėl narystė ES suteiks didesnę apsaugą nuo importo iš trečiųjų šalių. Kita vertus, režimo pasikeitimas sudarys galimybes importo didėjimui iš ES (esamų ir būsimų) šalių, tačiau įvertinus lietuviškų produktų kokybę, kainas bei vartojimo tradicijas, manoma, kad žymios įtakos importo srautams tai neturėtų daryti.
21. Vaisių ir riešutų importo į Lietuvą vertė 2002 metų duomenimis, siekė 75 mln. Lt. Importas iš dabartinių ir būsimųjų ES šalių sudarė 77 proc., iš trečiųjų - 23 proc. Prekybos režimo pasikeitimas didelės įtakos importo iš dabartinių ir būsimųjų ES šalių kainų pokyčiams neturės, kadangi daugumai produktų jau dabar taikomi nuliniai muitų tarifai. Vaisių ir riešutų sektoriuje didžiausią neigiamą įtaką prekybos režimo pasikeitimams turėtų egzotinių vaisių ir riešutų importui iš trečiųjų šalių. Ypač pabrangtų bananų importo kaina iš Ekvadoro, JAV, Baltarusijos. Tai turėtų neigiamą poveikį vartojimui ir verstų importuotojus ieškoti naujų prekybos partnerių.
22. Malybos produktų ir krakmolo importas į Lietuvą 2002 metais siekė 60,5 mln. Lt. Apie 95 proc. jų importuota iš dabartinių ir būsimųjų ES šalių. Beveik visiems Malybos produktų ir krakmolo grupės produktams pagal laisvosios prekybos sutartį Lietuva ir ES taiko nulinius muitus, tačiau muitai, taikomi trečiųjų šalių importui į ES didesni nei į Lietuvą. Dėl šios priežasties, Lietuvai tapus ES nare, malybos produktų rinka būtų geriau apsaugota nuo importo iš Rusijos ir Ukrainos. Tai turėtų teigiamą poveikį kruopų, krakmolo rinkų plėtrai, bet neigiamą šios produkcijos importuotojams.
23. Gaminių iš javų, miltų importas į Lietuvą 2002 metų duomenimis sudarė apie 61 mln. Lt. Importas iš dabartinių ir būsimųjų ES šalių sudarė apie 88 proc. Gaminių iš javų, miltų sektoriuje didžiausią įtaką prekybos režimo pasikeitimas turės sausainių importui iš Lenkijos ir Čekijos. Jų atpigimas neturėtų turėti didelės įtakos vidaus rinkai, kadangi importo apimtys santykinai nedidelės. Kiek didesnę įtaką gali turėti šių produktų importas iš Lenkijos, jau dabar užimantis santykinai nemažą dalį vidaus rinkos. Iš trečiųjų šalių importo struktūroje didžiausią dalį sudaro tešlos gaminių importas iš Rusijos ir Ukrainos. Jų kainų didėjimas saugos vidaus rinką ir bus naudingas vietiniams gamintojams, bet nenaudingas importuotojams ir vartotojams.
24. Gyvūninių arba augalinių riebalų, aliejaus grupės produktų importo į Lietuvą vertė 2002 metais sudarė 185,6 mln. Lt. Gyvūninių arba augalinių riebalų, aliejaus grupės produktų

importo iš dabartinių ir būsimųjų ES šalių dalis sudarė daugiau kaip 90 proc. Tyrimai rodo, kad importo režimo pokyčiai neturės įtakos nei aliejaus gamintojams, nei importuotojams, nei vartotojams, kadangi tiek Lietuvoje tiek ES importo muitai šiam produktui nėra taikomi, prekybos režimas liberalus.

25. Prekybos režimo įtaka žemės ūkio ir maisto produktų importui vidaus vartojimui, yra įvairiareikšmė:
  - 25.1. beveik 70 proc. Žemės ūkio ir maisto produktų importo struktūroje sudaro produktai, kurių kainoms prekybos režimo pasikeitimas tiesioginės įtakos neturės (75 proc. – būsimosiose ES ir 62 proc. trečiosiose šalyse);
  - 25.2. apie 8-9 proc. žemės ūkio ir maisto produktų importo struktūroje sudaro produktai, kurių kainos dėl prekybos režimopasikeitimo padidės (tik trečiosiose šalyse);
  - 25.3. apie 21-22 proc. sudaro produktai, kurių kainos dėl prekybos režimo pasikeitimo padidės ir sudarys geresnes sąlygas vidaus rinkos apsaugai.
26. Įvertinant kainų elastingumą paklausai importo prekybos režimo pasikeitimas nežymiai padidins (0,1 proc.) žemės ūkio ir maisto produktų vartotojų išlaidas. Didžiausią įtaką jų didėjimui turės pokyčiai kiaulienos, jautienos ir sviesto prekyboje.

LITERATŪRA

1. LR Vyriausybės nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. kovo 24 d. nutarimo Nr.268”Dėl prekių eksporto ir importo reguliavimo Lietuvos Respublikoje tvarkos”dalinio pakeitimo”
2. Valstybės žinios”, 2002 m., Nr.126.
3. LR Užsienio reikalų ministerijos, LR Žemės ūkio ministerijos, LR Ūkio ministerijos bei Muitinės departamento prie LR Finansų ministerijos“Informacinis pranešimas dėl preferencinių muitų taikymo prekyboje tarp Lietuvos Respublikos ir ELPA valstybių”.
4. Commission Regulation (EC) No 327/98 of 10 February 1998 opening and providing for the administration of certain tariff quotas for imports of rice and broken rice. Official Journal of the European Communities L 126/6 L 37/5 11.2.98.
5. Commission Regulation (EC) No 896/2001 of 7 May laying down detailed rules for applying Council Regulation (EEC) No 404/93 as regards the arrangements for importing bananas into the Community. Official Journal of the European Communities L 126/6 8.5.2001.
6. www.apectariff.org;
7. <http://dataweb.usitc.gov/SCRIPTS/tariff/toc.html>;
8. <http://www.delfi.lt>, 2003 rugpjūčio mėn. 18 d.
9. www.ekic.lt/muitai.
10. <http://www.ekm.lt>
11. www.europa.eu.int/comm/taxation_customs
12. <http://www.euroverslas.lt>
13. <http://www.toll.no>;
14. <http://www.tks.ru/bases/tnved.shtml#GUUDS>;
15. www.zum.lt/muitine.
16. LR ambasados Baltarusijoje duomenys.

Project title:

THE IMPACT TO FOREIGN TRADE WITH AGRICULTURAL PRODUCTS AND FOODSTUFFS BY CHANGES IN LITHUANIAN DUTY POLICY AFTER THE EU ACCESSION

The study has been prepared on the request by the European Committee under the Government of the Republic of Lithuania in the framework of the Programme on co-ordination of the Negotiations with the EU and Lithuania's participation in the activities of the EU institutions, and on the analysis of socio-economic impact assessment of Lithuania's integration into the EU. The study was co-financed by Local pre-accession assistance programme of the Danish Ministry of Foreign Affairs

SUMMARY

The goal of research is to estimate the impact to the import and export of the agricultural products and foodstuffs of Lithuanian origin as well as their consumption caused by the changes of trade regime.

Research has been done based on the data of export of agricultural products and foodstuffs of Lithuanian origin and as well the import of these products intended for the domestic usage by Lithuanian Customs for year 2002. The impact to the import and export of the agricultural products and foodstuffs of Lithuanian origin as well as to their consumption after the day of the EU Accession has been estimated. The duty rates for the agricultural products and foodstuffs basis on the legal acts by Lithuania, the EU, and the third countries as well as the preferential systems applied by Lithuania and by the EU have been used in the research.

The “sensitive” agricultural and food products, duties of which in the trade between Lithuania and the present and future EU members are higher than zero, and import value of which exceeded 100thou Lt, have been analysed. With the purpose to evaluate how the import duty rates, applied in third countries to Lithuania, will change after 2004, and how this change would influence the Lithuanian trade, the value of import duty rates applied by the third countries to Lithuania in 2002 was estimated. This value was compared with a value of the import duty rates applied by the third countries to the countries of EU in the same year. The General System of Preferences applicable by the EU to the developing countries has been evaluated in the calculations.

After the accession into the EU, Lithuanian foreign trade policy will split into two parts—the trade within the EU common market and the trade with third countries. All import and export restrictions

will be abolished for the trade within EU Common market on the basis of EC Treaty. Duty rates in the trade with third countries will have to match with EU duty rates: the import duties for the third countries in Lithuania will be the same as in the EU, and the export duty rates, applicable by the third countries to Lithuania, will be the same as those applicable to the EU member states.

The import duties for butter are lower in Lithuania than in the EU and most of the acceding countries. Latvia and Estonia are the only ones who apply import duties for butter lower than Lithuania. The duty for this product will double after the EU accession and that will mean the negative impact to the importers and the better market protection for the local producers. However the impact can't be treated homologously since the competition with the EU butter producers will increase after joining the EU Single market.

The impact to the import of skimmed milk powder by the changes in the foreign trade regime would be analogous. The import duty applicable in Lithuania doesn't reach restrictions by the World trade organisation (WTO), and the WTO restriction for Lithuania is twice less than the tariff applicable in the EU.

The cheese import duties in Lithuania are similar to those applicable by the majority of the acceding countries (with the exception to Czech and Slovakia where import duties for cheese production are lower significantly). The duties by Poland and Romania are slightly lower than in Lithuania in spite of the high ceiling set by the WTO.

Residues and waste from the food industries, and prepared animal fodder as well as the dairy products make the significant share (22 % and 14 % respectively) in the structure of export of agricultural and food products of Lithuanian origin to the EU and acceding countries. The share of tobacco products is also significant. The results of the research show the export to the EU and the acceding countries of beverages and spirits, preparations of meat and fish, miscellaneous edible preparations (falling under CN 21) and sugar to be influenced to the highest degree.

In the structure of export of agricultural and food products of Lithuanian origin to the third countries the dairy products made the greatest share – even 55 %. The share by prepared animal fodder came up to 12 %, the shares by preparations of meat and fish as well as by fish and crustaceans amounted to 7 % and 4.4 % respectively. The export of milk and dairy products, sugars

and sugar confectionery, fish and crustaceans as well as of preparations of vegetables and fruits will be impacted most positively. Reduction in export prices will increase the competitiveness in the third countries markets of these products and will facilitate the development of their production.

The export of milk and dairy products of Lithuanian origin came up to nearly 500 Mio Lt in 2002; the share of export to the third markets amounted to 68 %. USA, Russia as well as Uzbekistan were the main trade partners. The export of cheese and milk powder created the highest share in the dairy export structure. The reduction by 1357 Lt/t in cheese export price to the third markets was estimated however the price of export to the USA would increase by 320 Lt/t. The changes in the export structure to be expected because of the price changes. The decrease in the share by the USA in the export structure of cheese of Lithuanian origin to be expected however the amounts of cheese export to the Russian market (where increase in demand for the dairy products is estimated) expected to increase. The development of milk powder export will also be influenced positively, and the flows to the Russian market expected to increase.

The export of fish and crustaceans amounted to 161 Mio Lt in 2002 (incl. the share by the EU and the acceding countries of 61 % and the share by the third countries of 39 %). The trade with the EU countries will not be impacted by the changes in the foreign trade regime (since there are already no import duties applicable in the trade with these countries) while the trade with third countries will be influenced positively. The price of export to Russia expected to reduce and to increase to Ukraine. The average increase in prices of export to the third markets by 3 – 4 % is forecasted taking into account export amounts and the changes in duty tariffs. Price reductions will increase the competitiveness of the products in the Russian market and ease export development. This will be useful for both producers as well as exporters.

The export of products of meat and fish in 2002 reached 114 Mio Lt (this equalled to 6.7 % in the structure of agricultural products and foodstuffs export). The export to the EU and the acceding countries made 63 % in the export structure within this product group while the rest 37 % were directed to the third countries. The export of these products to the third countries will be influenced by a greater extent than it to the EU and the acceding countries (since duties are already not applicable for the export to these markets of most of these products). The most significant reduction in prices is estimated for the export to Russia of the preserved fish (CN 1604 20 90) as well as sausages and similar products. The average price of these products will drop by 42 % and 30 %

respectively. Their competitiveness in the Russian market will improve. However at the same time the competitiveness of the preparations of surimi (CN 1604 20 05) and the cods (CN 1604 19 92) in the USA market will decline (the export price will increase by 10 % and 6 % respectively). The rise in the prices of export to the USA and Ukraine markets could reduce export development to these countries, but the expand in export flows to Russia to be expected at the same time.

The export of preparations of vegetables, fruit, nuts or other parts of plants came up to 106.7 Mio Lt (or 2.8 % of the total agricultural products and foodstuffs export) in 2002, incl. the share of 26.5 % by EU market as well as the shares by the markets of the acceding and the third countries of 25.5 % and 48 % respectively. The changes in the foreign trade regime will reduce prices of export into markets of the EU and the acceding countries for preparations of vegetables and fruits intended for the consumption. This will increase their competitiveness in the Single market and will foster the processing of fruits and vegetables in Lithuania. The new trade regime will also be useful for the exporters of this production to the third markets. Though the most products the same export tariffs are applicable for Lithuania and for the EU by the third countries, there will be a decrease in prices for some of the products (potatoes in thin slices, fried or baked (CN 2005 20 20), almonds, pistachios) in the third markets, which will improve their competitiveness in the foreign markets.

Summarising the research results it's possible to conclude on the variable impact to the export of agricultural products and foodstuffs of Lithuanian origin by the changes in the foreign trade regime.

- The agricultural products and foodstuffs, prices of which will not be influenced by the changes in the foreign trade regime, amount to 60 % in the export structure of the products researched (the figure equals to 80 % for the EU market and 25 % for the third countries);
- The agricultural products and foodstuffs, prices of which will increase (refers only to the third markets), amounts to 14 % in the total export structure;
- The share of the agricultural products and foodstuffs, prices of which will reduce (and the competitiveness will improve at the same time), equals to nearly 26 % in the total export structure.

The trends discussed will increase the general competitiveness of the agricultural products and foodstuffs in the foreign markets. The gain obtained by the exporters will be twofold:

- Export of the agricultural products and foodstuffs of Lithuanian origin, prices of which will reduce because of the changes in the foreign trade regime, and which have already

achieved the competitiveness in the foreign markets, will be useful for both producers and exporters (the possibilities for the production and export development will expand, the income by the producers and exporters will increase);

- The possibility of price reductions without the negative impact of the income decrease will appear, which will ease access to the markets where the production couldn't compete due to the relatively higher export prices.

On the other hand the decrease in the production or the necessity of changing the export geography and assortment could be expected for some of the products researched (especially for the export to the USA and Ukraine of milk and the dairy products, fish and crustaceans).

After evaluation of price elasticity to the supply it's possible to conclude that the changes in the export regime will reduce the income by the producers of the agricultural products and foodstuffs, however not significantly (by 0.2 %). The cereals sector will not be influenced. The income by the producers of butter, skimmed milk powder and sugar will increase, however not substantially and the income by the producers of cheese and poultry will reduce at the same time.

The most significant share in the import of the agricultural products and foodstuffs from the EU and the acceding countries counts for the fruits and nuts (11 %), animal or vegetable fats and oils (10 %) as well as miscellaneous edible preparations under CN group 21 (10 %). The import duties are not applicable to most of the products above, so the changes in foreign trade regime will not have the significant impact for the import flows. The producers and importers of the products, import duties for which are relatively high in Lithuania, will be influenced the most significantly. Meat and meat products, tobacco, beverages, vegetable products as well as the dairy could falls into the category above.

Fish and crustaceans, miscellaneous edible preparations, fruits and nuts as well as cereals make the significant share in the structure of import from the third countries (25 %, 10 %, 15 % and 7 % respectively). The markets of fish and crustaceans, preparations of cereals and flour, fruits and oil will be affected most significantly by the changes in trade regime.

The import of meat and meat products is relatively low in Lithuanian in 2002 – the value of it amounts to only 496,5 thou Lt. 99 % of the import of these products comes from the EU and the acceding countries. The decrease in the duties for poultry production will influence negatively the

producers of Lithuania and of the other acceding countries. The duty for the import from the third countries will decrease more than twice. This will influence negatively the producers and will be positive for the importers and consumers.

The changes in the import duties will not have any influence to pork sector since the duties applicable in Lithuania are analogous to those applicable in the EU. The import of beef isn't considerable, so the changes in trade regime will not have significant impact for this sector. In the import of fish and crustaceans the share of 55 % (or 7.7 Mio Lt) comes from the third countries and the rest 45 % to the EU and acceding ones. The EU accession will have the minor impact for the import from the EU and the acceding countries since there are already no duty tariffs for most of the products under this CN group, but the import from the third countries will become the more expensive at the same time. The main import partners among the third countries are Norway (41 %), Iceland (23 %) and the USA (10.6 %).

The increase in import prices in this products group will depend on the import quotas. While applying the quotas the average import price from Norway and Iceland would increase by 1.2 % and 0.2 % respectively as well as by 10.8 % from the USA. While not applying the quotas the increase in prices would equal to 7.6 %, 2.6 % and 11.2 5 respectively. The import of herrings and mackerels will be influenced by the greatest extent within this group. The value of import of herrings from the third countries will increase by 14.4 Mio Lt, of mackerels – 17.4 Mio Lt respectively. The prices of these products would not change if applying the import quotas.

The increase in fish and crustaceans import prices will influence negatively both the processors and the consumers. The fish production will become more expensive. The change in import geography of these products is expected to change. The import from the USA and Russia is expected to decrease and the import from the EU, Norway and Iceland to increase in case the import quota would be applicable for Lithuania.

The import of the dairy products is relatively low (valued at 34 Mio Lt). 98 % of the import belongs to the EU and to the acceding countries. The milk powder the kinds of cheese, which are not produced in Lithuania, makes a significant share in the import structure. The import duties for these products are lower in Lithuania than in the EU, so the EU membership will ensure the higher level of support from the import from the third countries. On the other hand the changes in import regime

will foster the increase in import from the EU and acceding countries. However, taking into account the quality, prices and the consumptions trends of the products within this group it's possible to conclude that there will not be any significant impact to the import flows of the products discussed.

The import value for fruits and nuts came up to 75 Mio Lt. The share of the EU and the acceding countries came up to 77 % while the rest 23 % belonged to the third countries. The import from the EU and the acceding countries will not be impacted to the great extent since import duties are not applicable for the most of the products falling within this CN group. The import of the exotic fruits and nuts from the third markets (especially for bananas from Ecuador, the USA and Byelorussia) expected to be impacted to the greatest extent. This would foster the importers to look for the other markets.

The import of cereals in 2002 was valued at 38 Mio Lt. The share by the EU and the acceding countries amounted to 43 %, the share by the third markets – 57 % respectively. The changes in the trade regime will have the minor impact to the import from the EU and the acceding countries while the duties applicable to the third countries will be useful to the cereals growers.

The value of products of the milling industry; malt; starches imported to Lithuania in 2002 reached 60.5 Mio Lt. The import from the EU and the acceding countries came up to 95 % in the total import. The zero import duties are applicable for the most of the products within this CN group however the duties applicable by the EU to the third countries are higher than those applicable by Lithuania. This will guarantee the better the better market protection from the import from Russia and Ukraine for the products discussed. This would cause the positive impact to the development of groats and starch markets however the importers would be affected negatively.

The import of preparations of cereals, flour and starch came up to 61 Mio Lt in 2002 with the 88 % of the import belonging to the EU and the acceding countries. Importers of biscuits from Poland and the Czech Republic will taste the greatest impact by the changes in the foreign trade regime. The internal market of these products should not be impacted significantly since the amounts of the import are not considerable. The import from Poland could have the influence to this market since the share of it in the internal market is already considerable. The import of pastries from Russia and Ukraine makes most in the structure of import from the third countries. The increase in their prices will be useful for the producers but harmful for the importers and consumers.

The value of import of animal or vegetable fats and oils reached 185.6 Mio Lt in 2002. 90 % of the import came from the EU and the acceding countries. Basis on the research the changes in import regime will not have effect neither to producers nor to importers and consumers since the import duties for these products are not applicable neither in Lithuania nor in the EU, the import regime is the liberal one.

The import of the miscellaneous edible preparations valued at 189.5 Mio Lt in 2002 with the share of 83 % by the EU and the acceding countries and the rest 17 % by the third countries. The zero import duties are applicable for most of the products within this CN group in Lithuania as well as in the EU. The extracts, essences and concentrates of coffee, yeasts, sauces, soups and broths and their preparations as well as ice cream are the products, which will impacted to the greatest extent within this group. The reduction in prices of the products mentioned will increase their consumption however their share in the total structure of import of the miscellaneous edible preparations is relatively low, so the changes above will have the minor impact for both the producers and the consumers.

Concluding from the research on the impact to the import of the agricultural products and foodstuff by the changes in the foreign trade regime it's possible to argue that:

- The agricultural products and foodstuffs, prices of which will not be influenced by the changes in the import regime, amount to nearly 70 % (75% for the acceding countries and 25 % for the third countries);
- The agricultural products and foodstuffs, prices of which will reduce, makes up more than 8 to 9 % in the total import structure;
- The share of the agricultural products and foodstuffs, prices of which will increase (refers only to the third markets) and the internal market protection will improve as a consequence of this, equals to nearly 21 to 22 % in the total import structure.

After evaluation of price elasticity to the demand it's possible to conclude that the changes in the import regime will increase expenditures by the consumers on the agricultural products and foodstuffs, however to the minor extent (by 0.1 %). The changes in the trade with pork, beef and butter will influence the above increase by the greatest extent.

PRIEDAI